

**ALGEMENE TOELICHTING  
BO 2017**

## Inhoudstafel

INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE .....	6
1.1. Inleiding – Begroting 2017: Een begroting in evenwicht .....	6
1.1.1. Eerst orde op zaken stellen .....	6
1.1.2. Nu investeren in de toekomst .....	7
1.1.3. Uitgaven buiten begrotingsdoelstelling .....	7
1.2. Netto-beleidsruimte .....	8
1.3. Prestatiegerichte begroting.....	12
2 DE ECONOMISCH-FINANCIËLE OMGEVING.....	13
2.1 Samenvatting.....	13
2.2 België .....	13
2.3 Internationaal .....	14
2.4 Vlaanderen .....	15
2.4.1 Evolutie op middellange termijn .....	15
2.4.2 Algemeen conjunctuurbeleid.....	16
2.4.3 Productie en vraag.....	18
2.4.4 Investeren.....	19
2.4.5 Loop van de bedrijven .....	21
2.4.6 De consument.....	21
2.4.7 De Arbeidsmarkt.....	22
3 EUROPEES KADER EN NORMERING.....	25
3.1. Algemene situering .....	25
3.2. Stabiliteitsprogramma .....	25
3.3. Landenspecifieke aanbevelingen en het rapport onder artikel 126(3)....	26
3.4. Ontwerpbegrotingsplan.....	27
3.5. Advies van de Europese Commissie over het Belgisch ontwerpbegrotingsplan.....	27
4. DE MIDDELENBEGROTING.....	29
4.1. Totale middelen.....	29
4.2. Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB.....	31
4.2.1 Parameters.....	31
4.2.2. Resultaten.....	33
4.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid .....	39
4.4. Gewestelijke belastingen.....	41
4.5. Toegewezen ontvangsten .....	43
4.6. Andere ontvangsten .....	43
4.7. Lotto-middelen .....	44
4.8. Te consolideren instellingen.....	44
5. DE UITGAVENBEGROTING.....	47
5.1 Inleiding.....	47
5.2 De beleids- en betaalkredieten .....	47
5.2.1 Beleidskredieten .....	47
5.2.2 Betaalkredieten .....	49
5.2.3 De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten .....	51
5.3 De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleidsdomeinen ...	52
5.4 Bespreking per beleidsdomein.....	54
5.4.1 Financiën en Begroting .....	54
5.4.2 Internationaal Vlaanderen .....	56
5.4.3 Economie, Wetenschap en Innovatie.....	56
5.4.4 Onderwijs en Vorming .....	57
5.4.5 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin .....	58
5.4.6 Cultuur, Jeugd, Sport en Media .....	59

5.4.7	Werk en Sociale Economie .....	60
5.4.8	Landbouw en Visserij.....	61
5.4.9	Leefmilieu, Natuur en Energie .....	62
5.4.10	Mobiliteit en Openbare Werken .....	62
5.4.11	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed .....	64
5.4.12	Kanselarij en Bestuur .....	64
5.4.13	Hogere Entiteiten.....	66
6	ESR-CORRECTIES .....	67
6.1	ESR-correcties .....	67
6.2	Verstrenge Europees begrotingstoezicht .....	68
7	HET VORDERINGENSALDO .....	70
8	HET FINANCIËEL BEHEER.....	76
8.1	De geconsolideerde schuld: inleiding.....	76
8.2	Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2016 en 2017 .....	76
8.2.1.	Het begrotingssaldo in ESR-termen .....	76
8.2.2.	Kredietverleningen en participaties in 2016 en 2017.....	76
8.2.3.	Samenvatting .....	78
8.3	Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2016 en 2017	79
8.4	Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2015, 2016 en 2017 per entiteit .	82
9	Bijlage I - Ziekenhuisfinanciering – Omschakeling naar een forfaitair systeem	85

## Lijst met Tabellen

Tabel 0-1: Detailtabel netto-beleidsruimte (in miljoen euro) .....	9
Tabel 4-1: Grote rubrieken van de ESR gecorrigeerde middelen (in duizend euro) .....	29
Tabel 4-2: Gecumuleerde impact Tax Shift op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro) ..	31
Tabel 4-3: Volledig parameteroverzicht .....	32
Tabel 4-4: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro) .....	34
Tabel 4-5: Sensitiviteit (in duizend euro) .....	38
Tabel 4-6: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro) .....	40
Tabel 4-7: Gewestelijke belastingen (in duizend euro) .....	43
Tabel 4-8: Te consolideren instellingen (in duizend euro) .....	44
Tabel 5-1: Saldi-berekening - Beleidskredieten ministeries (in duizend euro) .....	48
Tabel 5-2: Saldi-berekening - Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro) .....	49
Tabel 5-3: Saldi-berekening - Totaal beleidskredieten (in duizend euro) .....	49
Tabel 5-4: Saldi-berekening - Betaalkredieten ministeries (in duizend euro) .....	50
Tabel 5-5: Saldi-berekening - Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro) .....	50
Tabel 5-6: Saldi-berekening - Totaal betaalkredieten (in duizend euro) .....	50
Tabel 5-7: Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro) .....	52
Tabel 5-8: Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro) .....	52
Tabel 7-1: Saldi-berekening - ESR-gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting (in duizend euro) .....	71
Tabel 7-2: Saldi-berekening - ESR-gecorrigeerde uitgaven algemene begroting (in duizend euro) .....	71
Tabel 7-3: Saldi-berekening - ESR-gecorrigeerde ontvangsten instellingen (in duizend euro) .....	71
Tabel 7-4: Saldi-berekening - ESR-gecorrigeerde uitgaven instellingen (in duizend euro) .....	72
Tabel 7-5: Normnaleving door de Vlaamse overheid (in duizend euro) .....	73

## Lijst met Figuren

Figuur 2-1: Groeibijdrage van de arbeidsproductiviteit en van de werkgelegenheid, Vlaams Gewest, 2007-2017, in %.....	15
Figuur 2-2: Toename van de totale werkgelegenheid naar statuut, Vlaams Gewest, 2007-2017, in % .....	16
Figuur 2-3: Globale Vlaamse conjunctuurcurve, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en negatieve antwoorden .....	17
Figuur 2-4: Vlaamse conjunctuurcurven voor de hoofdsectoren, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en de negatieve antwoorden .....	18
Figuur 2-5: Verloop van de binnen- en buitenlandse bestellingen, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en negatieve antwoorden .....	19
Figuur 2-6: Determinanten van de investeringen, januari 2011 – september 2016.....	20
Figuur 2-7: Evolutie van de investeringen in volume, Vlaams Gewest, 2007-2017, in % en ppt groeibijdrage van de hoofdsectoren.....	20
Figuur 2-8: Oprichtingsratio, Vlaams Gewest, januari 2014 – juni 2016, per 1.000 bestaande bedrijven .....	21
Figuur 2-9: Consumentenvertrouwen, België en gewesten, januari 2011 – september 2016, verschil tussen stijgende en dalende antwoordpercentages .....	22
Figuur 2-10: Werkloosheidsgraad (Definitie FPB), België en gewesten, 2007 – 2017, in % van de beroepsbevolking .....	23
Figuur 4-1: Grote rubrieken van de ESR gecorrigeerde middelen, BO 2017 .....	30
Figuur 4-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BO 2017 .....	30
Figuur 5-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro).....	51
Figuur 5-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BO 2017 (in duizend euro) ..	54

## **INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE**

### **1.1. Inleiding – Begroting 2017: Een begroting in evenwicht**

De Vlaamse begroting 2017 sluit terug aan bij het begrotingsevenwicht.

Ondanks haar abstract karakter, dient een begroting toch een belangrijk onderliggend doel:

Vertrouwen schenken voor de toekomst.

Een begroting in evenwicht is dan ook de exponent van een begrotingsbeleid dat geen facturen naar de toekomst doorschuift en tegelijk ook ruimte vrij maakt om nu en in de toekomst te kunnen investeren in zorg, infrastructuur en onderzoek en ontwikkeling.

#### *1.1.1. Eerst orde op zaken stellen*

Deze legislatuur werd de Vlaamse regering geconfronteerd met een bemoeilijkte voorspelbaarheid van de begroting:

- Vooreerst is er een toegenomen gevoeligheid voor de evolutie van groei en inflatie. Een beperkte wijziging van 0,1% groei of inflatie heeft een impact van 30 miljoen euro tot gevolg. Concreet wordt de Vlaamse regering voor 2017 geconfronteerd met een bijstelling van de raming van de groei van het BBP van 1,5% naar 1,2%. Door deze bijstelling dalen de verwachte inkomsten dan ook de komende jaren met 90 miljoen euro.
- Daarnaast is er de impact van 6de staatshervorming. Naast de recurrente bijdrage van 1,5 miljard euro aan de globale sanering van de overheidsfinanciën, is er tevens ook een grotere volatiliteit inzake verwachte ontvangsten uit de gewestelijke personenbelasting en de inschatting van de kost van de fiscale uitgaven. Ook nu bij de begrotingsopmaak 2017 werd de Vlaamse regering geconfronteerd met een federale bijstelling van de ontvangsten van om en bij de 200 miljoen euro. Deze bijstelling is het gevolg van het feit dat de federale overheid vooruitloopt op de grote negatieve afrekening in 2018. De negatieve impact van de federale bijstelling werd in voorliggende begroting 2017 alvast geïntegreerd in de cijfers.
- Door de keuze van de Vlaamse regering om ook voor het Vlaams luik van de personenbelasting maximaal uitvoering te geven aan de federale tax shift, is er ook een impact op de te verwachten evolutie van ontvangsten uit de gewestelijke personenbelasting. Concreet bevat de Vlaamse begroting in 2017 voor 312,1 miljoen euro aan lastenverlagingen voor de Vlaamse burger.
- Tot slot dienden, naar aanleiding van het verstrengd begrotingstoezicht voor Europa, heel wat alternatief gefinancierde investeringen in één keer in de begroting te worden opgenomen. Door een beoogde Vlaamse hervorming van de betoelaging van de investeringen in ziekenhuisinfrastructuur op basis van forfaits, worden de uitgaven nu terug in lijn gebracht met de ontvangsten die de ziekenhuizen in hun rekeningen opnemen. Hierdoor wordt vanaf de begroting 2017 de negatieve impact van het vroegere federale en Vlaamse subsidiemechanisme stopgezet, waardoor bijkomende beleidsruimte wordt gecreëerd. Deze ruimte wordt deels aangewend voor de start van een nieuw Vlaams financieringsmechanisme voor de ziekenhuisinfrastructuur op basis van een instandhoudingsforfait en een strategisch forfait. Voor het instandhoudingsforfait wordt 32 miljoen euro aan extra middelen uitgetrokken. Voor het strategisch forfait dat betrekking heeft op de

nieuwbouwprojecten die vanaf nu via de nieuwe Vlaamse forfaits worden gesubsidieerd, wordt er 20,9 miljoen euro uitgetrokken.

In bovenstaande context heeft de Vlaamse regering ondertussen voor 2 miljard euro aan inspanningen geleverd, waarvan 223 miljoen euro in 2017. Door begrotingsmatig orde op zaken te stellen toont de Vlaamse regering haar bestuurskracht. Tegelijk zorgen deze saneringen er ook voor dat de Vlaamse regering kan investeren in zorg, overheidsinfrastructuur en onderzoek en ontwikkeling.

Teneinde het bereikte begrotingsevenwicht tot in 2019 te blijven verzekeren, worden in de komende jaren nog enkele bijkomende maatregelen voorzien. Zo wordt de generieke niet-indexatie van de werkingsmiddelen aangehouden, exclusief voor basisonderwijs. Daarnaast wordt in het kader van het vermijden van dubbele subsidiëring, de fiscale aftrek voor dakisolatie eind dit jaar stopgezet.

Zoals hierboven reeds aangegeven zal in 2018 een grote herrekening van de ontvangsten uit de financieringswet doorgevoerd worden. Deze zal een eenmalige negatieve impact op het begrotingsresultaat hebben, die evenwel voorzien is in het pad dat de Hoge Raad voor Financiën voor de Vlaamse begroting heeft uitgestippeld.

#### *1.1.2. Nu investeren in de toekomst*

Door de geleverde inspanningen is de Vlaamse regering op koers om haar doelstelling om 1,5 miljard euro bijkomend te investeren waar te maken. Zo is er in 2017 reeds voor 955 miljoen euro aan bijkomende middelen in de begroting voorzien. Specifiek voor 2017 wordt hiervan 507 miljoen euro extra geïnvesteerd en dit voornamelijk in welzijn en onderzoek en ontwikkeling. Door deze extra investeringen geven we de Vlaamse economie zuurstof en ondersteunen we de werkgelegenheid voor de komende jaren.

Daarnaast worden er nog voor 106 miljoen andere maatregelen voorzien, waarvan een extra investeringsimpuls van 80 miljoen euro naar aanleiding van de introductie van de kilometerheffing de belangrijkste is. Verder wordt er ook geïnvesteerd in natuur, cultuur en jeugd. In totaliteit investeert de Vlaamse regering dus 613 miljoen extra ten opzichte van de begroting 2016.

#### *1.1.3. Uitgaven buiten begrotingsdoelstelling*

In de aftoetsing van het begrotingsevenwicht worden in voorliggende begroting 2 elementen buiten de begrotingsdoelstelling buiten beschouwing gehouden. In beide gevallen betreft het evenwel een bewuste en verantwoorde keuze.

Vooreerst zijn er de bouwkosten van de Oosterweelverbinding: In 2017 worden hiervoor 80 miljoen euro aan uitgaven in de begroting voorzien. Komende jaren evolueert dit bedrag verder naar ca. 600 miljoen euro/ jaar.

Gelet op het achterliggende terugverdienmodel, het strategisch belang van deze investering en het feit dat het een exceptioneel grote en eenmalige uitgave voor de Vlaamse overheid betreft, die niet-inpasbaar is zonder komende jaren andere noodzakelijke investeringen in het gedrang te brengen, heeft de Vlaamse regering beslist deze bouwuitgaven bij het aftoetsen van buiten de begrotingsdoelstelling buiten beschouwing te houden.

Naast de Oosterweelverbinding wordt de Vlaamse regering geconfronteerd met de specifieke problematiek van de federale regelgeving inzake investeringssubsidies voor

ziekenhuisinfrastructuur. Concreet verwacht de Vlaamse regering 40 miljoen euro aan ziekenhuisinvesteringen in de begroting te moeten opnemen. Het betreft hier ziekenhuizen die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht werden gebouwd. Omtrent deze problematiek wordt overleg opgestart met de federale regering.

De Vlaamse regering stelt inzake de betrokken regelgeving nu orde op zaken door de introductie van een nieuw forfaitair systeem voor de subsidiëring van investeringen in de ziekenhuissector. Enerzijds wordt een nieuw forfait voorzien voor het in stand houden van het huidig patrimonium; anderzijds wordt een strategisch forfait ontwikkeld voor het subsidiëren van nieuwbouw. Gezien de impact hiervan voor de begroting 2017 werd hierover een omstandige toelichting opgenomen in bijlage 1.

Met betrekking tot de uitgaven voor de asielproblematiek kan tot slot worden opgemerkt dat de Vlaamse overheid ter zake geen uitzondering meer vraagt. De beperktere eenmalige impact van 34 miljoen euro wordt bij de aftoetsing van het begrotingsevenwicht integraal in de uitgaven opgenomen.

## **1.2. Netto-beleidsruimte**

Voorgaande jaren heeft de Vlaamse Regering een traditie opgebouwd om in de algemene toelichting een duiding te geven bij de evolutie van de beleidsruimte. Opzet hiervan is om de belangrijkste wijzigingen aan ontvangsten- en uitgavenzijde aan te geven op een gestructureerde manier. Deze tabel moet samen gelezen worden met de toelichting verder in dit stuk over het ontvangsten- en uitgavenluik. Voor een gedetailleerde weergave van de evoluties blijft het echter noodzakelijk om de memories van toelichting per beleidsdomein te consulteren, in de algemene toelichting wordt de nadruk gelegd op de grote lijnen.

Opzet van de toelichting bij de evolutie van de netto-beleidsruimte is om enerzijds aan te geven wat de impact is van het ongewijzigd beleid en anderzijds aan te geven welke maatregelen/nieuwe impulsen genomen zijn. Uitgangspunt is het begrotingstekort zoals voorzien in de begrotingsaanpassing 2016. In eerste instantie worden de ontvangsten bij ongewijzigd beleid (dat is exclusief het netto-effect van de km-heffing, dat bij de maatregelen werd opgenomen) toegevoegd evenals de uitgavendynamiek bij ongewijzigd beleid. Gecombineerd met de ESR-correcties en de evolutie van de onderbenuttingsgraad, gaf dat een vorderingenoverschot bij ongewijzigd beleid van 62 miljoen euro. Doordat er nog maatregelen genomen zijn om de netto-beleidsruimte te verhogen, ontstond er voldoende beleidsruimte voor een aantal nieuwe initiatieven zoals voorzien bij regeerakkoord als voor nieuwe initiatieven die naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2017 afgesproken werden.

Voor een goed begrip van de tabel is het wel belangrijk om mee te geven dat het op kruissnelheid komen van eerder afgesproken maatregelen of nieuwe beleidsinitiatieven die reeds in 2016 in de begroting opgenomen waren, als constant beleid beschouwd worden.



Tabel 0-1: Detailtabel netto-beleidsruimte (in miljoen euro)

		<b>Vorderingensaldo BA 2016 na amendementen</b>		<b>-464,6</b>
a	(+)	<b>BFW &amp; opcentiemen</b>		<b>778,9</b>
		Opcentiemen		89,9
		Dotaties		689,0
b	(+)	<b>Gewestbelastingen (excl. netto-opbrengst KM-heffing )</b>		<b>206,9</b>
c	(+)	<b>Andere ontvangsten</b>		<b>1.219,1</b>
		Energieheffing		169,7
		Actief schuldbeheer		11,8
		Dividenden LRM		-10,0
		Dividend VPM ( GIMV en GIMV XL)		25,0
		Verkoop VLM gebouw		17,9
		Eigen ontvangsten Unversiteiten en Hogescholen		908,3
		Eigen ontvangsten Erkende Kredietmaatschappijen (EKM)		29,4
		Overige eigen ontvangsten instellingen		47,5
		Overige		19,5
d	(-)	<b>index</b>	<b>451,8</b>	<b>413,3</b>
		Wegvallen indexprovisie 2016 (spilindex mei 16)	-224,3	-224,3
		Overschrijding spilindex (mei 16)	421,6	418,7
		Overschrijding spilindex (aug 17)	141,1	141,1
		Loon buiten provsie	33,1	33,1
		Werking	80,3	44,6
e	(-)	<b>Kostendrijvers</b>	<b>647,1</b>	<b>701,4</b>
		Opstap 2017 personeelsbesparingen	-16,4	-16,4
		Asielcrisis	-59,6	-59,6
		FU: woonfiscaliteit	8,4	8,4
		FU: Dienstencheques	-23,9	-23,9
		Rentelasten directe schuld	-13,6	-13,6
		Rentelasten VMSW	-12,5	-12,5
		Hefboomprojecten TV	8,8	-2,8
		Wegvallen éénmalige stimulans 2016 m.b.t. investeringen onderwijs	-50,0	0,0
		Loon- en werkingsmodel onderwijs	72,9	66,2
		Groeipad integratiedeceet Hoger Onderwijs	14,5	14,5
		Klik Hoger Onderwijs	25,3	25,3
		Versnelde aflossing lening UZ-Gent	48,4	48,4
		Strategisch forfait ziekenhuisfinanciering	20,9	20,9
		Instandhoudingsforfait ziekenhuisfinanciering	32,0	32,0
		Gezinsbijlagen	16,9	16,9
		VAPH	20,3	20,3
		Ziekenhuisfinanciering	30,8	30,8

		Zorgfonds	12,0	12,0
		Woonzorgcentra	54,9	54,9
		Urencontingent thuiszorg	13,4	0,4
		Stopzetten besparing competitiviteitsprovisie	125,0	125,0
		Tweejaarlijkse vastlegging sectorconvenanten	-11,8	0,0
		Bijstelling doelgroepen - correctie 2016	15,3	15,3
		Overgangsjaar nieuw Vlaams zorgkrediet	-13,8	-13,8
		Dienstencheques	80,8	80,8
		VDAB (eenmalig beleidskrediet 2016 - T2 Campus)	-18,4	4,0
		Stationsomgeving Mechelen	10,0	10,0
		Stopzetten tijdelijke besparing MOW	15,0	15,0
		Actualisatie parameters De Lijn	9,7	9,7
		Investeringen De Lijn (ruiters)	26,6	2,5
		BAM -bouwgerelateerde uitgaven Oosterweel	11,0	11,0
		BAM - voorbereidende werken Oosterweel	80,2	80,2
		Stopzetten besparing renovatiepremie	30,7	30,7
		Steden- en gemeentefonds	89,7	89,6
		Depot Vilvoorde (eenmalig beleidskrediet 2016)	-21,5	4,4
		VAC Brussel	14,2	12,1
		Overige	0,6	2,7
f	(-)	<b>Toename uitgaven ifv ontvangstenevolutie</b>	<b>230,5</b>	<b>240,2</b>
		Vlaams Energiebedrijf (VEB)	43,0	43,0
		Klimaatfonds	27,7	24,4
		Groene stroom certificaten	169,7	173,1
		Overige	-9,9	-0,4
g	(-)	<b>Consolidatieperimeter</b>	<b>1.053,2</b>	<b>1.053,2</b>
		Universiteiten en Hogescholen	1.026,6	1.026,6
		EKM	26,6	26,6
h	(-)	<b>Betaalkalender</b>		<b>41,6</b>
		Wegwerken betaalachterstand universiteiten (Hermes)		20,8
		VIPA-betaalkalender		23,9
		Terugbetalingen aan Nederland		14,0
		W&Z betaalkalender		-25,0
		Overige		7,9
i	(+)	<b>ESR-correcties</b>		<b>598,9</b>
		emissierechten		-3,2
		ESF-Agentschap		11,8
		FWO		32,5
		DBFM Scholen van Morgen		427,1
		Alternatieve financiering VIPA		39,4
		UZ Gent kapitaalaflossing		48,5

		Investerings ziekenhuisfinanciering (A1/A3)		116,4
		Reeds gerealiseerde investeringen ziekenhuisinfrastructuur		-40,0
		VAC Brussel		-44,0
		Overige		10,5
j	(+)	<b>Onderbenutting</b>		<b>172,6</b>
		Onderbenutting uitgaven of overrealisatie ontvangsten hogescholen en universiteiten		122,6
		Onderbenutting (exl. hogescholen en universiteiten)		50,0
		<b>Vorderingensaldo BO 2017 voor maatregelen/nieuw beleid</b>		<b>62,0</b>
k	(-)	<b>Maatregelen</b>	<b>-254,0</b>	<b>-223,3</b>
		Desindexatie werkingsmiddelen	-80,3	-44,6
		Onderwijs	0,0	-5,0
		Efficiëntiemaatregelen op subsidies en structuren WVG	-15,0	-15,0
		subsidies EWI	-5,0	-5,0
		Jongerenbonus en startbaanovereenkomsten	-10,0	-10,0
		Kinderbijslag (spilindex aug 2017)	-24,1	-24,1
		Politieke jeugdverenigingen	-0,5	-0,5
		Efficiëntiemaatregelen Omgeving	-7,0	-7,0
		Verhogen inningsbijdragen drinkwatermaatschappijen	-4,0	-4,0
		Netto-effect KM-heffing	-108,1	-108,1
		<i>ontvangsten</i>	<i>-37,4</i>	<i>-37,4</i>
		<i>minderuitgaven</i>	<i>-70,7</i>	<i>-70,7</i>
l	(-)	<b>Opstap nieuw beleid zoals voorzien bij regerakkoord 2017</b>	<b>507,0</b>	<b>377,0</b>
		Vrij	5,0	5,0
		Scholen	50,0	10,0
		Personen met een handicap (VAPH)	115,5	115,5
		Kinderopvang	9,5	9,5
		Jeugdhulp	5,0	5,0
		Diensten voor gezinszorg	2,0	2,0
		O&O & maatregelen bedrijfsleven	195,0	195,0
		Inhaalbeweging inzake sportinfrastructuur	10,0	1,0
		Leefmilieu (IHD-pas)	15,0	15,0
		projectvennootschap De Werkvennootschap	60,0	5,0
		Weterwegen en Zeekanaal	20,0	0,0
		Vlaams Infrastructuurfonds	10,0	4,0
		Wonen	10,0	10,0
m	(-)	<b>Andere nieuwe initiatieven</b>	<b>106,7</b>	<b>24,1</b>
		Sociale woningbouw (+ 200 miljoen leningsmachtiging)	0,4	0,4

		Scholen van Morgen: verhogen budget voor mini DBFM van 200 naar 300 miljoen euro	0,0	0,0
		Flanders Investment and Trade	1,0	1,0
		Projectmiddelen kunsten	1,1	1,1
		Kunstendecreet	2,8	2,2
		Subsidies jongerenverenigingen	1,0	1,0
		KMSKA-afronding renovatie	9,0	0,0
		Media-fonds	1,0	0,0
		Stadsbos Gent	2,8	2,8
		Extra investeringsimpuls n.a.v. introductie km-heffing	80,0	8,0
		Waterbouwkundig labo	2,6	2,6
		Datacenter facilitair bedrijf	2,0	2,0
		Stedenfonds (steden in de Vlaamse Rand)	3,0	3,0
		<b>Vorderingensaldo BO 2017 na maatregelen/nieuw beleid</b>		<b>-115,8</b>
n	(+)	<b>Buiten beschouwing te laten bij aftoetsen begrotingsdoelstelling</b>		<b>120,2</b>
		Bouwkost Oosterweelverbinding		80,2
		Reeds gerealiseerde investeringen ziekenhuisinfrastructuur		40,0
		<b>Evenwichtsbegroting BO 2017</b>		<b>4,4</b>

### 1.3. Prestatiegerichte begroting

Bij de begrotingsopmaak 2017 zijn er nog geen wijzigingen doorgevoerd met het oog op een meer prestatiegerichte begroting. Opzet is om vanaf de begroting 2018 wel al een aantal stappen te zetten met het oog hierop. In de beleidsbrief staat hierover meer informatie. De komende maanden zal hierover gerapporteerd worden aan het Parlement in de schoot van de parlementaire werkgroep "leesbaarheid van de begroting" en dit aangezien voor de leesbaarheid van een begroting, ook een prestatiebegroting, een essentieel gegeven is.

## **2 DE ECONOMISCH-FINANCIËLE OMGEVING**

### **2.1 Samenvatting**

De Belgische reële bbp-groei komt in 2016 op +1,4%, net zoals in 2015. Voor 2017 wordt +1,2% verwacht. De inflatie neemt in 2016 toe, vooral door de hogere consumptieprijzen van elektriciteit. Ondertussen blijven de rentevoeten dalen.

De economie in de eurozone ontwikkelt zich vrij bescheiden. De internationale omgeving is matig ondersteunend. Volgens het IMF werkt de Brexit vooralsnog niet zwaar door.

Dit verklaart waarom de economische groeicijfers in Vlaanderen matig goed zijn, hoewel de impact van de Brexit nog niet verrekend is op korte termijn en dit in tegenstelling tot bovenvermelde ramingen van de Belgische BBP-groei. In ieder geval is de bbp-toename in het Vlaamse Gewest sterker dan in de twee andere gewesten, wat zich vertaalt in de relatief sterke aangroei van de bezoldigde werkgelegenheid in het Vlaamse Gewest.

De bedrijfsleiders nemen momenteel een afwachtende houding aan, na toenemend optimisme eerder in 2015. Dat neemt niet weg dat het de goede kant opgaat met het aantal oprichtingen en falingen van bedrijven. De werkloosheid is dalende. Dat verklaarde het toenemende consumentenvertrouwen tot in augustus 2016. In september daalde het vertrouwen van de consumenten abrupt omwille van een aantal belangrijke bedrijfssluitingen.

### **2.2 België**

Volgens de recentste economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau (FPB) (2016b) zou het Belgische bbp in reële termen met 1,4% groeien in 2016. Dat is een zelfde groeicijfer als in 2015. Voor 2017 zou de bbp-groei wat afzakken tot 1,2%. De groeiverwachting voor België voor 2016 werd daarmee opwaarts bijgesteld omwille van een sterk tweede kwartaal. Hoewel de terroristische aanslagen van maart 2016 voor onzekerheid zorgden (vooral merkbaar in een afname van het consumentenvertrouwen in het voorjaar van 2016) werd dit ruimschoots gecompenseerd door een dynamische binnen- en buitenlandse vraag voor het bedrijfsleven. De Belgische export zou volgens het FPB in 2016 gestimuleerd worden door de gunstige ontwikkeling van de arbeidskosten, met name de maatregelen gericht op een beperking van de arbeidskosten. In 2017 echter, zou de uitvoergroei geringer uitvallen door een zwakkere Europese conjunctuur. Dit samen met een wat zwakkere groei van de bedrijfsinvesteringen in 2016 (in 2014 en 2015 beïnvloed door uitzonderlijke aankopen) verklaren het lagere groeicijfer van het Belgische bbp in 2017.

Het indexcijfer van de consumptieprijzen (ICP) zou in 2016 uitkomen op een toename met +2,0%. Dat is meer dan in 2014 en 2015 (+0,3% en +0,6%). De reden hiervoor is de opmerkelijke stijging van de consumentenprijs voor elektriciteit (verhoging belastingen en heffingen en de afschaffing van de gratis kWh in het Vlaams Gewest). In 2017 zou de inflatie volgens het ICP wat dalen tot +1,6% door een afkoeling van de onderliggende inflatie en de uitwerking van de maatregelen met betrekking tot de elektriciteitsprijs en spijs de verwachte prijsstijging voor ruwe olie.

Ondertussen blijven de rentevoeten dalen. De korte rente (Euribor op 3 maanden) daalde van 0,2% in 2014 tot 0% in 2015 en wordt licht negatief in 2016 (-0,3%) en 2017 (-0,4%). De lange rente (OLO op 10 jaar) daalt eveneens: waar die nog 1,7% en 0,8% noteerde in 2014 en 2015, daalt die tot 0,4% in 2016 en verder tot 0,3% in 2017. Een en ander is een gevolg van de steeds verdergaande monetaire stimulering door de Europese Centrale Bank (ECB). Concreet verlaagde de ECB haar financieringsrente tot 0% in 2016 en de depositorente waartegen de banken hun liquiditeiten bij de ECB kunnen plaatsen tot -0,4% (dat wil zeggen dat ze ervoor moeten betalen). Daarenboven breidt de ECB haar operaties

voor kwantitatieve versoepeling uit (uitbreiding van de maandelijkse aankoop van obligaties en liquiditeitsverstrekking aan de banken).

### 2.3 Internationaal

De economie in de EU groeit aan een bescheiden tempo. Volgens de recentste raming van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zou de reële bbp-groei in de eurozone 1,6% bedragen in 2016. In 2017 wordt +1,4% verwacht (IMF, 2016). De economie trok aan in de eerste helft van 2016, door toedoen van een betere binnenlandse vraag. Ook het ondersteunende monetaire beleid en de lagere oliepijzen bij de aanvang van 2016 waren positief. Maar het herstel trok niet verder aan gaandeweg 2016. De uitslag van het referendum in het VK (Brexit) kwam in financiële middelen als een verrassing en zorgde voor onzekerheid bij bedrijven en gezinnen. De depreciatie van het Britse pond tegenover de euro is een gevolg. De bbp-toename in de VS ligt op een hoger niveau, volgens de recentste IMF-prognoses +2,2% in 2016 en +2,5% in 2017. De economische ontwikkelingen in de BRIC zijn tot dusver vrij bemoedigend, met tekenen van een herneming van de Chinese groei en signalen dat de ergste gevolgen van de recessie in Brazilië en Rusland achter de rug zijn. In Indië blijft de economie aan een krachtig ritme groeien. Japan kampt nog steeds met lage groeicijfers. De recente appreciatie van de yen doet er ook al geen goed aan. De internationale omgeving is met andere woorden matig positief voor de Europese economie. Maar de landen van de EU kampen met belangrijke structurele problemen: de schuld niveaus van de private en publieke sector zijn te groot en wegen op het aangaan van extra schulden om investeringen te financieren. Ook blijven een aantal banken met structurele problemen kampen. Ten slotte is de inflatie in de eurozone nog steeds zeer laag (0,2% in augustus 2016), dit vooral door toedoen van de prijsdaling voor energetische producten (-5,7%).

Het IMF verwacht dat de gevolgen van de Brexit, althans op korte termijn, niet te erg zullen wegen op de economie van de eurozone. Samen met de andere recente ontwikkelingen zorgde dit ervoor dat het IMF zijn groeiverwachting voor de eurozone in juli 2016 voor 2016 met +0,1 procentpunt (ppt) bijstelde en voor 2017 met -0,2 ppt (in vergelijking met hun prognose in april 2016).

Tabel 2-1: Ramingen van de reële bbp-groei, Internationaal en België en gewesten, in %

	2016	2017
Eurozone	1,6	1,4
VK	1,7	1,3
VS	2,2	2,5
Japan	0,3	0,1
China	6,6	6,2
India	7,4	7,4
Brazilië	-3,3	0,5
Rusland	-1,2	1,0
België	1,4	1,2
Vlaams Gewest	1,4	1,7
Waals Gewest	1,1	1,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,8	1,4

Bron: IMF (2016) en Federaal Planbureau (Gewesten: 2016a, België: 2016b).

## 2.4 Vlaanderen

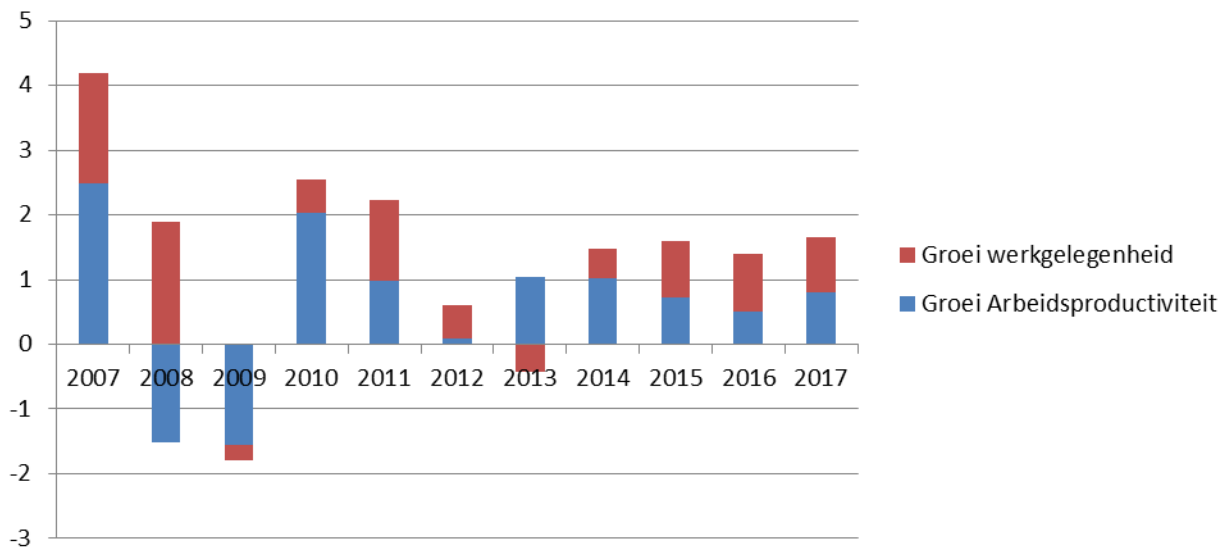
### 2.4.1 Evolutie op middellange termijn

De recentste economische vooruitzichten voor het Vlaamse Gewest van juli 2016 wijzen op een reële groei van het bbp met 1,4% in 2016 en 1,7% in 2017 (Federaal Planbureau, 2016a). Er zij vermeld dat het FPB ondertussen in september een update uitgevoerd heeft voor de Belgische economische groei. Voor de gewesten is er geen tussentijdse update.

Gemiddeld over de periode 2013-2017 komt de economische groei voor het Vlaamse Gewest op +1,3%. Deze prestatie is beter dan voor het Waalse (+0,8%) of Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (+0,6%) en ook België (+1,1%). Dat neemt niet weg dat het Vlaamse Gewest de laatste jaren onder zijn lange termijngemiddelde presteert van 1,9% over 1996-2017. Er zij vermeld dat de impact van de Brexit nog niet verwerkt werd in deze prognoses.

De Vlaamse economische groei vanaf 2014 is gebaseerd op een quasi evenredige bijdrage van de toename van de arbeidsproductiviteit als van de werkgelegenheid. Dit was ooit anders: in de crisisjaren 2008 en 2009 viel de arbeidsproductiviteit fors terug, terwijl de werkgelegenheid stand hield (figuur 1).

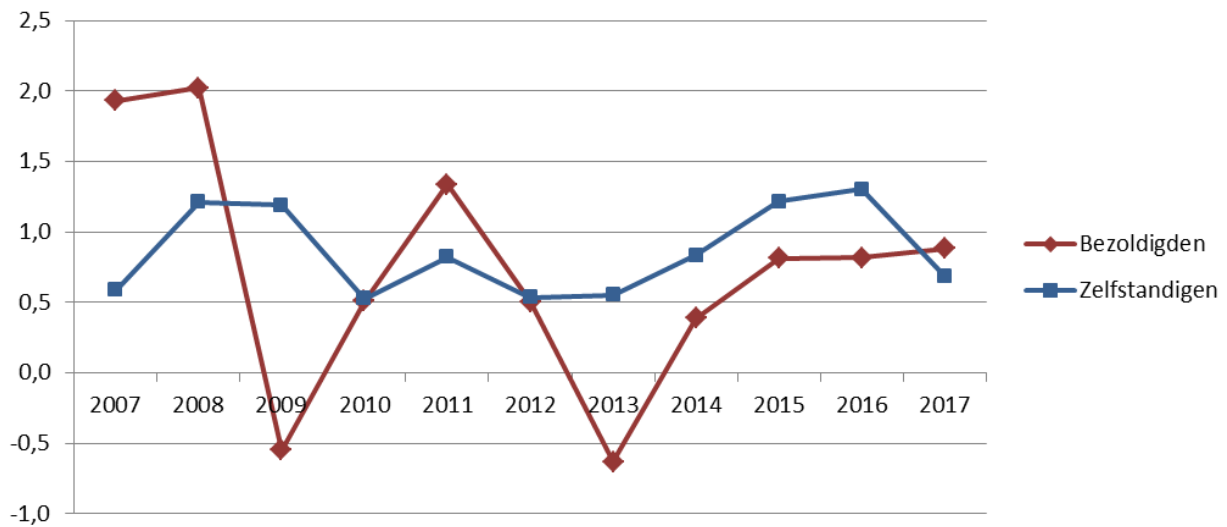
Figuur 2-1: Groeibijdrage van de arbeidsproductiviteit en van de werkgelegenheid, Vlaams Gewest, 2007-2017, in %



Bron: Federaal Planbureau (2016), verwerking DKB-SVR.

Tussen 2012 en 2017 groeide de totale werkgelegenheid in het Vlaamse Gewest met 71.000 personen of +2,7%. Dit is in relatieve termen bijna evenveel als in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (+2,8%), en meer dan in het Waalse Gewest (+1,9%). De Belgische toename komt op +2,5%. Naar statuut valt de werkgelegenheidsgroei 2013-2017 in het Vlaamse Gewest uiteen in +49.800 bezoldigden (+2,3%) en +21.200 zelfstandigen (+4,7%), zie figuur 2. De groei van de bezoldigde werkgelegenheid is relatief het sterkt in het Vlaamse Gewest.

Figuur 2-2: Toename van de totale werkgelegenheid naar statuut, Vlaams Gewest, 2007-2017, in %



Bron: Federaal Planbureau (2016), verwerking DKB-SVR.

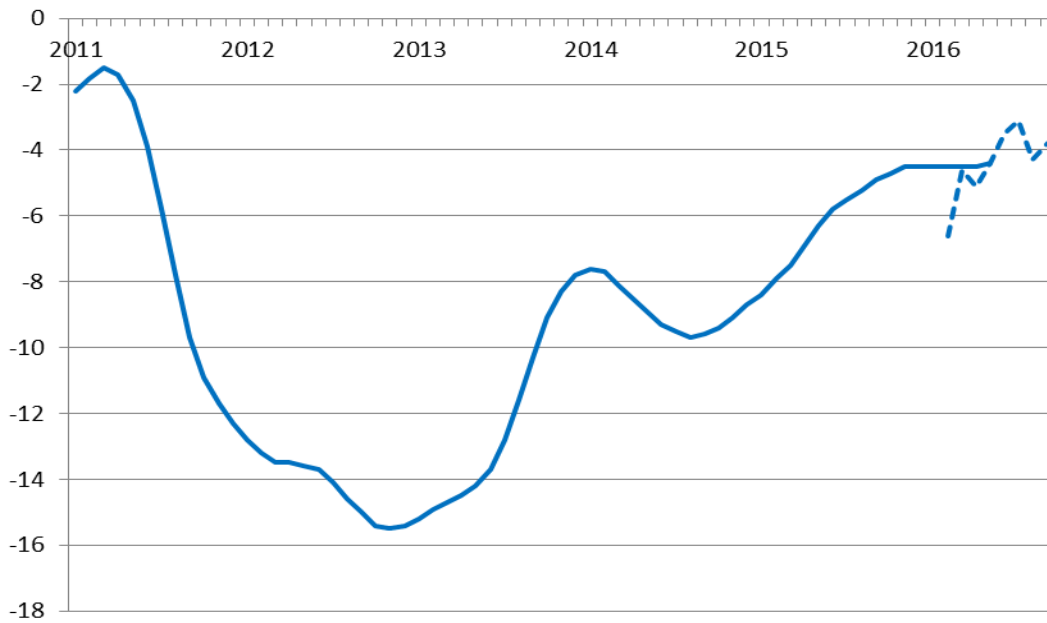
Specifiek voor de Europese Unie is er de onzekerheid die de Brexit teweegbrengt. Op 23 juni 2016 heeft een meerderheid van de Britten zich immers uitgesproken voor een uittrede uit de EU. Ondertussen circuleren vele analyses over de impact daarvan op het Verenigd Koninkrijk en de EU-landen. Een lange termijnanalyse van het Nederlandse Centraal Planbureau (Rojas-Romagosa, 2016)) voorziet 2 scenario's: in het eerste geval zou het Verenigd Koninkrijk lid blijven van de Wereldhandelsorganisatie (WHO) en zijn douanetarieven en niet-tarifaire handelsbelemmeringen van kracht met betrekking tot de EU (zoals voorschriften waaraan producten moeten voldoen willen ze op elkaars markt verhandeld kunnen worden). Dit is het WHO-scenario. In een tweede geval weet het Verenigd Koninkrijk na 10 jaar een vrijhandelsverdrag met de EU af te sluiten met afbouw van voormelde tarieven en belemmeringen als gevolg (het 'Vrijhandelsverdrag-' of VHV-scenario). Volgens het WHO-scenario zou het Belgische bbp in 2030 2,1% lager liggen dan in geval van geen Brexit. In het geval van het VHV-scenario is dat 1,5% lager. Een simulatie voor de Belgische regio's leert dat de Brexit naar verhouding zwaarder aankomt voor het Vlaamse Gewest dan voor de 2 andere gewesten. Dat komt omdat de goederenuitvoer naar het Verenigd Koninkrijk 9,1% uitmaakt van de totale Vlaamse uitvoer, tegenover 8,7% voor België. Verder komt 23,5% van de bruto toegevoegde waarde geproduceerd voor het Vlaamse Gewest op rekening van de goederenuitvoer. In het Waalse Gewest (15,3%) en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (8,7%) is dat lager. Een doorrekening van de impact van de Brexit zou dan voor het Vlaamse Gewest resulteren in een bbp-niveau dat 2,6% lager is in het WHO-scenario en 1,8% lager in het VHV-scenario.

#### 2.4.2 Algemeen conjunctuurbeleid

Volgens de maandelijkse enquête van de Nationale Bank van België (NBB) bij bedrijfsleiders trok de Vlaamse conjunctuur aan in de tweede helft van 2014 en een groot stuk van 2015 (figuur 3). Van eind 2015 tot april 2016 verliep de conjunctuur neutraal. In mei is er een heel lichte verbetering, ondersteund door iets betere recente brutowaarden.



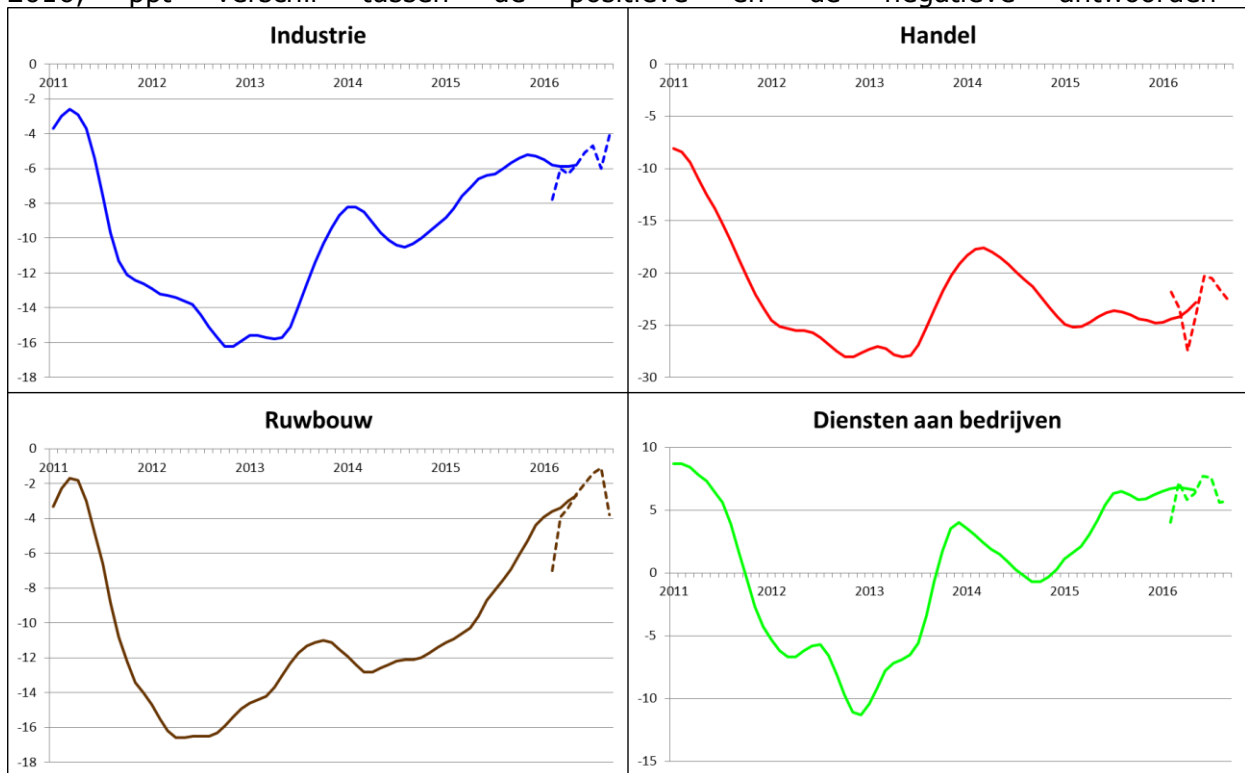
Figuur 2-3: Globale Vlaamse conjunctuurcurve, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en negatieve antwoorden



Bron: NBB.

Het conjunctuurverloop is verschillend naargelang de hoofdsector (figuur 4). In de industrie trok de conjunctuur aan van medio 2014 tot in november 2015. In de daaropvolgende maanden is er een lichte afzwakking, die zich niet verder meer doorzet. Dit contrasteert met de handel waar bedrijfsleiders gaandeweg 2014 pessimistischer werden. In 2015 trad geen herstel op. Pas van bij de aanvang van 2016 is opnieuw enige beterschap merkbaar. In de ruwbouw daarentegen zit de conjunctuur al twee jaar in de lift. In de sector van de diensten aan bedrijven, ten slotte, trad pas eind 2014 beterschap op. Vanaf medio 2015 stabiliseert de conjunctuur er zich op een vrij hoog niveau.

Figuur 2-4: Vlaamse conjunctuurcurven voor de hoofdsectoren, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en de negatieve antwoorden

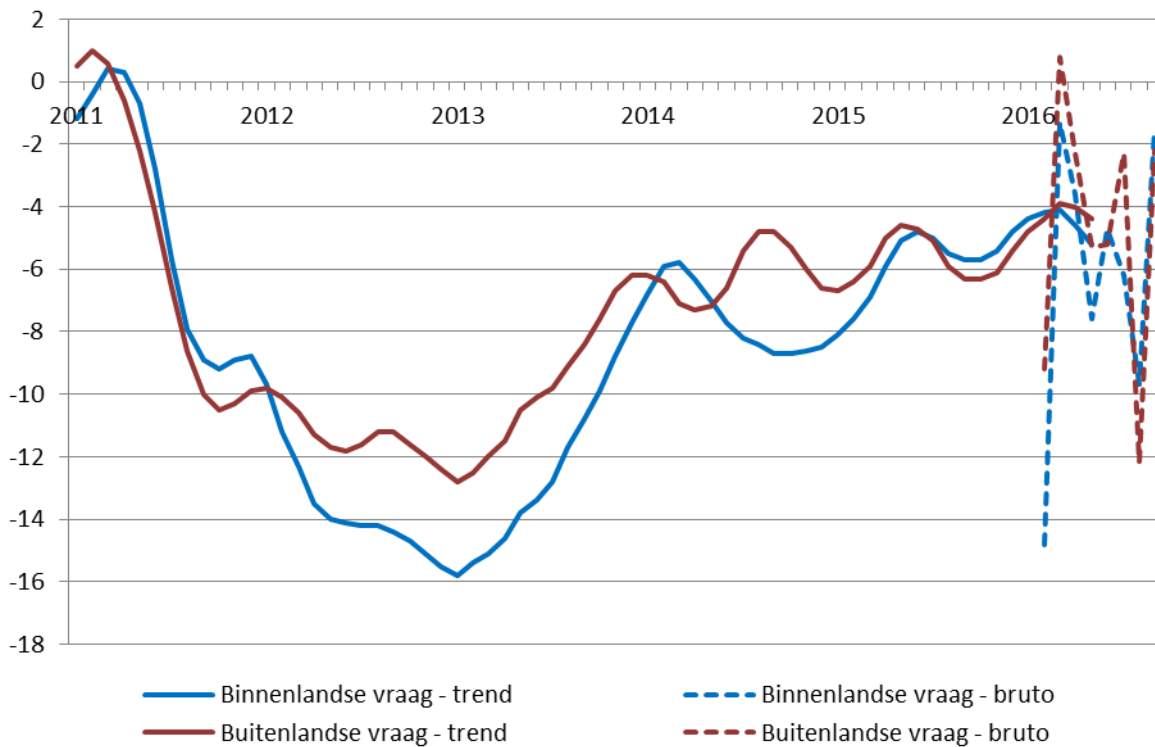


Bron: NBB.

### 2.4.3 Productie en vraag

Het productietempo in de industrie versnelde lichtjes in 2015 en tijdens de eerste drie maanden van 2016. Nadien is er weer een lichte verzwakking. De binnen- en buitenlandse bestellingen herstelden van het dieptepunt van 2013, zij het niet continu. Eind 2015 gingen beide indicatoren omhoog (figuur 5), tot bij de aanvang van 2016, waarbij vooral de binnenlandse bestellingen teruglopen. De bedrijfsleiders in de industrie zijn niettemin van oordeel dat hun buitenlandse orderpositie min of meer op peil blijft. Bovendien geeft de goederenexport gunstiger signalen: in het eerste en tweede kwartaal van 2016 nam deze in nominale termen toe met +3,9% en + 4,6% op jaarbasis. Het is van 2013 geleden dat nog zulke groeicijfers gerealiseerd werden.

Figuur 2-5: Verloop van de binnen- en buitenlandse bestellingen, januari 2011 – september 2016, ppt verschil tussen de positieve en negatieve antwoorden



Bron: NBB.

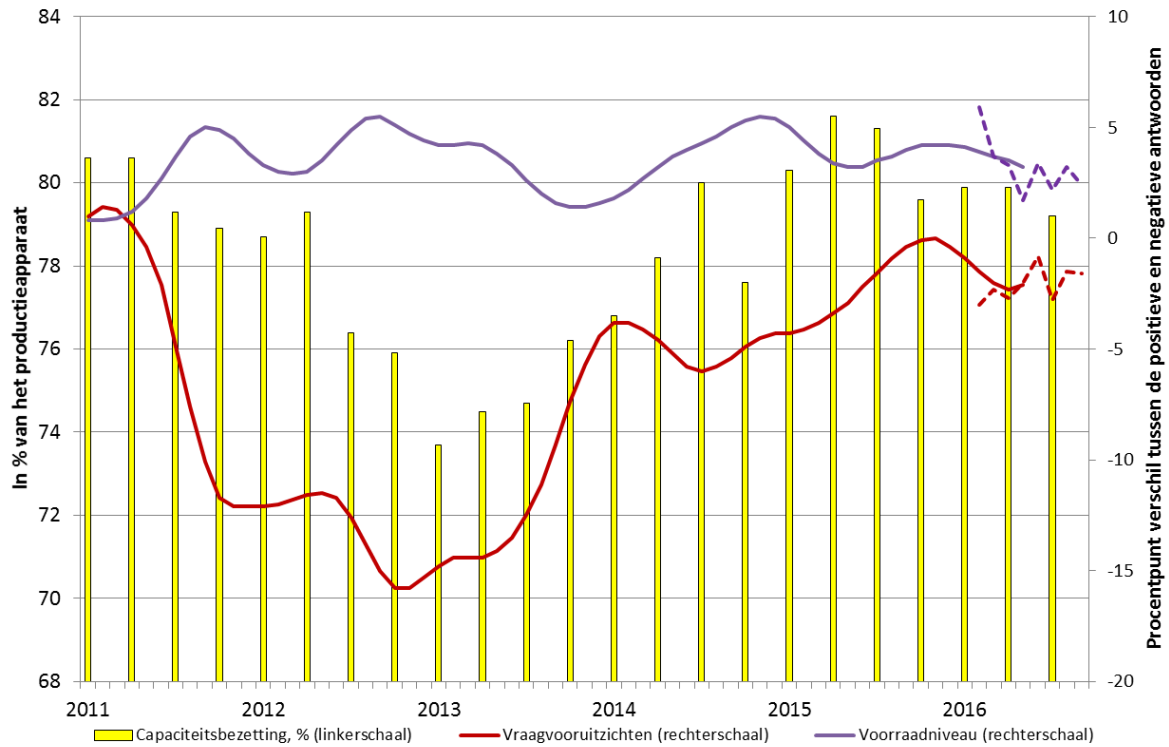
#### 2.4.4 Investeren

Een economie die wil groeien moet investeren. Dit gaat met veel onzekerheid gepaard. Belangrijke factoren die de investeringsbeslissing beïnvloeden zijn het huidige voorraadpeil, de bezettingsgraad van het productievermogen en de vraagvooruitzichten (figuur 6).

Bij de start van het derde trimester van 2016 bedroeg de bezetting van het productieapparaat in de Vlaamse industrie (exclusief voeding) 79,2% van het productievermogen. Dat is een afname ten opzichte van de vorige twee kwartalen. De bezettingsgraad van het productieapparaat is sedert het laatste kwartaal van 2015 opnieuw onder het lange termijngemiddelde van 80,8% (periode 1988 II - 2016 III) gezakt. Vooral in de bedrijfstakken die uitrustingsgoederen produceren daalde de capaciteitsbezetting. Het voorraadpeil in de Vlaamse industrie neemt wat af sedert januari 2016. De recentste brutowaarden zijn steeds wat lager. Dat kan positief zijn, omdat dan geïnvesteerd moet worden in voorraadopbouw. Maar het kan ook negatief zijn als de vraag dermate laag is dat bedrijven te weinig produceren. De vraagvooruitzichten in de industrie verbeterden tot november 2015. In de daaropvolgende maanden volgde een lichte afzwakking, die zich niet verder meer doorzet.

Op basis van deze informatie blijkt dat het investeringsklimaat heden iets verslechterd is ten opzichte van eind 2015, hoewel de indicatoren verre van alarmerend zijn.

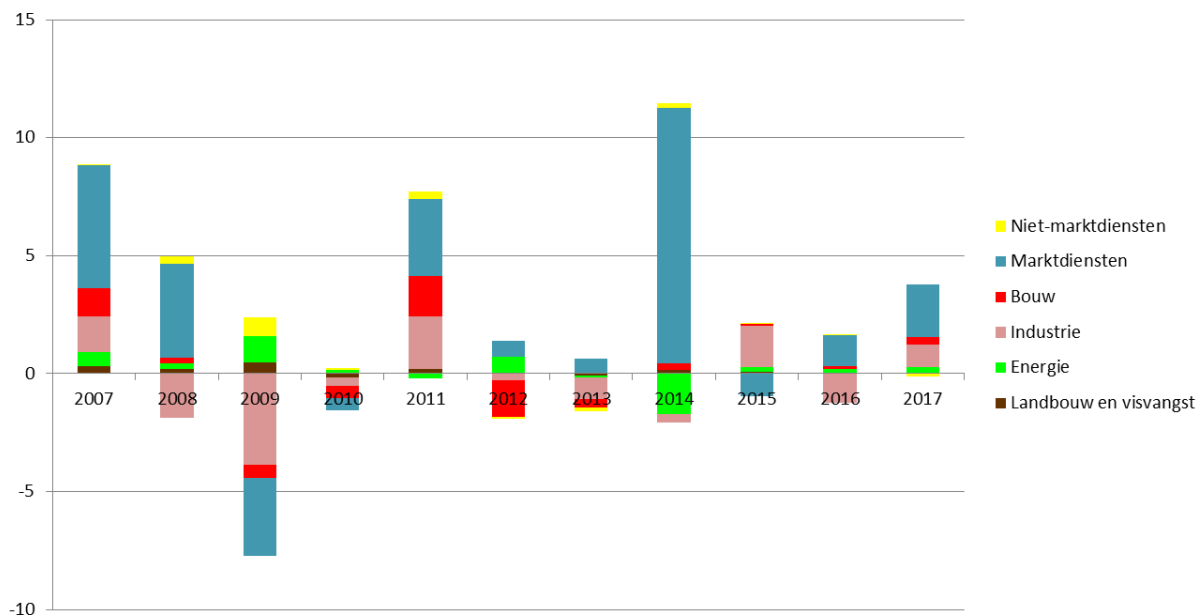
Figuur 2-6: Determinanten van de investeringen, januari 2011 – september 2016



Bron: NBB.

Volgens de middellange termijnvooruitzichten (Federaal Planbureau, 2016) namen de investeringen in volume met slechts 1,2% en 0,4% toe in 2015 en 2016 (figuur 7). De bijdrage van de hoofdsectoren wijzigt soms plots van jaar tot jaar. In 2015 leverde de industrie een positieve, en ook de grootste groeibijdrage. In de marktdiensten daarentegen was er een krimp van de investeringen in reële termen. In 2016 was dit net andersom. Voor 2017 wordt verwacht dat deze beide belangrijke hoofdsectoren positief zouden bijdragen tot de investeringsgroei wat het hoge groeicijfer van +3,7% voor 2017 verklaart.

Figuur 2-7: Evolutie van de investeringen in volume, Vlaams Gewest, 2007-2017, in % en ppt

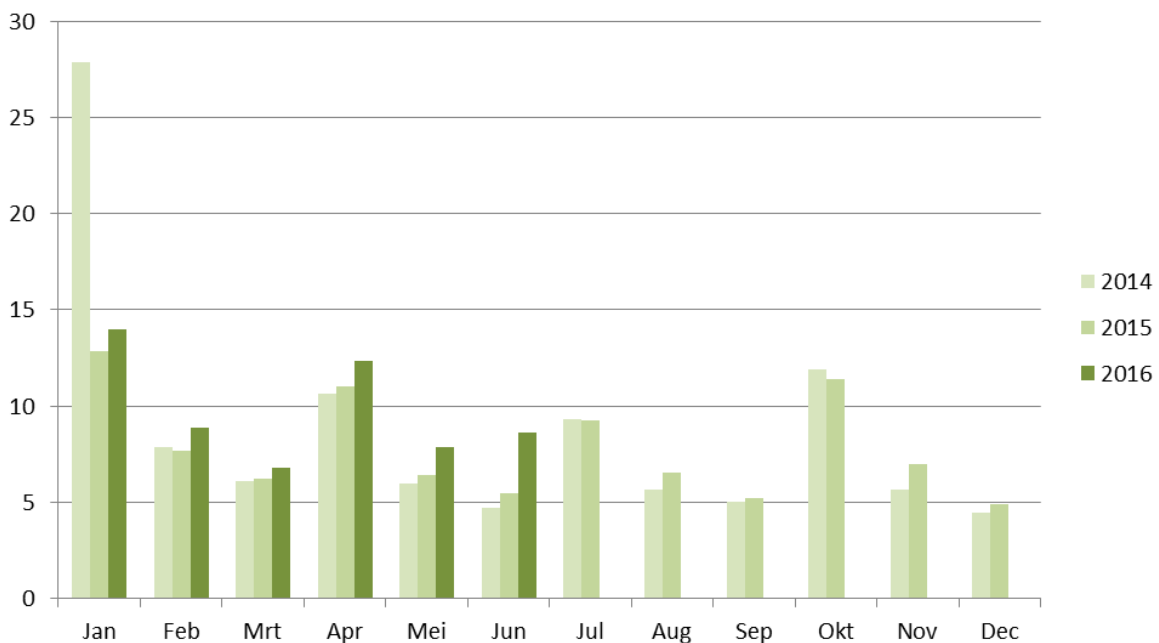


Bron: Federaal Planbureau (2016), verwerking SVR.

#### 2.4.5 Loop van de bedrijven

In 2014 noteerde de Algemene Directie Statistiek (ADS) 106 opgerichte bedrijven (natuurlijke personen en rechtspersonen) per 1.000 bestaande (figuur 8). Dit is onder andere (maar niet uitsluitend) te wijten aan het hoge cijfer voor januari 2014. Voor 2015 komt het cijfer op 95. Maar op januari na was de oprichtingsratio in de meeste maanden van 2015 hoger dan in 2014. De indicator gaat in stijgende lijn: de oprichtingsratio is in de eerste zes maanden van 2016 telkens hoger dan in 2015. De stopzettingsratio zakte van 79 promille in 2014 naar 69 promille in 2015. Die dalende tendens zet zich verder: de stopzettingsratio is tijdens de eerste zes maanden van 2016 elke maand lager dan in 2015. Ook de faillissementsratio gaat in dalende lijn: van 10,4 promille in 2014 naar 9,3 promille in 2015 met lagere waarden in de meeste maanden van 2016 tot dusver.

Figuur 2-8: Oprichtingsratio, Vlaams Gewest, januari 2014 – juni 2016, per 1.000 bestaande bedrijven

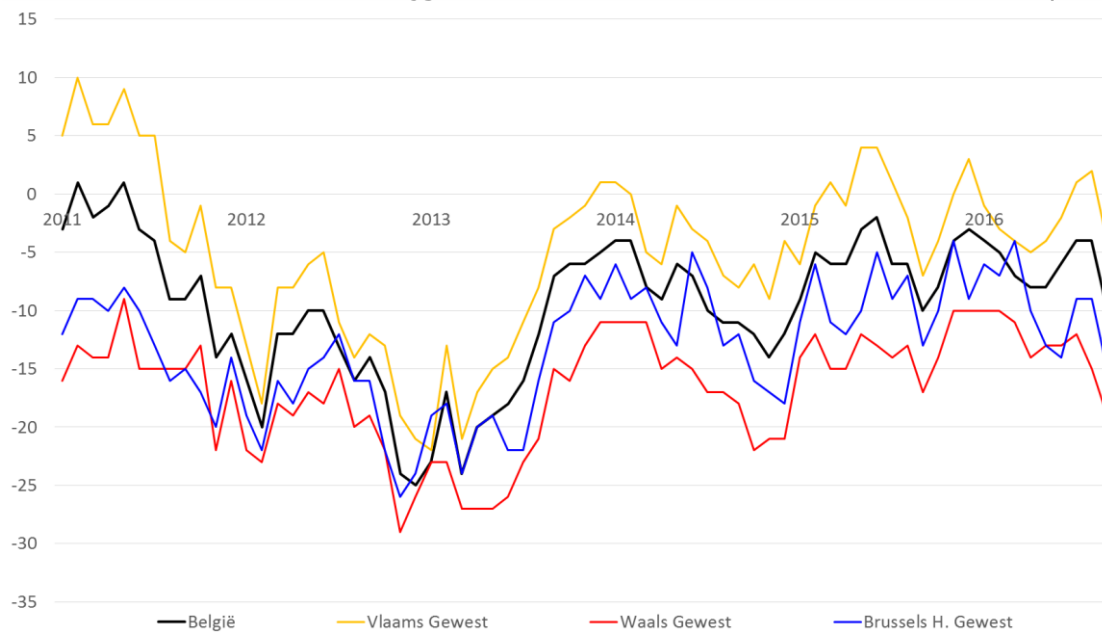


Bron: ADS, KBO.

#### 2.4.6 De consument

Het globale consumentenvertrouwen nam in het begin van 2015 toe in het Vlaamse, en ook in de andere gewesten (figuur 9). Vanaf de zomer en in het najaar van 2015 werden de consumenten plots pessimistischer; de problemen met de Griekse schuld, gevolgd door onrust met betrekking tot de houdbaarheid van het groeipad in China en een aantal andere ontluikende economieën waren daar de oorzaak van. Tegen het jaareinde van 2015 ebde dit wantrouwen grotendeels weg. Maar van bij de aanvang van 2016 tot circa mei was er weer een verslechtering van het consumentenvertrouwen omwille van de zwakke berichten over de economische situatie (en mogelijk ook de impact van de terroristische aanslagen). In de zomermaanden nam het vertrouwen van de consumenten opnieuw toe. Maar daar kwam een abrupt einde aan in september 2016. De aankondiging van de sluitingen in een paar belangrijke vestigingen zorgde ervoor dat de consumenten fors ongeruster beginnen te worden over het werkloosheidsverloop de komende maanden.

Figuur 2-9: Consumentenvertrouwen, België en gewesten, januari 2011 – september 2016, verschil tussen stijgende en dalende antwoordpercentages

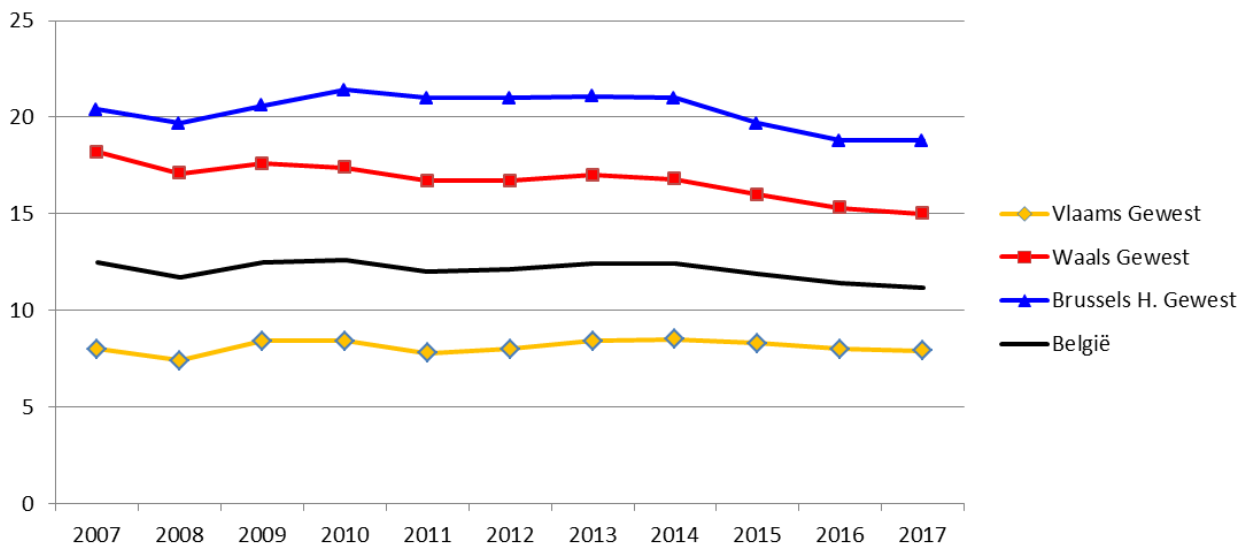


Bron: NBB.

#### 2.4.7 De Arbeidsmarkt

Eind september 2016 zijn er in het Vlaamse Gewest 229.727 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ); dat zijn er 8.009 of 3,4% minder dan een jaar terug. De dalende trend in de werkloosheid zet zich daarmee verder. De vermindering is merkbaar bij zowel het aantal kortdurig (< 1 jaar) werkzoekenden (-5,2%) alsook de midden- (-4,8%) en hooggeschoolde (-4,7%) werkzoekenden. Toch zijn er nog een aantal groepen die verder aangroeien zoals onder meer de allochtone NWWZ (+2,6%) en de arbeidsgehandicapte werkzoekenden (+1,9%). De VDAB ontving rechtstreeks 18.559 werkaanbiedingen uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten in augustus 2016. Dat zijn er 25,3% of 3.744 meer dan in augustus 2015. Over de laatste 12 maanden samengenomen werden er 210.988 jobaanbiedingen rechtstreeks gemeld aan de VDAB; dat zijn er 25,8% meer dan in de voorgaande periode van 12 maanden. De sterkste stijging valt te noteren bij de vacatures voor hooggeschoolden (+40,8%). Positieve signalen komen er ook vanuit het aantal gepresteerde uren uitzendarbeid (FEDERGON). Het tweede kwartaal van 2016 liet een positieve groei op kwartaalbasis (+1,4%) optekenen. Op jaarbasis is dit +5,9%. De werkloosheidsgraad zoals gedefinieerd door het FPB (inclusief oudere werkzoekenden) komt in 2016 op 8,0% in het Vlaamse Gewest (figuur 10). Deze indicator kende een opstoot in de jaren van recessie of zwakke conjunctuur (2009, 2013-2014), maar daalt wederom lichtjes sinds 2015. De werkloosheidsgraad bevindt zich op een merkbaar hoger niveau in het Waalse en meer nog in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 2-10: Werkloosheidsgraad (Definitie FPB), België en gewesten, 2007 – 2017, in % van de beroepsbevolking



Bron: Federaal Planbureau (2016).

De werkgelegenheidsvooruitzichten bevonden zich in de industrie op een hoog niveau bij de aanvang van 2016, maar zijn sindsdien iets gezakt. In de handel is het omgekeerde waar: de ondernemers waren er de laatste jaren pessimistisch over het werkgelegenheidsverloop, maar dat zwakte de recentste maanden af. In de ruwbouw en de diensten aan bedrijven, ten slotte, zitten de werkgelegenheidsvooruitzichten volop in de lift. Het slechte nieuws over bedrijfssluitingen in september 2016 is niet merkbaar in deze indicatoren.

## BRONNEN

- Federaal Planbureau (2016a). *Regionale economische vooruitzichten 2016-2021. Juli 2016*. Federaal Planbureau. Brussel.
- Federaal Planbureau (2016b). *Economische vooruitzichten 2016-2017. September 2016*. Federaal Planbureau. Brussel.
- IMF (2016). *World Economic Outlook. Update July 2016*. Washington.
- Rojas-Romagosa, H.A. (2016). Trade effects of Brexit for the Netherlands. In: *CPB Background Document. June 2016*. Den Haag: Centraal Planbureau.

## Afkortingen

- ADS: Algemene Directie Statistiek  
Bbp: Bruto binnenlands product  
ECB: Europese Centrale Bank  
ESI: Economic Sentiment Indicator  
FPB: Federaal Planbureau  
HERMREG: Harmonised Econometric Research for Modeling REGions  
IMF: Internationaal Monetair Fonds  
INR: Instituut voor de Nationale Rekeningen  
KBO: Kruispuntbank van Ondernemingen  
NBB: Nationale Bank van België  
OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling  
DKB-SVR: Departement Kanselarij en Bestuur, Studiedienst van de Vlaamse Regering  
VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding



### **3 EUROPEES KADER EN NORMERING**

#### **3.1. Algemene situering**

België is momenteel onderworpen aan het preventieve deel van het Stabiliteits- en Groeipact en moet jaarlijks een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6% van het bbp in de richting van de middellangetermijndoelstelling (MTO) realiseren. Tevens mogen de overheidsuitgaven niet sneller stijgen dan een referentiepercentage onder de potentiële groei op middellange termijn, tenzij de groei van de uitgaven gecompenseerd wordt door discretionaire maatregelen aan ontvangstenzijde. Daarnaast dient België ook nog steeds de voorwaarden van het corrigerend luik van het Stabiliteits- en Groeipact na te leven. Zo mag het nominaal tekort de drempel van 3% van het bbp niet overschrijden en moet België ervoor zorgen dat het schuldniveau voldoende snel in de richting van 60% van het bbp evolueert.

#### **3.2. Stabiliteitsprogramma**

Eind april heeft België haar Stabiliteitsprogramma 2016-2019 bij de Europese Commissie ingediend<sup>1</sup>. Het Stabiliteitsprogramma van België voorziet in een structureel evenwicht voor de gezamenlijke overheid en voor entiteit I en II<sup>2</sup> tegen 2018.

Vlaanderen engageerde zich in haar bijdrage aan het Belgisch Stabiliteitsprogramma tot de terugkeer naar een nominaal begrotingsevenwicht vanaf 2017. In 2018 wordt t.a.v. deze doelstelling een eenmalige correctie toegepast voor het effect van de herziening van de autonomiefactor die in dat desbetreffende begrotingsjaar voorzien is<sup>3</sup>. De bouwkosten gerelateerd aan de Oosterweelverbinding, die door de Vlaamse Regering beschouwd wordt als een eenmalige productieve investering van groot economisch belang voor zowel het lokaal, regionaal, landelijk als euregionaal niveau, worden bij het aftoetsen van deze evenwichtsdoelstelling buiten beschouwing gehouden. Daarnaast worden ook de investeringsuitgaven m.b.t. de A1/A3 ziekenhuisinfrastructuur, die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht in het kader van de 6de Staatshervorming gerealiseerd werden, buiten de begrotingsdoelstelling gehouden.

Gelet op artikel 2 § 4 van het Samenwerkingsakkoord van 12 december 2013 tussen de Federale overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies, betreffende de uitvoering van artikel 3 §1 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie, moet de vaststelling van de individuele budgettaire doelstellingen van de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid in nominale en structurele termen goedgekeurd worden door een beslissing van het Overlegcomité. Net als vorig jaar, heeft het Overlegcomité ook dit jaar slechts akte genomen van het Belgisch Stabiliteitsprogramma.

De problematiek van de inpasbaarheid van uitzonderlijke strategische investeringen in de budgettaire paden van de diverse overheden zal verder uitgediept worden in een interfederale werkgroep ter voorbereiding van het volgend Stabiliteitsprogramma. Voor wat betreft de investeringsuitgaven m.b.t. A1/A3 ziekenhuisinfrastructuur, die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht in het kader van de 6de Staatshervorming gerealiseerd

<sup>1</sup> Zie: [http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index\\_nl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_nl.htm)

<sup>2</sup> Entiteit I= federale overheid en sociale zekerheid. Entiteit II= Gemeenschappen, Gewesten en lokale besturen.

<sup>3</sup> De zienswijze die Vlaanderen hanteerde in verband met de herziening van deze autonomiefactor, zoals besproken in punt 3.2.3 van de Algemene Toelichting bij de begrotingsaanpassing 2016, werd overgenomen in het Stabiliteitsprogramma.

werden, zal een specifieke interfederale werkgroep klaarheid scheppen over de hoegrootheid van de problematiek en de concrete ESR-impact.

### **3.3. Landenspecifieke aanbevelingen en het rapport onder artikel 126(3)**

Op 18 mei publiceerde de Europese Commissie haar landenspecifieke aanbevelingen<sup>4</sup> in het kader van het Europees Semester 2016. De Commissie wees België op haar verplichting om in 2016 en 2017 minimaal een structurele verbetering van 0,6% van het bbp te realiseren. De Commissie formuleerde deze aanbeveling omdat ze tot de inschatting kwam dat België in 2016 slechts een structurele verbetering van 0,3% van het bbp realiseert, hetgeen grotendeels te wijten zou zijn aan een andere berekening van de output gap. De maatregelen vanaf 2017 werden dan weer onvoldoende gespecificeerd om de vereiste verbetering te garanderen. Verder herhaalde de Commissie haar aanbevelingen van vorig jaar, met name dat meevallers ingezet moeten worden om de schuldratio te reduceren en dat België tot een afdwingbare verdeling van de budgettaire inspanningen tussen de verschillende overheidsniveaus moet komen. In de landenspecifieke aanbevelingen werd tenslotte ook melding gemaakt van de noodzaak aan investeringen in het transportnetwerk<sup>5</sup>. De Raad Economische en Financiële Zaken van 12 juli heeft de landenspecifieke aanbevelingen formeel aangenomen.

Op 18 mei publiceerde de Europese Commissie tevens haar rapport onder artikel 126 (3) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie<sup>6</sup>. In dit rapport, dat de eerste stap vormt in de buitensporigtekortprocedure, analyseert de Europese Commissie of een lidstaat aan haar verplichtingen inzake het nominaal tekort en de reductie van de schuld voldoet, rekening houdend met relevante factoren zoals bijvoorbeeld de economische omstandigheden, structurele hervormingen en een voldoende snelle vooruitgang in de richting van de MTO.

In haar rapport stelde de Commissie dat ze voor de periode 2016 -2017 geen overschrijding van de 3% referentiewaarde inzake het nominaal tekort verwacht.

Daar België in afgelopen jaren onvoldoende structurele inspanningen leverde, zou ons land in 2016 een structurele verbetering van 2,0% van het bbp moeten realiseren om aan de schuldreductieregel in de transitiefase<sup>7</sup> (2014-2016) te voldoen. De Europese Commissie stelde in haar analyse dat:

- ze verwacht dat België in 2015 en 2016 niet significant afwijkt van het pad naar de MTO en met andere woorden in grote lijnen voldoet aan de verplichtingen uit de preventieve arm van het Stabiliteits- en Groeipact. De Commissie gaat hierbij uit van het gebruik van de flexibiliteit die voorzien is voor uitzonderlijke gebeurtenissen

<sup>4</sup> Zie: [http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index\\_nl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_nl.htm)

<sup>5</sup> De Europese Commissie erkent het belang van de Oosterweelverbinding voor de economische groei. In het Landenverslag 2016 wordt de Oosterweelverbinding bij naam genoemd als een belangrijk weginfrastructuurproject.

<sup>6</sup> Zie: [http://ec.europa.eu/economy\\_finance/economic\\_governance/sgp/deficit/countries/belgium\\_en.htm](http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/deficit/countries/belgium_en.htm)

<sup>7</sup> Lidstaten die op 8 november 2011 onderworpen waren aan een buitensporigtekortprocedure genieten van een transitieperiode van 3 jaar, die start in het jaar volgend op de correctie van het buitensporig tekort. Tijdens deze transitieperiode worden de lidstaten geacht voldoende vooruitgang te boeken in de richting van de naleving van de schuldreductieregel, zoals gespecificeerd in Verordening (EU) 1177/2011 tot wijziging van Verordening (EU) 1467/97 over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten. Voor België loopt de transitieperiode van 2014 tot 2016. De gedragscode inzake de implementatie van het Stabiliteits- en Groeipact en de richtsnoeren omtrent het formaat en de inhoud van de Stabiliteits- en Convergetieprogramma's ([http://ec.europa.eu/economy\\_finance/economic\\_governance/sgp/pdf/coc/code\\_of\\_conduct\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/coc/code_of_conduct_en.pdf)) definieert een minimale lineaire structurele aanpassing (MLSA) die garandeert dat een lidstaat op het einde van de transitieperiode aan de schuldreductieregel voldoet. België zou in de periode 2014-2016 een jaarlijkse structurele verbetering van 0,8% van het bbp moeten realiseren om eind 2016 aan de schuldreductieregel te kunnen voldoen.

- die buiten de controle van de lidstaat vallen voor wat betreft de uitzonderlijke uitgaven inzake asiel en anti-terrorisme;
- de inspanning die België zou moeten leveren om in 2016 aan de schuldreductieregel in de transitiefase te voldoen zeer veeleisend is in vergelijking met de relatief lage groei. Rekening houdend met de cyclische omstandigheden is een dergelijk grote inspanning noch haalbaar, noch wenselijk;
  - België goede vooruitgang boekt op vlak van de implementatie van de structurele hervormingen die begin 2015 aangekondigd werden (hervormingen op vlak van pensioenen, belastingen en de arbeidsmarkt). Deze hervormingen zijn aanzienlijk en worden verwacht bij te dragen tot de verbetering van het groeipotentieel en de reductie van de macro-economische onevenwichtigheden, met een positieve impact op de houdbaarheid van de schuld op middellange- en lange termijn.

Gelet op het bovenstaande concludeerde de Europese Commissie dat haar analyse suggereert dat België op dit moment ook aan het schuld criterium uit het Stabiliteits- en Groeipact voldoet en dat de buitensporigtekortprocedure niet opgestart moet worden.

### **3.4. Ontwerpbegrotingsplan**

Ingevolge artikel 6 van verordening (EU) nr. 473/2013 van 21 mei 2013 betreffende gemeenschappelijke voorschriften voor het monitoren en beoordelen van ontwerpbegrotingsplannen en voor het garanderen van de correctie van buitensporige tekorten van de lidstaten van de eurozone, moeten de lidstaten uiterlijk op 15 oktober van ieder jaar een ontwerpbegrotingsplan bij de Europese Commissie indienen.

De bijdrage van Vlaanderen aan het Belgisch ontwerpbegrotingsplan past binnen de doelstellingen waartoe de Vlaamse Regering zich in haar bijdrage aan het Stabiliteitsprogramma 2016-2019 engageerde.

Conform artikel 83/1 van het Reglement van het Vlaams Parlement, heeft de Vlaamse Regering de bijdrage van Vlaanderen aan het Belgisch ontwerpbegrotingsplan op 3 oktober bezorgd aan de voorzitter van het Vlaams Parlement, waarna de commissie bevoegd voor Financiën en Begroting er een bespreking aan wijdde.

België maakte haar ontwerpbegrotingsplan op maandag 17 oktober over aan de Europese Commissie<sup>8</sup>.

### **3.5. Advies van de Europese Commissie over het Belgisch ontwerpbegrotingsplan**

Uiterlijk op 30 november zal de Europese Commissie een advies over het Belgisch ontwerpbegrotingsplan publiceren.

---

<sup>8</sup> Zie: [http://ec.europa.eu/economy\\_finance/economic\\_governance/sgp/budgetary\\_plans/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/budgetary_plans/index_en.htm). Daar 15 oktober dit jaar op een zaterdag viel, mochten de lidstaten hun ontwerpbegrotingsplan tot maandag 17 oktober aan de Europese Commissie bezorgen.

Mocht de Europese Commissie - na raadpleging van de betrokken lidstaat binnen de week na indiening van het ontwerpbegrotingsplan - een bijzonder ernstige niet-nakoming van de in het Stabiliteits- en Groeipact opgenomen verplichtingen vaststellen, zal de Commissie haar advies binnen de twee weken na indiening van het ontwerpbegrotingsplan kenbaar maken. In dit uitzonderlijk geval zal de Commissie de lidstaat verzoeken om het initieel ingediende ontwerpbegrotingsplan te herzien. De Europese Commissie kan een lidstaat niet verplichten zijn ontwerpbegrotingsplan te herzien. Indien een lidstaat er voor opteert om geen rekening te houden met de vraag van de Commissie, zal dit evenwel als een verzwarende factor worden beschouwd in het geval er beslist moet worden of voor deze lidstaat een buitensporigtekortprocedure ingeleid moet worden.

## 4. DE MIDDELENBEGROTING

### 4.1. Totale middelen

Tabel 4-1 geeft in grote rubrieken een overzicht van de ESR gecorrigeerde middelen voor de begrotingsjaren 2015 tot en met 2017. Voor de begrotingsjaren 2016 en 2017 gaat het om begrote cijfers.

De raming van de bruto aanvullende belasting op de personenbelasting (opcentiemen) is gebaseerd op de raming van de belasting staat voor het aanslagjaar 2017 die door de FOD Financiën medio september 2016 ter beschikking werd gesteld van de gewesten en gemeenschappen.

Naar aanleiding van de federale begrotingsopmaak 2017 kan de FOD Financiën beschikken over realisatiecijfers inzake kohieren van het aanslagjaar 2015. Hiermee beschikt de FOD Financiën over een basis die voor het eerst betrekking heeft op een volledig aanslagjaar na inwerkingtreding van de staatsvorming. Laatstbedoelde kohieren vormen voor de FOD Financiën de basis om tot een raming van de belasting staat voor het aanslagjaar 2017 te komen, en de regionale opdeling daarvan.

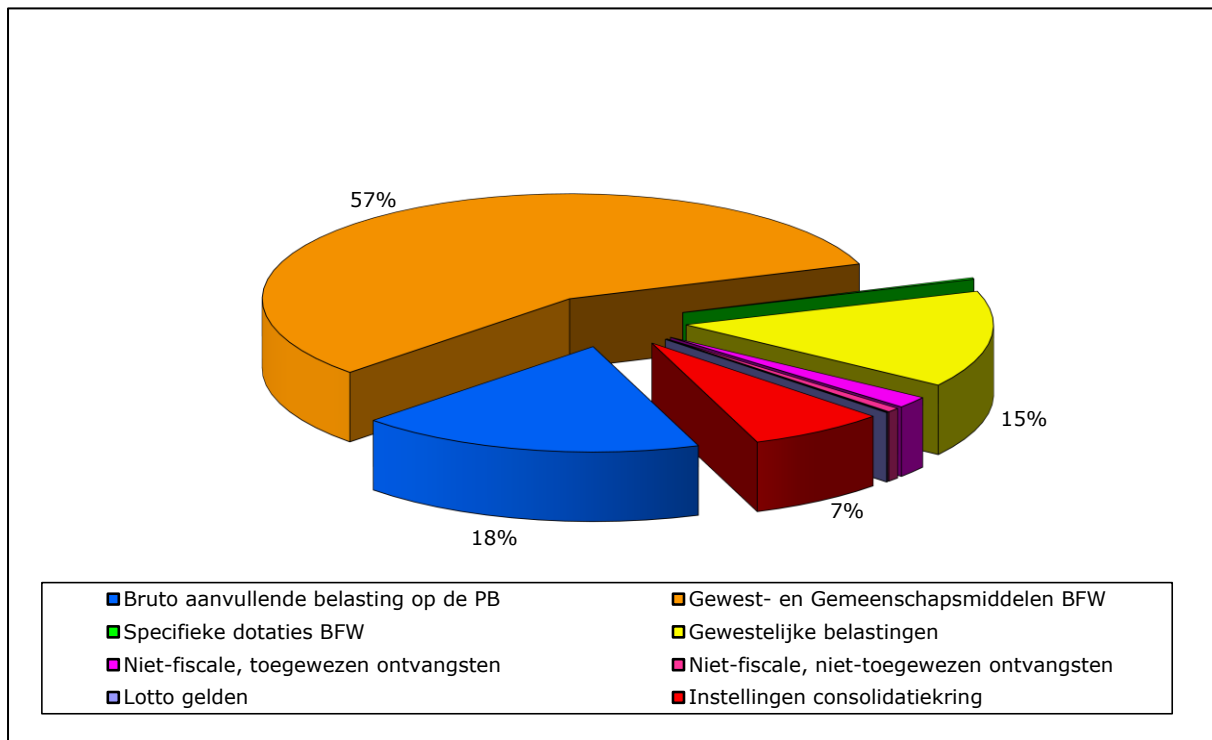
Tabel 4-1: Grote rubrieken van de ESR gecorrigeerde middelen (in duizend euro)

	REA 2015	BA 2016	BO 2017	BO 2017 - BA 2016	BO 2017 - BA 2016 (%)
Bruto aanvullende belasting op de PB	7.465.579	7.520.131	7.609.995	89.865	1,2%
Gewestmiddelen BFW	2.891.662	2.229.549	2.178.764	-50.785	-2,3%
Gemeenschapsmiddelen BFW	19.703.573	20.884.985	21.622.820	737.835	3,5%
Specifieke dotaties BFW	80.278	84.148	86.111	1.962	2,3%
Gewestelijke belastingen	5.325.445	5.974.903	6.219.199	244.296	4,1%
Eigen niet-fiscale, toegewezen ontvangsten	154.618	578.708	745.237	166.529	28,8%
Eigen niet-fiscale, niet toegewezen ontvangsten	436.659	252.321	280.131	27.810	11,0%
Lotto gelden	33.373	33.350	29.999	-3.351	-10,0%
Instellingen consolidatiekring	1.820.564	2.016.522	3.044.631	1.028.109	51,0%
<b>TOTAAL</b>	<b>37.911.751</b>	<b>39.574.616</b>	<b>41.816.887</b>	<b>2.242.271</b>	<b>5,7%</b>
<i>w.o. bijdrage pendeldotatie</i>	<i>-30.204</i>	<i>-30.757</i>	<i>-27.604</i>	<i>3.153</i>	
<i>w.o. bijdrage sanering globale overheidsfinanciën</i>	<i>-759.057</i>	<i>-1.547.394</i>	<i>-1.586.178</i>	<i>-38.784</i>	
<i>w.o. bijdrage vergrijzingskost</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-24.840</i>	<i>-24.840</i>	
<i>w.o. responsabiliseringsbijdrage</i>	<i>-84.463</i>	<i>-93.781</i>	<i>-103.099</i>	<i>-9.318</i>	
<i>Totaal bijdragen</i>	<i>-873.724</i>	<i>-1.671.932</i>	<i>-1.741.721</i>	<i>-69.789</i>	

Voor het begrotingsjaar 2017 worden de ESR gecorrigeerde ontvangsten op 41,8 miljard euro begroot. Dat is 2,2 miljard euro of 5,7% meer dan bij de begrotingsaanpassing 2016.

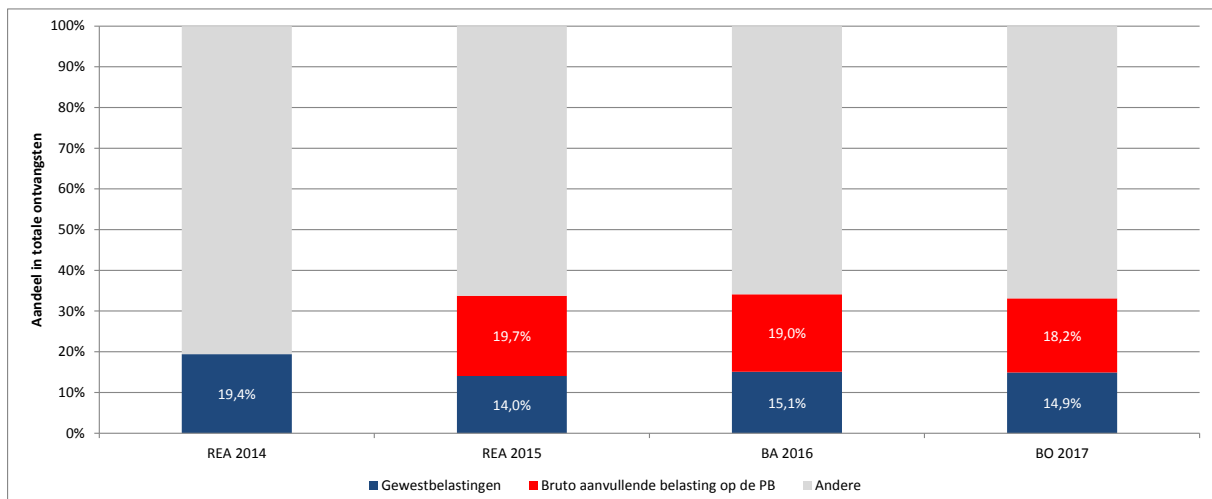
Figuur 4-1 toont het relatieve aandeel van de inkomstencategorieën ten opzichte van de totale middelen. Uit deze figuur blijkt dat de Vlaamse opcentiemen 18% vertegenwoordigen van de Vlaamse (ESR gecorrigeerde) ontvangsten. Het belang van de gewestbelastingen bedraagt 15%.

Figuur 4-1: Grote rubrieken van de ESR gecorrigeerde middelen, BO 2017



Door de 6<sup>de</sup> staatshervorming is er een stijging van de Vlaamse fiscale autonomie, die gevormd wordt door de opbrengsten uit de gewestelijke belastingen enerzijds en de gewestelijke opcentiemen anderzijds. Uit onderstaande figuur 4-2 blijkt dat deze autonomie in 2014 19,4% bedroeg en doorstijgt naar 33,1% bij de begrotingsopmaak 2017.

Figuur 4-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BO 2017



## 4.2. Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB

### 4.2.1 Parameters

Voor de begrotingsopmaak 2017 zijn de middelen uit de Bijzondere Financieringswet (bruto gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting (gewestelijke opcentiemen), gewest- en gemeenschapsmiddelen, en andere federale dotaties) geraamd op basis van de inflatie en economische groei (BBP) zoals bepaald in de Economische Begroting van 8 september 2016.

De overige parameters waarop de voorliggende middelenraming gebaseerd is, betreffen parameters die door de FOD Financiën op 16 september 2016 aan de gewesten en gemeenschappen gecommuniceerd werden. Recentere updates van de parameters – o.a. naar aanleiding van de interfederale werkgroep van 19 september 2016 en de daaropvolgende nazorg, en naar aanleiding van de IMCFB van 21 oktober 2016 – zijn niet in de middelenraming verwerkt. Deze kalenderdiscrepancie illustreert het timingprobleem waarmee de Vlaamse regering momenteel geconfronteerd wordt.

Behalve de klassieke parameters van economische groei en inflatie, spelen ook de fiscale capaciteit van de gewesten en gemeenschappen en het aantal leerlingen en -18-jarigen van de gemeenschap een belangrijke rol bij de berekening van de middelen toegewezen vanuit de Bijzondere Financieringswet. Met ingang van het begrotingsjaar 2015 worden door de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet aan deze lijst twee nieuwe parameters toegevoegd: het aantal 0 tot en met 18 jarigen en het aantal 80-plussers.

Bovendien wordt de fiscale capaciteit vanaf het aanslagjaar 2015 ook geïnterpreteerd als de regionale opdeling van de opbrengst van de federaal gebleven personenbelasting. Voor het begrotingsjaar 2017 wordt dus de fiscale capaciteit met betrekking het aanslagjaar 2016 toegepast.

De parameter "belasting staat" is van belang met het oog op de raming van de opcentiemen voor het aanslagjaar 2017 (= begrotingsjaar 2017). Aangaande de belasting staat voor het aanslagjaar 2017 werd supra reeds gesteld dat de raming gebaseerd is op realisatiecijfers van de kohieren met betrekking tot het aanslagjaar 2015, het eerste volledige post staats Hervorming aanslagjaar. Bovendien houdt de raming van de belasting staat voor het aanslagjaar 2017 ook rekening met de effecten van de Tax Shift. Tabel 4-2 toont de gecumuleerde impact van de federale Tax Shift op de Vlaamse opcentiemen.

Tabel 4-2: Gecumuleerde impact Tax Shift op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro)

	<b>AJ 2016</b>	<b>AJ 2017</b>
Impact TS I	-61,4	-127,9
Impact TS II	0	-184,2
<b>Totale delta opcentiemen</b>	<b>-61,4</b>	<b>-312,1</b>

Bron: FOD Financiën

Het dient benadrukt dat de raming van de Vlaamse bruto opcentiemen nog steeds gebaseerd is op een ongewijzigd Vlaams opcentiementarief. De Vlaamse begroting absorbeert hiermee de verwachte minderontvangsten als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting en opteert er bijgevolg voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting niet tegen te draaien, maar maximaal uitvoering te geven aan de federale Tax Shift.

De bevolkingsgerelateerde parameters betreffen realisatiecijfers per 1 januari 2016, aangevuld met ramingen zoals meegedeeld door de FOD Financiën op 16 september 2016. Ze zijn gebaseerd op de bevolkingsvooruitzichten 2016-2061 van het Federaal Planbureau van medio maart 2016.

Tabel 4-3 bevat een overzicht van alle gebruikte parameters. De kolommen '2016 vermoedelijk' en '2017 initieel' tonen de uitgangshypothesen bij de middelenberekening ter gelegenheid van de begrotingsopmaak 2017.

Tabel 4-3: Volledig parameteroverzicht

Begrotingsjaar	BA 2016		BO 2017	
	2015 definitief	2016 aangepast	2016 vermoedelijk	2017 initieel
<b>Parameters</b>				
Inflatie (CPI)	0,56%	1,40%	2,00%	1,60%
Economische groei (BBP)	1,40%	1,20%	1,40%	1,20%
<b>Personenbelasting (federaal gedeelte)</b>				
Aanslagjaar	2014	2015	2015	2016
Vlaams Gewest	25.848.753	20.374.146	20.764.272	20.962.428
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	11.364.119	8.869.611	9.065.333	9.097.713
Brussels H. Gewest	3.392.565	2.532.760	2.644.586	2.688.663
Duitstaligen	176.405	138.049	141.080	142.273
<b>Fiscale capaciteit (FC)</b>				
Aanslagjaar	2014	2015	2015	2016
Vlaams Gewest	63,38%	63,84%	63,66%	63,73%
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	27,87%	27,79%	27,79%	27,66%
Brussels H. Gewest	8,32%	7,94%	8,11%	8,17%
Duitstaligen	0,43%	0,43%	0,43%	0,43%
<b>Verdeelsleutel onderwijs (LLN)</b>				
Toestand	realisatie	raming	realisatie	raming
Vlaamse Gemeenschap	56,60%	56,58%	56,62%	56,65%
Franse Gemeenschap	43,40%	43,42%	43,38%	43,35%
<b>Inwoners</b>				
Referentietijdstip	01/01/2015	01/01/2016	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2015	raming	01/01/2016	raming
Vlaanderen	6.444.127	6.469.987	6.477.804	6.524.663
Wallonië (excl. Duitst.)	3.513.416	3.527.717	3.525.571	3.551.176
Brussel	1.175.173	1.182.600	1.187.890	1.206.032
Duitstaligen	76.328	76.509	76.645	77.395
<b>Min 18 jarigen (excl. Duitst.) (DENAT)</b>				
Referentietijdstip	30/06/2014	30/06/2015	30/06/2015	30/06/2016
Teldatum	01/02/2016	01/02/2016	01/08/2016	01/08/2016
Nederlandstalig	1.249.659	1.252.957	1.253.159	1.259.177
Franstalig	741.993	741.307	741.524	740.970
Brussel	266.109	269.772	269.844	273.027
Denataliteitscoëfficiënt	105,7409%	105,9424%	105,9671%	106,1460%
<b>Verdeelsleutel Plantentuin</b>				
Toestand	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014
Vlaamse Gemeenschap	79,87013%	79,87013%	79,87013%	79,87013%
Franse Gemeenschap	20,12987%	20,12987%	20,12987%	20,12987%
<b>Pendelaars naar BHG</b>				
Vlaams Gewest	62,925%	62,769%	62,769%	62,735%
Waals Gewest	37,075%	37,231%	37,231%	37,265%
<b>Belasting Staat</b>				
Aanslagjaar	2015	2016	2016	2017
Mededeling FOD Financiën	18/03/2016	18/03/2016	16/09/2016	16/09/2016
Vlaams Gewest	28.782.924	29.309.874	29.637.857	29.492.450
Waals Gewest	12.613.419	12.852.818	12.949.191	12.938.442
Brussels H. Gewest	3.464.754	3.526.236	3.712.749	3.758.135
<b>0 t.e.m. 18-jarigen</b>				
Referentietijdstip	01/01/2015	01/01/2016	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2015	raming	01/01/2016	raming
Vlaamse Gemeenschap	1.323.333	1.326.685	1.328.368	1.337.769
Franse Gemeenschap	784.659	785.821	784.489	789.338



Begrotingsjaar	BA 2016		BO 2017	
	2015 definitief	2016 aangepast	2016 vermoedelijk	2017 initieel
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	280.461	283.110	284.573	289.498
Duitstalige Gemeenschap	15.709	15.666	15.665	15.721
<b>+80-jarigen</b>				
Referentietijdstip	01/01/2015	01/01/2016	01/01/2016	01/01/2017
Teldatum	01/01/2015	raming	01/01/2016	raming
Vlaamse Gemeenschap	327.835	335.917	336.284	343.155
Franse Gemeenschap	164.101	164.815	164.667	164.525
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	45.366	45.154	45.090	44.802
Duitstalige Gemeenschap	3.387	3.540	3.484	3.645
<b>Fiscale uitgaven AJ 2015</b>				
Mededeling FOD FIN				16/09/2016
Vlaams Gewest				1.764.370
Waals Gewest				774.167
Brussels H. Gewest				143.863

#### 4.2.2. Resultaten

##### 4.2.2.1 Algemeen

Tabel 4-4 toont de middelen die op basis van de hierboven beschreven parameters in 2017 mogen verwacht worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de impact van de 6<sup>de</sup> staatshervorming. De cijfers in deze tabel zijn niet-afgeronde bedragen. Ten opzichte van de bedragen in tabel 4-1 kunnen er daardoor afrondingsverschillen voorkomen.

Globaal gesteld nemen de middelen inzake de bruto aanvullende belasting op de PB en het toegewezen gedeelte van de PB en de BTW bij de begrotingsopmaak 2017 toe met 776,9 miljoen euro.

Zoals blijkt uit tabel 4-3, het parameteroverzicht, worden bij de begrotingsopmaak en begrotingsaanpassing ook telkens de middelen van de bijzondere financieringswet van het voorgaande begrotingsjaar herraamd. In concreto worden bij de begrotingsopmaak 2017 het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de toelagen voor de nieuwe bevoegdheden, met betrekking tot het begrotingsjaar 2016 herraamd. Deze herraming wordt vergeleken met de raming die ter gelegenheid van de begrotingsaanpassing 2016 werd opgesteld. De vergelijking in kwestie resulteert in een afrekening die in de ramingen voor het begrotingsjaar 2017 wordt geïntegreerd. Tabel 4-4 situeert voor iedere component van de middelenberekening het afrekeningssaldo 2016 in de raming van de middelen 2017.

Tabel 4-4: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro)

art BFW		BA 2016	2016 bij BA 2016	2016 bij BO 2017	2016 Afrekening bij BO 2017	BO 2017 incl afrek 2016 geag- greerd	BO 2017 incl afrek 2016 geïnte- greerd	BO 2017 - BA 2016
		(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g) = (e) - (a)
titel III/1, art 5/1 en 5/2	Bruto aanvullende belasting op de PB	7.520.131	7.520.131	7.520.131	0	7.609.995	7.609.995	89.865
titel IV, hfdst II, afd 4	Voorafnames op federale PB	2.798.154	2.798.154	2.674.770	-123.383	2.739.256	2.615.872	-58.898
35octies	<i>middelen diverse bevoegdheden</i>	454.552	454.552	458.190	3.637	469.903	473.541	15.351
35nonies	<i>middelen arbeidsmarktbeleid</i>	1.149.118	1.149.118	1.158.379	9.261	1.185.958	1.195.218	36.839
35decies	<i>middelen fiscale uitgaven</i>	1.194.483	1.194.483	1.058.202	-136.282	1.083.395	947.113	-111.088
titel V, art 48	Mechanisme nationale solidariteit	0	0	0	0	0	0	0
titel V/1, art 48/1, §2	Overgangsmechanisme	-363.517	-363.517	-334.961	28.556	-334.961	-306.406	28.556
titel VIII, art 64quater	Correcte financiering Brusselse instellingen	-30.757	-30.757	-30.757	0	-27.604	-27.604	3.153
65quinquies	Responsabiliseringsbijdrage pensioenen (Gew & Gem)	-93.781	-93.781	-93.781	0	-103.099	-103.099	-9.318
	<b>Subtotaal middelen Vlaams Gewest</b>	<b>9.830.229</b>	<b>9.830.229</b>	<b>9.735.401</b>	<b>-94.828</b>	<b>9.883.587</b>	<b>9.788.759</b>	<b>53.358</b>
	Afrekening over het jaar t-1	-80.550				-94.828		-14.278
	<b>Totale middelen Vlaams Gewest</b>	<b>9.749.679</b>	<b>9.830.229</b>	<b>9.735.401</b>	<b>-94.828</b>	<b>9.788.759</b>	<b>9.788.759</b>	<b>39.080</b>
titel IV hfdst III afd 2 art 40quinquies	Voorafnames op BTW	8.711.800	8.711.800	8.786.387	74.587	9.045.002	9.119.590	333.202
titel X art 81quinquies, §2	Inhouding jeugdinstanting Tongeren	-1.222	-1.222	-1.229	-7	-1.249	-1.256	-27
titel IV hfdst III afd 3, art 47/2	Voorafnames op federale PB	5.060.527	5.060.527	5.088.791	28.264	5.210.856	5.239.120	150.330
titel IV/1	Dotaties overgehevelde bevoegdheden inzake	6.801.535	6.801.535	6.853.493	51.958	7.053.329	7.105.288	251.794
47/5	<i>kinderbijslagen</i>	3.651.787	3.651.787	3.678.970	27.182	3.767.920	3.795.102	116.133
68quinquies, §§ 1 en 2	<i>kost administratief beheer gezinsbijslag (-)</i>	-	-	-	-	-	-	-
47/7	<i>ouderenzorg</i>	2.277.252	2.277.252	2.295.104	17.852	2.385.438	2.403.290	108.186
47/7, §3, tweede lid	<i>wijziging geïsoleerde geriatriediensten (in basis vanaf bj 2015) (-)</i>							
68quinquies, §3	<i>vergoeding voor inbreng in maximumfactuur fed. overheid (-)</i>	-	-	-	-	-	-	-

art BFW		BA 2016	2016 bij BA 2016	2016 bij BO 2017	2016 Afrekening bij BO 2017	BO 2017 incl afrek 2016 geag- gregeerd	BO 2017 incl afrek 2016 geïnte- greerd	BO 2017 - BA 2016
		(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g) = (e) - (a)
47/8	<i>diverse gezondheidszorgen en hulp aan personen</i>	472.353	472.353	476.030	3.677	486.996	490.673	14.643
47/8, lid 2	<i>wijziging voor revalidatie en behandeling (in basis vanaf bj 2015) (-)</i>							
47/9	<i>ziekenhuizen (vanaf bj 2016)</i>	347.051	347.051	349.879	2.828	357.955	360.783	10.904
47/9, §4	<i>inhouding voor investeringen ziekenhuisinfrastructuur (vanaf bj 2016)</i>	-	-	-	-	-		
47/10	<i>justitiehuizen</i>	53.092	53.092	53.512	420	55.020	55.440	1.928
47/11	<i>interuniversitaire attractiepolen (vanaf bj 2018)</i>							
titel V/1, art 48/1, §1 en §4	Overgangsmechanisme	136.952	136.952	148.515	11.563	148.515	160.078	11.563
65quinquies	Responsabiliseringsbijdrage pensioenen (zie Gewest)							
	<b>Subtotaal middelen Vlaamse Gemeenschap</b>	<b>20.709.592</b>	<b>20.709.592</b>	<b>20.875.957</b>	<b>166.365</b>	<b>21.456.454</b>	<b>21.622.820</b>	<b>746.863</b>
	Afrekening over het jaar t-1	175.393				166.365		-9.027
	<b>Totale middelen Vlaamse Gemeenschap</b>	<b>20.884.985</b>	<b>20.709.592</b>	<b>20.875.957</b>	<b>166.365</b>	<b>21.622.820</b>	<b>21.622.820</b>	<b>737.835</b>
	<b>Vlaams Gewest + Vlaamse Gemeenschap</b>	<b>30.634.664</b>	<b>30.539.821</b>	<b>30.611.359</b>	<b>71.538</b>	<b>31.411.579</b>	<b>31.411.579</b>	<b>776.915</b>

#### 4.2.2.2 Gewest : Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB

De gewestmiddelen worden in 2017 op 9.788.759 duizend euro geraamd, inclusief een negatieve afrekening van -94.828 duizend euro. De raming 2017 houdt ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 een toename in van 39.080 duizend euro.

Zoals in paragraaf 4.1. wordt vermeld, is de raming van de bruto aanvullende belasting op de PB (gewestelijke opcentiemen) gebaseerd op de inschatting van de belasting staat voor het aanslagjaar 2017. Het bekomen resultaat wordt vervolgens verminderd met de autonomiefactor (25,990%). Het bedrag van de opcentiemen wordt bekomen door op deze gereduceerde belasting staat het tarief van de opcentiemen toe te passen. Voor het aanslagjaar 2017 wordt er nog steeds uitgegaan van het ongewijzigd opcentiementarief van 35,117%. De Vlaamse begroting absorbeert hiermee de verwachte minderontvangsten als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting en opteert er bijgevolg voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting niet tegen te draaien.

Op basis van de supra vermelde parameters en impact van federale maatregelen worden de bruto opcentiemen in 2017 op 7.609.995 duizend euro geraamd, een toename van 89.865 duizend euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. Deze raming gaat uit van een inningscoëfficiënt van 99,16%, een inningspercentage dat afwijkt van het tijdens vorige begrotingsjaren toegepaste algemeen percentage van 98,72% en dat zich met betrekking tot het aanslagjaar 2015 in het Vlaams Gewest effectief gerealiseerd heeft. De voorliggende raming van de bruto opcentiemen wijkt inzake het gebruikte inningspercentage dus af van de raming die door de FOD Financiën gecommuniceerd werd, maar sluit wel beter aan bij de onderliggende realiteit.

De fiscale uitgaven die naar aanleiding van de 6<sup>de</sup> staatshervorming geregionaliseerd werden, zijn in de Vlaamse begroting niet als een minderontvangst begroot, maar als een uitgave.

De dotaties die betrekking hebben op de bijkomende gewestelijke bevoegdheden n.a.v. het Lambermontakkoord zijn vanaf 2015 opgegaan in een nieuwe dotatie (middelen diverse bevoegdheden) die voortaan verdeeld wordt op basis van een vaste verdeelsleutel (50,33% voor het Vlaams Gewest). De nieuwe dotatie werd in 2015 aangevuld met specifieke bijkomende middelen: 5,0 miljoen (overdracht gebouwen) en 626,0 miljoen (voor nieuwe bevoegdheden: participatiefonds, grootstedenbeleid, landbouwrampen, overdracht personeel (aankoopcomités), FREG, BIRB). Tot slot wordt de bedoelde dotatie per gewest tot en met 2019 verminderd met een nominaal in de herziene bijzondere financieringswet opgenomen bedrag ter dekking van het encours voor de bevoegdheid 'grootstedenbeleid' dat de federale overheid verder zal vereffenen. De totale dotatie voor het Vlaamse Gewest wordt in 2017 op 473.541 duizend euro geraamd, inclusief 3.637 duizend euro afrekening.

Door de 6<sup>de</sup> staatshervorming zijn de gewesten ook bevoegd geworden voor bepaalde aspecten van het tewerkstellingsbeleid en voor specifieke fiscale uitgaven (woonbonus, bouwsparen, energiebesparende maatregelen, beveiliging, renovatie, grootstedenbeleid, dienstencheques). De gewesten ontvangen hiertoe twee nieuwe toelagen (een voor tewerkstellingsbeleid en een voor fiscale uitgaven). Niet 100%, maar 60% van de overgedragen bevoegdheid inzake fiscale uitgaven wordt gefinancierd via een toelage vanwege de federale overheid. De resterende 40% financieren de gewesten via de opcentiemen. Op de toelage voor het tewerkstellingsbeleid werd in 2015 een recurrente inhouding ad 831,3 miljoen euro toegepast (voor de drie gewesten samen) ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding van 831,3

miljoen euro toegepast. De nieuwe toelagen voor werk en fiscale uitgaven worden in de Vlaamse begroting 2017 respectievelijk op 1.195.218 (inclusief 9.261 duizend euro afrekening) en 947.113 (inclusief -136.282 duizend euro afrekening) geraamd.

De voorliggende raming van de gewesttoelagen sluit tevens volledig aan bij de raming die door de FOD Financiën gecommuniceerd werd. Hierbij dient vermeld dat de raming van de toelage voor fiscale uitgaven gebaseerd is op een geactualiseerd basisbedrag voor de fiscale uitgaven van het aanslagjaar 2015. Hiermee loopt de FOD Financiën enigszins vooruit op de algemene herrekening die voor 2018 was aangekondigd.

Het bedrag van het gewestelijk deel van het overgangsmechanisme is negatief en wordt op -306.406 duizend euro geraamd (inclusief 28.556 duizend euro afrekening). De bijstelling van het bedrag van het overgangsmechanisme wordt verklaard door de actualisatie van de fiscale uitgaven en de negatieve bijstelling van de fiscale capaciteit, beide voor het aanslagjaar 2015. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene bijzondere financieringswet budgettaire neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gewest.

De 6<sup>de</sup> staatshervorming voorziet vanaf 2014 ook een nieuwe transfer ten gunste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest m.b.t. de pendelbewegingen. In 2017 zal de pendeldotatie 44 miljoen euro bedragen. De pendeldotatie wordt gedragen door het Vlaams Gewest en het Waals Gewest a rato van hun aandeel in de netto stroom van pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aandeel van het Vlaamse Gewest in de netto stroom pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt in 2017 op 62,74% geraamd. Dit komt neer op -27.604 duizend euro. Omdat het aandeel over het jaar 2016 niet gewijzigd wordt, bevat de pendeldotatie 2017 geen afrekening.

Tot slot wordt het toegewezen gedeelte van de PB nog vermindert met de responsabiliseringsbijdragen (voor het gewest en de gemeenschap samen) die nominaal vermeld staan in artikel 65quinquies van de bijzondere financieringswet.

#### 4.2.2.3 *Gemeenschap : Toegewezen gedeelte van de BTW en de PB en toelagen voor nieuwe bevoegdheden*

De gemeenschapsmiddelen worden in 2017 op 21.622.820 duizend euro geraamd, inclusief 166.365 duizend euro afrekening. De raming 2017 houdt ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 een toename in van 737.835 duizend euro.

Het toegewezen gedeelte van de BTW bestaat sinds 2015 uit vier componenten. Van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd in 2015 het effect afgezonderd van de koppeling van de basis BTW-dotatie aan de economische groei over de periode 2010-2015. Dit afgezonderde deel werd in 2015 aan de globale BTW-dotatie toegevoegd en ondergaat bijgevolg de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Het restant van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd aan de globale PB-dotatie toegevoegd. Daarnaast werd in 2015 de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld geïncorporeerd in de globale BTW-dotatie en ondergaat ze bijgevolg ook de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Tot slot werd de globale BTW-dotatie in 2015 recurrent met 158,5 miljoen euro opgetrokken ter financiering van enkele overgedragen bevoegdheden. Als dusdanig wordt het toegewezen gedeelte van de BTW in 2017 op 9.119.590 duizend euro geraamd, inclusief 74.587 duizend euro afrekening.

Het toegewezen gedeelte van de PB bestaat sinds 2015 uit drie componenten: de basis PB-dotatie zoals die voor de 6<sup>de</sup> staatshervorming bestond, het restant van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen en een recurrente inhouding ad 356,3 miljoen euro ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding

van 356,3 miljoen euro in rekening gebracht. Het totale toegewezen gedeelte van de PB volgt de evolutie en de verdeling van de basis PB-dotatie. Het toegewezen gedeelte van de PB wordt in 2017 op 5.239.120 duizend euro geraamd, inclusief 28.264 duizend euro afrekening.

De in artikel 81quinquies van de bijzondere financieringswet bedoelde nominale vermindering van de middelen (voor het begrotingsjaar 2015) houdt verband met personeelsleden die als federale personeelsleden tewerkgesteld blijven in de gesloten jeugdinstelling te Tongeren. Vanaf 2016 wordt de vermindering jaarlijks aan de inflatie aangepast. De vermindering wordt definitief stopgezet van zodra de personeelsleden niet langer geheel of gedeeltelijk werkzaam zijn als federaal personeelslid in die gesloten instelling. De stopzetting van de vermindering gebeurt ten laatste op 31 december 2018. De vermindering wordt bij de begrotingsopmaak 2017 op -1.256 duizend euro geraamd, inclusief -7 duizend euro afrekening.

De gemeenschappen ontvangen vanaf 2015 eveneens bijkomende toelagen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de 6<sup>de</sup> staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018)). Voor de Vlaamse Gemeenschap worden de bijkomende middelen in 2017 op 7.105.288 duizend euro geraamd, inclusief 51.958 duizend euro afrekening.

De kosten voor het administratief beheer en de uitbetaling van de gezinsbijslag, bedoeld in artikel 68quinquies van de bijzondere financieringswet, worden niet in mindering van de ontvangsten gebracht. Zij worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot. Hetzelfde geldt voor de inhoudingen die de FOD Financiën doorvoert inzake maximumfactuur (inhouding op toelage ouderenzorg) en inzake ziekenhuisinfrastructuur (inhouding op toelage ziekenhuisinfrastructuur). Beide inhoudingen worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot, en niet als een minderontvangst.

Ook voor de gemeenschappen voorziet de herziene bijzondere financieringswet een overgangsmechanisme. Het bedrag van het overgangsmechanisme is positief en wordt in 2017 op 160.078 duizend euro geraamd, inclusief 11.563 duizend euro afrekening. De bijstelling van het bedrag van het overgangsmechanisme wordt verklaard door de negatieve bijstelling van de fiscale capaciteit voor het aanslagjaar 2015. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene bijzondere financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gemeenschap.

#### 4.2.2.4 *Sensitiviteit*

Gezien de volatiliteit van de in tabel 4-3 vermelde parameters, in het bijzonder van de economische groei en de inflatie, wordt in tabel 4-5 een beknopt overzicht geboden van de sensitiviteit van beide parameters op de geraamde middelen uit de herziene bijzondere financieringswet voor het begrotingsjaar 2017. In deze paragraaf wordt nagegaan in welke mate de opcentiemen, het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de specifieke dotaties (zie paragraaf 4.3.) reageren op een wijziging van de economische groei en de inflatie in het begrotingsjaar 2016 en 2017.

Tabel 4-5 geeft een schematisch overzicht van het verrichte onderzoek. Elke onderzochte wijziging had een grootte van 0,1 procentpunt (10 basispunten). Ook wijzigingen van de andere parameters vermeld in tabel 4-3 hebben een impact op de middelen, maar hier is de impact minder uitgesproken. Om die reden worden ze niet in tabel 4-5 opgenomen.

Tabel 4-5: Sensitiviteit (in duizend euro)

<b>Parameter</b>	<b>Middelen 2017</b>		
	<b>Afrekening 2016</b>	<b>Basis 2017</b>	<b>Totaal</b>
BBP 2016	18.022	25.987	44.008
BBP 2017	-	15.642	15.642
CPI 2016	23.919	31.992	55.911
CPI 2017	-	23.901	23.901

#### **4.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid**

Tabel 4-6 toont de geraamde middelen met betrekking tot de (overige) specifieke dotaties vanwege de federale overheid.

De bijkomende toelagen die de gemeenschappen vanaf 2015 ontvangen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de 6<sup>de</sup> staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018), worden onder paragraaf 4.2. vermeld.

Tabel 4-6: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)

art BFW		BA 2016	2016 bij BA 2016	2016 bij BO 2017	2016 Afrekening bij BO 2017	BO 2017 incl afrek 2016 geag- gregeerd	BO 2017 incl afrek 2016 geïnte- greerd	BO 2017 - BA 2016
		(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g) = (e) - (a)
titel IV hfdst III afd 3, art 35	Tewerkstellingsprogramma's	-	-	-	-	-	-	-
titel VIII, art 62	Buitenlandse studenten	37.420	37.420	37.641	221	38.243	38.465	824
titel IV hfdst III afd 4, art 47bis	Dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld	-	-	-	-	-	-	-
titel VIII, art 68ter	Overname verkeersbelastingen	15.021	15.021	15.110	89	15.352	15.441	331
titel VIII, art 62ter	Dotatie Nationale Plantentuin	6.806	6.806	6.860	54	7.054	7.107	247
titel VIII, art 68ter	Overname registratie- en erfbelastingen	24.416	24.416	24.560	144	24.953	25.098	537
	<b>Subtotaal dotaties vanwege federale overheid</b>	<b>83.663</b>	<b>83.663</b>	<b>84.172</b>	<b>509</b>	<b>85.602</b>	<b>86.111</b>	<b>1.939</b>
	Afrekening over het jaar t-1	485				509		24
	<b>Totaal dotaties vanwege federale overheid</b>	<b>84.148</b>	<b>83.663</b>	<b>84.172</b>	<b>509</b>	<b>86.111</b>	<b>86.111</b>	<b>1.962</b>



De dotatie voor de wedertewerkstelling van werklozen, bedoeld in artikel 35 van de (oude) bijzondere financieringswet, wordt vanaf begrotingsjaar 2015 ten belope van 90% opgenomen in de globale tewerkstellingsdotatie. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme. Om die reden is deze dotatie vanaf begrotingsjaar 2015 niet meer opgenomen in tabel 4-5.

Volgens artikel 62 van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen een dotatie toegekend ter financiering van het universitair onderwijs aan buitenlandse studenten. De basisbedragen die in dit artikel zijn voorzien, worden jaarlijks aan de inflatie aangepast.

Volgens het Lambermontakkoord werd het kijk- en luistergeld omgevormd van een gemeenschapsbelasting naar een gewestbelasting. De gemeenschappen kregen daarbij wel een dotatie ter compensatie voor het wegvallen van het kijk- en luistergeld. Vanaf de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet (6<sup>de</sup> staatshervorming) wordt de dotatie van beide gemeenschappen in de BTW-basisdotatie geïntegreerd en volgt ze bijgevolg de evolutie en verdeling van de BTW-basisdotatie.

Naar aanleiding van de overname vanaf 2011 van de dienst van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeersstelling en eurovignet) ontvangt het Vlaams Gewest van de federale overheid jaarlijks een extra dotatie om de kosten van het overgenomen federaal personeel te compenseren. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde kostprijs van de dienst van de betrokken gewestbelastingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001, uitgedrukt in prijzen van 2002. Vanaf 2003 wordt dit bedrag (per gewestbelasting) aangepast aan de evolutie van de consumptieprijsindex. De basisbedragen staan vermeld in de wet van 8 maart 2009 tot vaststelling van de totale kostprijs van de dienst van de gewestelijke belastingen, in uitvoering van artikel 68ter van de Bijzondere Financieringswet (BS 20 maart 2009). Een gelijkaardige dotatie wordt vanaf 2015 aan het Vlaams Gewest toegekend voor de overname van de dienst van de registratie- en erfbelastingen.

Tot slot wordt volgens artikel 62ter van de Bijzondere Financieringswet aan de gemeenschappen een dotatie toegekend vanaf het begrotingsjaar waarin de Nationale Plantentuin van België wordt overgedragen. Het in artikel 62ter vermelde basisbedrag wordt jaarlijks aan de inflatie en aan de economische groei aangepast. De verdeling van het aangepaste bedrag over beide gemeenschappen gebeurt volgens een sleutel die in overeenstemming is met de taalrol van het effectief personeelsbestand van de Nationale Plantentuin op de dag van de overdracht. Deze overdracht vond plaats op 1 januari 2014. De in de middelenbegroting 2017 gehanteerde verdeelsleutel weerspiegelt dus de taalrol op 1 januari 2014.

#### **4.4. Gewestelijke belastingen**

De ramingen van de gewestelijke belastingen voor het begrotingsjaar 2017 zijn enerzijds gebaseerd op de ramingen van de FOD Financiën en anderzijds op de parameters van de Economische Begroting van 8 september 2016. Voor de gewestbelastingen die de Vlaamse Overheid in eigen beheer int, worden door de Vlaamse Overheid eigen ramingen opgesteld die bovendien ook gebaseerd zijn op de vermoedelijke realisaties over het begrotingsjaar 2016.

Naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2017 worden de gewestbelastingen 244,3 miljoen euro hoger ingeschat dan bij de begrotingsaanpassing 2016. Tabel 4-7 toont een overzicht van de begrotingsposten en de verschillende ramingen.

Voor de gewestbelastingen waarvan de dienst door de FOD Financiën behartigd wordt, wordt de raming weerhouden die de FOD Financiën in juni 2016 opgesteld heeft.

De registratiebelastingen (verkoop-, hypotheek-, en schenkingsbelastingen) nemen in totaal 162,3 miljoen euro toe ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. De raming van de ontvangsten wordt gemaakt op basis van een analyse van de huidige instroom van akten en de gemiddelde belasting die per akte betaald wordt. Hieruit kan besloten worden dat het stijgend aantal onroerende schenkingen doorloopt en er in 2017 zelfs nog een verdere toename verwacht wordt, door het verder bekend raken van de maatregel. Daarnaast ligt het aantal afgesloten hypotheekleningen iets lager dan in 2015. Ook vertaalt de verdere groei van de vastgoedmarkt in Vlaanderen zich in een sterke stijging aan ontvangsten uit verkooprechten.

De erfbelastingen (exclusief fiscale regularisatie) dalen met 66,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. De raming is gebaseerd op het verwachte aantal overlijdens, het aantal aangiftes die zullen gedaan worden per overlijden, en de gemiddelde erfbelasting op deze aangiftes te betalen. Om extra nuance toe te voegen aan de raming worden aparte ramingen gemaakt voor gewone aangiftes, grote aangiftes (waarvan de verschuldigde erfbelasting hoger ligt dan 1 miljoen) en bijkomende aangiftes (bv. correcties van nalatenschap). De daling is deels te wijten aan een lager aantal overlijdens: in 2015 werd een uitzonderlijk hoog aantal overlijdens geregistreerd (meegenomen in de ramingen voor 2016), terwijl de overlijdens in 2016 lager uitvallen.

De opbrengsten uit fiscale regularisatie nemen toe met 75 miljoen euro. Momenteel wordt een rechtszeker kader uitgewerkt in samenwerking met de federale overheid en de drie betrokken gewesten, waardoor de fiscale regularisatie in 2017 opnieuw aan kruissnelheid kan werken. Daarnaast wordt ook een inhaalbeweging verwacht door de later dan ingeschatte opstart van het systeem.

De raming van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen is gebaseerd op de vermoedelijke realisaties over het begrotingsjaar 2016. Voor de belasting op de inverkeersstelling wordt de impact van de vergroening van de fiscaliteit op kruissnelheid gebracht. Tegelijkertijd houdt de raming 2017 rekening met de beperkte negatieve effecten voor de begroting als gevolg van groener aankoopgedrag en technologische verbeteringen van het wagenpark.

De raming van de verkeersbelasting houdt naast de inflatie ook rekening met een groenere samenstelling van het wagenpark en met het negatief effect van de kilometerheffing op de verkeersbelasting.

Voor de raming van de kilometerheffing wordt vertrokken van de gemiddelde dagopbrengst tijdens de periode medio april tot eind augustus 2016. Die opbrengsten worden doorgetrokken naar 2017 waarbij rekening wordt gehouden met weekenddagen, feestdagen en vakantieperiodes. Daarnaast wordt rekening gehouden met een volumegroei van 1,2% en vanaf 1 juli 2017 een indexering van de tarieven met 1,5%.

In de artikelsgewijze bespreking van de gewestbelastingen (Memorie van Toelichting) wordt dieper ingegaan op de veronderstellingen en de ramingsmethoden gehanteerd bij de individuele gewestbelastingen.

Tabel 4-7: Gewestelijke belastingen (in duizend euro)

	<b>REA 2015</b>	<b>BA 2016</b>	<b>Ramings- basis 2016 voor BO 2017</b>	<b>BO 2017</b>	<b>BO 2017 - BA 2016</b>
Onroerende voorheffing	104.804	106.134	106.134	109.014	2.880
Belasting op de spelen en weddenschappen	35.557	38.185	41.908	43.488	5.303
Belasting op de automatische ontspanningstoestellen	27.715	27.835	24.476	28.404	569
Openingsbelasting	28	0	109	0	0
Verkooprecht en verdeelrecht	2.007.901	2.113.183	2.161.959	2.222.493	109.310
Recht op hypotheekvestiging	176.508	173.935	161.385	165.904	-8.031
Verkeersbelasting op de autovoertuigen	1.017.422	1.028.768	1.039.986	1.053.903	25.135
Belasting op de inverkeersstelling	193.450	235.597	223.367	232.693	-2.904
Eurovignet (inning FOD Financiën)	24.483	603	9.614	2.332	1.729
Eurovignet (inning IVA VLABEL)	47.429	1.127	-4.084	0	-1.127
Schenkbelasting	314.843	365.321	395.174	426.315	60.994
Erfbelasting excl. Fiscale regularisaties	1.346.674	1.480.000	1.380.310	1.413.157	-66.843
Erfbelasting fiscale regularisaties	28.624	25.000	0	100.000	75.000
Kijk- en luistergeld	0	0	0	0	0
Kilometerheffing (brutobedrag + boete)		379.215	316.512	421.496	42.281
<b>Totaal</b>	<b>5.325.440</b>	<b>5.974.903</b>	<b>5.856.849</b>	<b>6.219.199</b>	<b>244.296</b>

#### 4.5. Toegewezen ontvangsten

Aan een begrotingsfonds toegewezen of geaffecteerde ontvangsten - die niet als opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen kunnen bestempeld worden - zijn ontvangsten die voorbehouden worden voor het dekken van bepaalde, duidelijk omschreven uitgaven. De raming van de toegewezen ontvangsten voor het begrotingsjaar 2017 bedraagt 745,2 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 houdt deze raming een toename in van 165,5 miljoen euro.

De toename van de toegewezen ontvangsten in 2017 wordt hoofdzakelijk verklaard door het op kruissnelheid komen van de energieheffing (+ 169,7 miljoen euro) en de toename van de opbrengst uit de veiling van de emissierechten (+ 27,7 miljoen euro).

Andere belangrijke toegewezen ontvangsten in de middelenbegroting zijn:

- de terugbetaling van salarissen en salaristoelagen in de onderwijssector;
- de inkomsten in het kader van het medisch-sociaal beleid;
- de inkomsten van het fonds voor de ondersteuning van het verkeers- en verkeersveiligheidsbeleid.

#### 4.6. Andere ontvangsten

De andere ontvangsten zijn niet-fiscale, niet-toegewezen ontvangsten die niet kunnen bestempeld worden als enerzijds opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen, of anderzijds dotaties van instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren.

De raming van de andere ontvangsten (exclusief Lotto-middelen) voor het begrotingsjaar 2017 bedraagt 280,1 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 houdt deze raming een toename in van 27,8 miljoen euro. De variatie in de categorie 'andere

ontvangsten' wordt hoofdzakelijk verklaard door de toename van de dividenden uit fondsinvesteringen door VPM (toename met 25,0 miljoen euro).

#### 4.7. Lotto-middelen

Volgens artikel 62bis van de bijzondere financieringswet krijgt elke gemeenschap een bepaald percentage van de te verdelen winst van de Nationale Loterij toegewezen. De federale ministerraad dient hiertoe de uitkeerbare winst te bepalen. De raming van de Lotto-middelen wordt in de voorliggende middelenbegroting op 30,0 miljoen euro geraamd. Die raming is gebaseerd op het voorlopig winstverdelingsplan voor het dienstjaar 2016.

#### 4.8. Te consolideren instellingen

Tabel 4-8 geeft een overzicht van de ESR gecorrigeerde ontvangsten van de Vlaamse instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren. Instellingen met aanzienlijke bedragen aan eigen ontvangsten worden hier apart vermeld.

De ESR ontvangsten van de te consolideren instellingen nemen in vergelijking met de begrotingsaanpassing 2016 met 1,028 miljard euro toe. 908,3 miljoen euro van deze toename is het gevolg van de integratie van de hogescholen en universiteiten in het budgettaire consolidatieproces. De integratie van de erkende kredietmaatschappijen in het budgettaire consolidatieproces vertegenwoordigt 29,4 miljoen euro in deze toename. Tot en met de begrotingsaanpassing 2016 werd de impact van de hogescholen en universiteiten, en van de erkende kredietmaatschappijen op het vorderingensaldo gevisualiseerd via een correctielijn in het vorderingensaldo.

Tabel 4-8: Te consolideren instellingen (in duizend euro)

	<b>REA 2015</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>	<b>BO 2017 - BA 2016</b>
MINA	114.732	136.715	135.360	-1.355
VIF	85.503	54.618	58.118	3.500
Loodswezen	70.599	73.089	78.262	5.173
Andere instellingen met DAB-vorm	58.994	29.654	27.643	-2.011
VDAB	112.707	116.169	112.831	-3.338
VRT	199.103	205.055	206.879	1.824
Kind & Gezin	154.794	184.012	185.696	1.684
VVM - De Lijn	215.592	215.249	215.249	0
VEB	54.473	79.150	122.199	43.049
VITO	67.502	57.919	64.133	6.214
Tunnel Liefkenshoek	58.556	58.400	59.171	771
VWF		66.131	66.955	824
VMSW		183.855	184.092	237
Hogescholen en universiteiten			908.310	908.310
Andere instellingen met andere dan DAB-vorm	628.009	556.506	619.733	63.227
<b>Totaal</b>	<b>1.820.564</b>	<b>2.016.522</b>	<b>3.044.631</b>	<b>1.028.109</b>

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van het *Minafonds* zijn in hoofdzaak afkomstig van de milieuheffingen. Deze heffingen worden geïnd door de Vlaamse openbare milieu-

instellingen. Meer bepaald int OVAM de afvalstoffenheffing, VMM de waterheffingen en VLM de administratieve geldboetes in het kader van het mestactieplan.

Ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 nemen de ESR gecorrigeerde ontvangsten van het Minafonds bij de begrotingsopmaak 2017 af met 1,4 miljoen euro tot 135,4 miljoen euro. Dit is het gevolg van onderstaande bijstellingen.

Ten eerste zijn er de geschatte inkomsten van het bij het decreet van 25 april 2014 opgerichte Omgevingsfonds, die ten belope van 0,5 miljoen euro worden overgeheveld van het Minafonds naar het Omgevingsfonds. Daarnaast wordt het dividend van Aquafin voor het jaar 2017 verlaagd met 0,6 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

De totale raming van de heffing op de waterverontreiniging en de heffing op de winning van grondwater blijft nagenoeg constant. Er wordt een zeer lichte stijging ten belope van 0,1 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 geraamd. De ontvangsten in het kader van de materialen- en afvalstoffenheffing (62,1 miljoen euro) blijven constant ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

Tot slot dalen de geraamde ontvangsten uit de mestheffing met 0,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. Deze ontvangsten bedragen bij de begrotingsopmaak 2017 1,7 miljoen euro. In het kader van MAP 5 zal het aandeel van administratieve boetes dalen maar wordt er ingezet op boetes n.a.v. gerichte terreincontroles.

De totale ESR-gecorrigeerde ontvangsten van het VIF worden geraamd op 58,1 miljoen euro voor 2017, een toename met 3,5 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. Het betreft extra ontvangsten ingevolge de verkoop van gronden.

De stijging van de ESR-gecorrigeerde ontvangsten bij de DAB *Loodswezen* met 5,2 miljoen euro wordt voor 1,8 miljoen euro verklaard door een herijking van de korting op de bunkertoeslag. Daarnaast nemen de ontvangsten uit loodsgelden met 3,4 miljoen euro toe door een aanpassing van de tarieven vanaf 1 augustus 2016. De totale ESR-gecorrigeerde ontvangsten van de DAB *Loodswezen* worden geraamd op 78,3 miljoen euro.

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van VDAB worden geraamd op 112,8 miljoen euro. Ruim de helft hiervan (61 miljoen) betreft ontvangsten uit opleidingen (individuele beroepsopleidingen en instapopleidingen). VDAB ontvangt ook 29,2 miljoen vanuit het Europese niveau. De ontvangsten dalen ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 met 3,3 miljoen, voornamelijk als gevolg van het terugvallen van de verkoop van vaste activa (-1 miljoen) en van een ontvangst van 1,1 miljoen van Actiris. Naarmate de tewerkstellingspremie 50+ wordt afgebouwd, dalen ook de terugvorderingen in het kader van de tewerkstellingspremie 50+, bij de begrotingsopmaak 2017 met 0,6 miljoen.

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van de VRT worden bij de begrotingsopmaak op 206,9 miljoen euro geraamd. Dit bedrag houdt een toename in van 1,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. De lichte stijging wordt verklaard door enerzijds een toename met 2,5 miljoen euro van de ontvangsten uit de verkoop van niet-duurzame goederen en diensten, en anderzijds een lichte daling met 0,7 miljoen euro van de ontvangsten uit de verkoop van materieel.

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van *Kind en Gezin* stijgen bij de begrotingsopmaak 2017 met 1,7 miljoen euro tot 185,7 miljoen euro. Dit is in hoofdzaak het gevolg van een stijging van de geraamde inkomsten voor groeps- en gezinsopvang met respectievelijk 0,8 en 2,1 miljoen euro. Daarnaast vallen de SALK ontvangsten weg (1,2 miljoen euro) en dalen de inkomsten vanuit EUSarf met 0,5 miljoen euro.

De ESR-gecorrigeerde ontvangsten van de *VVM-De Lijn* worden begroot op 215,2 miljoen euro bij begrotingsopmaak 2017. De ontvangsten blijven ongewijzigd ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

De inkomsten van het *VEB* stijgen met 43 miljoen euro en bestaan hoofdzakelijk uit inkomsten verbonden aan de leveringsactiviteit waarbij de aankoopkosten van elektriciteit, de transport- en distributiekosten, de kosten van groenestroomcertificaten en de taksen en heffingen één op één doorgerekend worden aan de klanten.

De eigen ontvangsten van het *VITO* bestaan hoofdzakelijk uit lopende contracten binnen de sector overheid (10 miljoen) en buiten de sector overheid (43,9 miljoen). Deze stijgen samen met 6,1 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van een stijging van de ontvangsten vanuit het buitenland, waaronder onderzoeken voor de EU. Verder verwacht het *VITO* 10 miljoen euro ontvangsten vanuit het federale niveau, die constant blijven ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

De ESR-gecorrigeerde ontvangsten van *Tunnel Liefkenshoek* bedragen 59,2 miljoen euro bij begrotingsopmaak 2017. Het betreft een stijging van 0,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. De ontvangsten betreffen tolheffingen voor het gebruik van de tunnel.

De ESR-gecorrigeerde ontvangsten van het *VWF* nemen toe met 0,8 miljoen euro. Dit is grotendeels te wijten aan hogere renteontvangsten (+2,4 miljoen euro) en het wegvallen van een eenmalige inkomst naar aanleiding van de verkoop van een gebouw (-1,5 miljoen euro). Ten slotte dalen de ontvangsten met 0,1 miljoen euro ten gevolge van de daling in ontvangen commissielonen op de schuldsaldoverzekeringen. Deze daling is het gevolg van het niet langer mee belenen van de premies waardoor de ontleners opteren voor jaarpremies in plaats van eenmalige premies.

Ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 nemen de ontvangsten van de *Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)* toe met 0,3 miljoen euro tot 184 miljoen euro. Dit is grotendeels te wijten aan de verkoop van een administratief gebouw (12,1 miljoen euro), een dalende verkoop van het patrimonium (-10 miljoen euro), lagere renteontvangsten (-1,2 miljoen euro) en in mindere mate aan een daling van de huurinkomsten (-0,4 miljoen euro).

De *Universiteiten en Hogescholen* behoren vanaf 2017 tot de consolidatiekring van de Vlaamse Overheid en worden als een geheel behandeld. In totaal bedragen de ESR-ontvangsten van deze instellingen 908,3 miljoen euro. 282,4 miljoen euro is afkomstig van bedrijven (ondersteuning van onderzoek, kosten m.b.t. vorming en bijscholing), 314,5 miljoen euro is afkomstig van gezinnen (voornamelijk inschrijvingsgelden). Daarbij komen nog 110 miljoen euro vanuit andere Belgische overheden (lokaal / gemeenschap / gewest / federaal / Sociale Zekerheid), 54,6 miljoen euro ontvangsten vanuit EU-instellingen en 66,8 miljoen euro ontvangsten vanuit buitenlandse overheden. De overige 80 miljoen euro aan ontvangsten is verspreid over kleinere posten: renteopbrengsten, kosten m.b.t. vorming voor overheden, verkoop van gebouwen.

De toename van de dividenden uit fondsinvesteringen door *VPM* (toename met 25,0 miljoen euro) is in tabel 4-8 verwerkt in de categorie 'andere instellingen'.

## **5. DE UITGAVENBEGROTING**

### **5.1 Inleiding**

Voor de berekening van de beleidskredieten dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de berekening van de beleidskredieten bij de ministeries (excl. DAB's) enerzijds en bij de te consolideren instellingen anderzijds.

Vooreerst wordt er ingegaan op de berekening van de beleidskredieten bij de ministeries.

### **5.2 De beleids- en betaalkredieten**

#### *5.2.1 Beleidskredieten*

Bij de beleidskredieten van de ministeries vertrekt men vanuit de som van de vastleggingskredieten. Deze kredieten worden aangevuld met de voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, die overwegend ook in de berekening van betaalkredieten dienen doorgevoerd te worden:

- Ten eerste wordt de som van bovenstaande kredieten gezuiverd voor de kredieten die voorzien zijn voor kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), en voor aflossingen (ESR-9). Deze kredieten dienen namelijk niet te worden meegenomen in de berekening van het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap.
- Ten tweede wordt een correctie doorgevoerd voor de kredieten die bestemd zijn voor de te consolideren instellingen van de Vlaamse Gemeenschap. Het beleid dat met deze kredieten kan gevoerd worden, wordt verder meegenomen bij de te consolideren instellingen (zie infra).

Een laatste opmerking die dient gemaakt te worden, heeft betrekking op de ingeschreven intrestkredieten m.b.t. de uitstaande directe en indirecte schuld. Aangezien deze intrestlasten effectief dienen te worden betaald en niet eerder in beleidskredieten zijn voorzien en gezien er van het standpunt wordt vertrokken dat de definitie van de beleidskredieten zo nauw mogelijk dient aan te sluiten bij de definitie van betaalkredieten, worden de intrestkredieten behouden in de beleidskredieten. Anderzijds is het wel zo dat er met de kredieten die voorzien zijn voor de betaling van intresten geen beleid kan gevoerd worden.

In het vorderingensaldo (zie hoofdstuk 7) wordt daarom ook gewerkt met het principe van primaire uitgaven (i.c. uitgaven excl. intresten).

Tabel 5-1: Saldi-berekening - Beleidskredieten ministeries (in duizend euro)

<b>Beleid</b>		<b>BO 2017</b>
Vastleggingskredieten (VAK)	+	40.856.556
Voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen (TO)	+	761.029
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.164.610
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	46.000
Dotaties aan instellingen behorende tot de consolidatiekring & correcties	-	10.701.122
<b>TOTAAL</b>	=	<b>28.705.853</b>

Voor de berekening van de beleidskredieten van de te consolideren instellingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de te consolideren instellingen die in hun begroting een opsplitsing maken tussen vastleggings- en vereffeningskredieten en de andere instellingen met enkel een begroting in vereffeningskredieten.

Bij de instellingen met een opsplitsing in de begroting tussen vastleggings- en vereffeningskredieten, wordt het vastleggingskrediet (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi) genomen. De ingeschreven vastleggingskredieten bevatten in ieder geval ook de machtigingen en het vastleggingskrediet van de toelagen aan de instellingen die zijn ingeschreven in de begrotingen van de ministeries.

Voor de overige te consolideren instellingen wordt van de hypothese vertrokken dat de vastleggingskredieten gelijk zijn aan de ingeschreven vereffeningskredieten (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi). Deze vastleggingskredieten worden evenwel nog verder gecorrigeerd voor het geval er een machtiging is ingeschreven in de begrotingen van de ministeries. In dit geval wordt het verschil tussen de in de begroting van de ministeries ingeschreven machtiging en het in de begroting van de ministeries ingeschreven correlatief krediet gecorrigeerd op de totaal ingeschreven kredieten van de instelling (het correlatief krediet wordt hierbij eventueel nog verder aangevuld met eventuele toepassingen van historische begrotingsaldi).

Met betrekking tot de intrestkredieten kan dezelfde opmerking gemaakt worden als bij de ministeries.



Tabel 5-2: Saldi-berekening - Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		<b>BO 2017</b>
<b>Instellingen met beleid en betaal-uitgavenzijde</b>		
Vastleggingskredieten	+	5.938.976
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	84.677
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	42.061
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	129.128
Interne verrichtingen	-	34.064
<b>SUBTOTAAL</b>		<b>5.649.046</b>
<b>Instellingen met enkel betaal-uitgavenzijde</b>		
Vereffeningskredieten	+	14.558.245
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.846.073
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	1.152.461
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	198.476
Interne verrichtingen	-	1.572.453
Vastleggingsmachtigingen + Vastleggingskredieten - Correlatieve kredieten - Vereffeningskredieten	+	75.676
<b>SUBTOTAAL</b>	=	<b>8.864.458</b>
<b>TOTAAL</b>	=	<b>14.513.504</b>

In tabel 5-3 wordt een overzicht gegeven van de totale beleidskredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotingsopmaak 2017.

De totale beleidskredieten nemen toe met 2.779,8 miljoen euro, ofwel 6,9% ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

Tabel 5-3: Saldi-berekening – Totaal beleidskredieten (in duizend euro)

	<b>REA 2015</b>	<b>BA 2016 (a)</b>	<b>BO 2017 (b)</b>	<b>(c) = (b) - (a)</b>	<b>%</b>
Beleidskredieten ministeries	28.123.947	29.524.266	28.705.853	-818.413	-2,8%
Beleidskredieten instellingen	9.641.429	10.915.324	14.513.504	3.598.180	33,0%
<b>TOTAAL</b>	<b>37.765.376</b>	<b>40.439.590</b>	<b>43.219.357</b>	<b>2.779.767</b>	<b>6,9%</b>
FFEU	112.529		0	0	0,0%
<b>TOTAAL (incl. FFEU)</b>	<b>37.877.905</b>	<b>40.439.590</b>	<b>43.219.357</b>	<b>2.779.767</b>	<b>6,9%</b>

### 5.2.2 Betaalkredieten

Voor de berekening van de betaalkredieten, wordt eveneens een opsplitsing gemaakt tussen betaalkredieten bij de ministeries (excl. DAB's) en betaalkredieten bij de te consolideren instellingen.

Bij de betaalkredieten vertrekt men van de sommatie van de vereffeningskredieten en de variabele kredieten.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, zoals in de berekening van het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse overheid. Zo wordt er gecorrigeerd voor uitgaven m.b.t. kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), schuldaflossing (ESR-9) en kredieten bestemd voor te consolideren instellingen.

Er wordt geen correctie doorgevoerd voor de ingeschreven intrestkredieten.

Tabel 5-4: Saldi-berekening – Betaalkredieten ministeries (in duizend euro)

<b>Betaal</b>		<b>BO 2017</b>
Vereffeningskredieten (VEK)	+	41.126.600
Variabele kredieten (VRK)	+	739.600
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.256.740
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	45.250
Dotaties aan instellingen behorende tot de consolidatiekring & correcties	-	10.949.803
<b>TOTAAL</b>	=	<b>28.614.407</b>

Voor de bepaling van de betaalkredieten van de te consolideren instellingen wordt er vertrokken van de voorziene betaalkredieten in de respectievelijke begrotingen van de instellingen. Hierop worden correcties doorgevoerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi.

Tabel 5-5: Saldi-berekening – Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		<b>BO 2017</b>
Vereffeningskredieten	+	21.555.255
<i>Correcties voor:</i>		
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	2.930.850
Aflossingen overheidsschuld (esr code 9)	-	1.194.859
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	372.061
Interne verrichtingen	-	2.766.922
<b>TOTAAL</b>	=	<b>14.290.563</b>

In tabel 5-6 wordt een overzicht gegeven van de totale betaalkredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotingsopmaak 2017.

De totale betaalkredieten nemen globaal toe met 2.664,9 miljoen euro bij de, ofwel 6,6 % ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016.

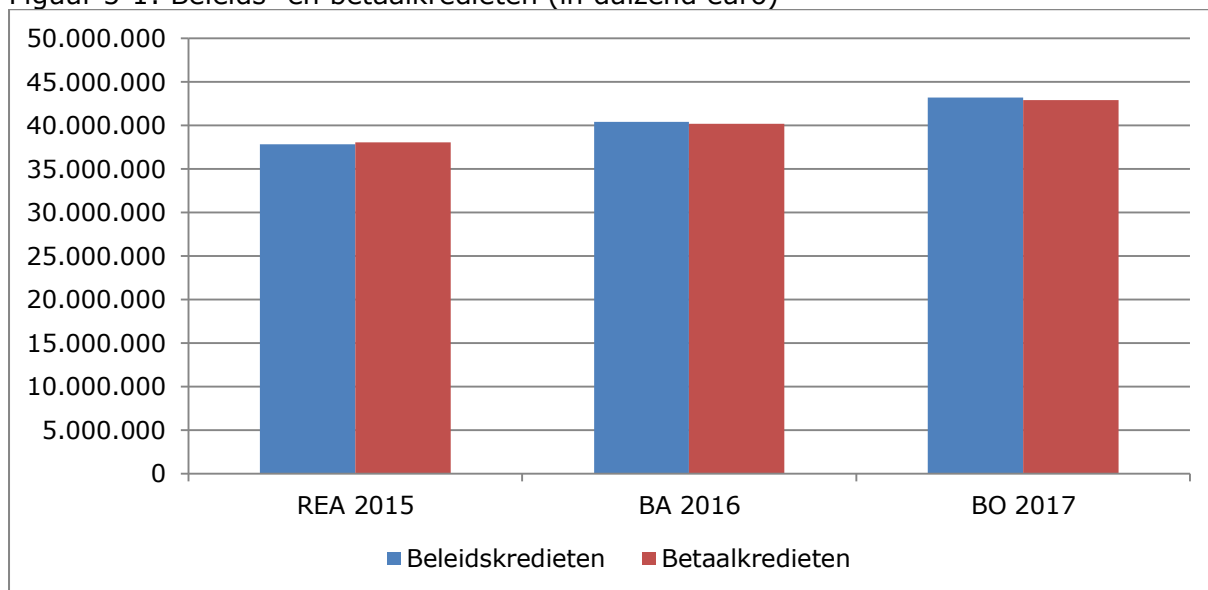
Tabel 5-6: Saldi-berekening – Totaal betaalkredieten (in duizend euro)

	<b>REA 2015</b>	<b>BA 2016 (a)</b>	<b>BO 2017 (b)</b>	<b>(c) = (b) - (a)</b>	<b>%</b>
Betaalkredieten ministeries	28.237.728	29.427.713	28.614.407	-813.306	-2,8%
Betaalkredieten instellingen	9.771.943	10.812.359	14.290.563	3.478.204	32,2%
<b>TOTAAL</b>	<b>38.009.671</b>	<b>40.240.072</b>	<b>42.904.970</b>	<b>2.664.898</b>	<b>6,6%</b>
FFEU	82.433		0	0	0,0%
<b>TOTAAL (incl. FFEU)</b>	<b>38.092.104</b>	<b>40.240.072</b>	<b>42.904.970</b>	<b>2.664.898</b>	<b>6,6%</b>

### 5.2.3 De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten

Figuur 5-1 toont aan dat bij de begrotingsopmaak 2017 de beleidskredieten 314,4 miljoen euro hoger liggen dan de betaalkredieten. Bij de begrotingsaanpassing 2016 bedroeg dit verschil 199,5 miljoen euro. Het verschil tussen beleids- en betaalkredieten weerspiegelt de investeringsambities van de Vlaamse regering. Bij klassiek gefinancierde investeringsprojecten is er logischerwijs sprake van de werking van een betaalkalender.

Figuur 5-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)



### 5.3 De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleidsdomeinen

In onderstaande tabel 5-7, resp. 5-8 wordt de cijfermatige evolutie van de beleids-, resp. betaalkredieten realisaties 2015, begrotingsaanpassing 2016 en begrotingsopmaak 2017 per beleidsdomein weergegeven.

Tabel 5-7: Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

Beleidsdomein	REA 2015	BA 2016 (a)	BO 2017 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	119.680	128.860	129.615	755	0,6%
Financiën en Begroting	2.148.546	2.697.648	2.458.660	-238.988	-8,9%
Internationaal Vlaanderen	162.318	174.001	182.683	8.682	5,0%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.486.086	1.741.910	1.579.212	-162.698	-9,3%
Onderwijs en Vorming	10.867.997	11.054.872	12.824.990	1.770.118	16,0%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	10.373.262	11.032.497	11.480.852	448.355	4,1%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.251.749	1.189.327	1.222.414	33.087	2,8%
Werk en Sociale Economie	3.639.344	3.729.646	3.576.945	-152.701	-4,1%
Landbouw en Visserij	191.644	192.156	188.420	-3.736	-1,9%
Leefmilieu, Natuur en Energie	786.308	1.207.655	1.416.707	209.052	17,3%
Mobiliteit en Openbare Werken	2.951.180	3.152.686	3.559.870	407.184	12,9%
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	713.901	775.511	818.770	43.259	5,6%
Kanselarij en Bestuur	3.073.362	3.362.821	3.780.219	417.398	12,4%
<b>TOTAAL</b>	<b>37.765.376</b>	<b>40.439.590</b>	<b>43.219.357</b>	<b>2.779.767</b>	<b>6,9%</b>
FFEU	112.529	0	0	0	0,0%
<b>TOTAAL (incl. FFEU)</b>	<b>37.877.905</b>	<b>40.439.590</b>	<b>43.219.357</b>	<b>2.779.767</b>	<b>6,9%</b>

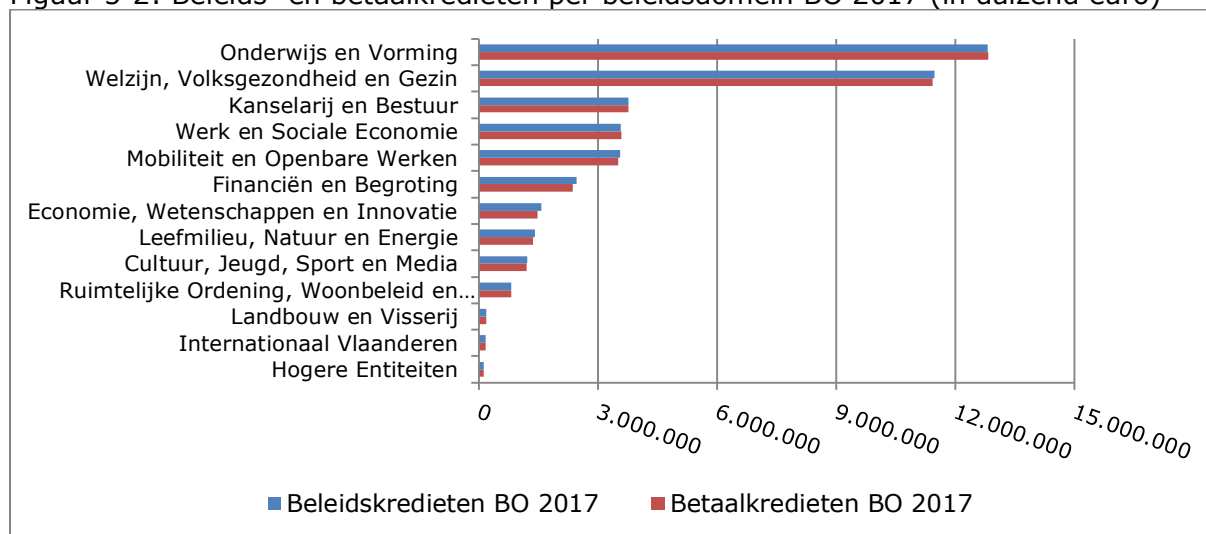
Tabel 5-8: Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

Beleidsdomein	REA 2015	BA 2016 (a)	BO 2017 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	118.854	128.860	129.615	755	0,6%
Financiën en Begroting	2.144.106	2.603.644	2.363.134	-240.510	-9,2%
Internationaal Vlaanderen	173.928	173.674	172.574	-1.100	-0,6%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.605.514	1.615.835	1.486.224	-129.611	-8,0%
Onderwijs en Vorming	10.869.055	11.043.603	12.834.920	1.791.317	16,2%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	10.340.921	10.974.174	11.433.466	459.292	4,2%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.262.527	1.216.351	1.202.527	-13.824	-1,1%
Werk en Sociale Economie	3.657.355	3.705.518	3.595.127	-110.391	-3,0%
Landbouw en Visserij	207.377	193.124	189.764	-3.360	-1,7%
Leefmilieu, Natuur en Energie	753.843	1.170.244	1.374.220	203.976	17,4%
Mobiliteit en Openbare Werken	3.031.231	3.317.286	3.519.749	202.463	6,1%
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	796.521	801.378	828.427	27.049	3,4%
Kanselarij en Bestuur	3.048.440	3.296.381	3.775.223	478.842	14,5%
<b>TOTAAL</b>	<b>38.009.671</b>	<b>40.240.072</b>	<b>42.904.970</b>	<b>2.664.898</b>	<b>6,6%</b>
FFEU	82.433	0	0	0	0,0%
<b>TOTAAL (incl. FFEU)</b>	<b>38.092.104</b>	<b>40.240.072</b>	<b>42.904.970</b>	<b>2.664.898</b>	<b>6,6%</b>



In figuur 5-2 worden de beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein weergegeven.

Figuur 5-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BO 2017 (in duizend euro)



## 5.4 Bespreking per beleidsdomein

In de bespreking van de uitgavenevolucie per beleidsdomein wordt de nadruk gelegd op de evolutie van de beleidskredieten aangezien dit het best weergeeft welke beleidsintenties er genomen zijn. In de mate dat er een grote afwijking is tussen de evolutie van de beleids- en betaalkredieten, wordt dit ook weergegeven. Meestal heeft dit verschil te maken met een aanpassing van de betaalkalender of een vastlegging die niet jaarlijks gebeurt. De impact van de inflatieparameter is niet stelselmatig opgenomen in de bespreking van de beleidsdomeinen. Deze informatie is wel opgenomen per begrotingsartikel in de toelichtingen per programma van de beleidsdomeinen.

### 5.4.1 Financiën en Begroting

Overeenkomstig de meest recente maandvooruitzichten voor de afgevlakte gezondheidsindex zou de volgende overschrijding van de spilindex plaatsvinden in augustus 2017. In 2017 zou hiervoor 141,1 miljoen euro op de indexprovisie voorzien moeten worden. Ingevolge de maatregel om indexesprong op de kinderbijslag in 2017 niet toe te kennen, is er 24,1 miljoen euro minder benodigd. Aangezien de indexprovisie die in 2016 opgenomen was volledig herverdeeld werd naar de beleidsdomeinen (-224,3 miljoen euro), daalt het krediet op de indexprovisie per saldo met 107,3 miljoen euro ten opzichte van BA 2016.

Voor 2017 verwacht PDOS dat de bijdragevoet aan de pool der parastatalen met 2%-punt aangroeit ten opzichte van het niveau 2016 (36%) naar 38%. Op basis van gekende statutaire loonmassa bij de parastatalen wordt de extra kredietbehoefte hiervoor geraamd op 6,1 miljoen euro. Op de provisie voor de pool der parastatalen wordt voorlopig tevens de meerkost inzake de werkgeversbijdrage aan pensioenfondsen de Lijn voorzien ten belope van 5 miljoen euro.

Net als in de voorgaande jaren wordt een provisie voor het ondervangen van de kost van de endogene groei bij de ministeries en de agentschappen met rechtspersoonlijkheid aangelegd a rato van 6,3 miljoen euro.

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse regering van 1 juli 2016 m.b.t. het actieplan Energie-efficiëntie wordt een investeringsprovisie ingeschreven van 0,9 miljoen euro die kan herverdeeld worden ten behoeve van energie-besparende investeringen.

De provisie km heffing neemt toe met 16 miljoen euro en wordt vervolgens voor 54 miljoen euro overgeheveld naar het beleidsdomein MOW en voor 1 miljoen euro naar Landbouw en Visserij. Voor Financiën en Begroting gaat het om een netto-vermindering van de provisie ten belope van 38,9 miljoen euro beleidskrediet en 28,5 miljoen euro betaalkrediet.

Er wordt een provisie m.b.t. de asielproblematiek ingeschreven van 34,8 miljoen euro wat een neerwaartse bijstelling is van 19,6 miljoen euro ten opzichten van het nog niet naar de diverse beleidsdomeinen verdeelde krediet bij BA 2016.

Tot slot wordt er zoals voorzien bij het regeerakkoord een nieuwe provisie 'onverdeelde beleidsruimte' ingeschreven a rato van 5 miljoen euro.

Voor de raming van de FFEU vereffeningskredieten 2017 gaan we uit van een provisie van 105 miljoen euro beleidskrediet waarbij er – net als in 2016 – 59,6 miljoen euro bestemd is voor de contractuele betalingen aan Nederland voor de Sluis Terneuzen. Op de resterende kredieten verwachten we 10,3 miljoen euro vereffeningen wat een stijging is met 9,3 miljoen euro ten opzichte van BA 2016.

De kredieten voor de compensaties aan gemeenten en provincies voor de gedeerde inkomsten ingevolge de vermindering van de onroerende voorheffing voor energiezuinige woningen en gebouwen, worden conform het afgesproken groeipad in 2017 met 1 miljoen euro verhoogd tot 8,3 miljoen euro.

In het kader van de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt de toelage van de interregionale entiteit VIAPASS op jaarbasis gebracht wat een verhoging is van 17,2 miljoen euro tov BA 16. Anderzijds valt de éénmalige mijlpaalvergoeding voor de operator Satellic NV a rato van 103,1 miljoen euro weg. Indien hierbij ook nog rekening gehouden wordt met de toename van de provisie km heffing van 16 miljoen euro, bekomt men een nettovermindering van de uitgaven omwille van de km heffing met 70,7 mln euro.

In het kader van de 6<sup>de</sup> staatshervorming werd Vlaanderen bevoegd voor de fiscale uitgaven voor wat betreft de woonbonus en het bouwsparen, de energiebesparende investeringen, investeringen in beveiliging, restauratiewerkzaamheden aan monumenten, sociale verhuur en dienstencheques.

Op basis van de meest recente inschatting stijgen de woongerelateerde fiscale uitgaven met 8,4 miljoen euro en dalen de fiscale uitgaven met betrekking tot de dienstencheques met 23,9 miljoen euro ten opzichte van BA 2016.

Bij de begrotingsopmaak 2017 dalen de rentekredieten met 9,1 miljoen euro tot 90,1 miljoen euro. Enerzijds dalen de benodigde rentekredieten van de bestaande LT-leningen met 26,7 miljoen euro tot 42,7 miljoen euro. Anderzijds wordt er voor nieuwe LT-financieringen in 2016 en 2017 41,4 miljoen euro aan toerekenbare rente ingeschreven ofwel een stijging met 18,3 miljoen euro ten opzichte van 2016. Hiervan is 33,7 miljoen euro voorzien voor de rechtstreekse financiering van VMSW en VWF. Dit is inclusief 400 duizend euro rente die voorzien werd voor het optrekken van de leningsmachtiging met 200 miljoen euro voor sociale huur bij VMSW. Daarnaast wordt 1,7 miljoen euro voorzien voor de eenmalige uitbetaling van de alternatieve subsidies verstrekt door het VIPA in 2016 en 6 miljoen euro voor de financiering van School Invest. De benodigde rentekredieten voor EMTN-leningen worden aldus 8,5 miljoen euro lager ingeschat dan bij de eerste begrotingsaanpassing 2016. Voor de overgenomen leningen van Vismijn Oostende en Gemeentelijke Holding en de rentesubsidies van leningen aangegaan door de universiteiten en het UZ Gent voor de financiering van onroerende investeringen wordt 4

miljoen euro aan toerekenbare rente voor 2017 voorzien wat 633 duizend euro minder is dan bij BA 2016.

Ook de kosten op het rente-artikel dalen met 4,1 miljoen euro tot 15,4 miljoen euro. Dit is enerzijds het gevolg van de lagere uitgiftekosten en uitgifteverschillen voor de nieuwe financieringen (-0,8 miljoen euro), anderzijds valt het krediet weg dat ingeschreven werd in 2016 voor de uitwinning van een oude waarborg die verleend werd in het kader van economische expansie (-3,3 miljoen euro).

Bij Vlabel verdwijnen een aantal éénmalige kredieten voor een totaalbedrag van 5,6 miljoen euro, waaronder een éénmalig ICT krediet van 0,9 miljoen euro ikv implementatie km heffing, 1,3 miljoen éénmalige moratoriumintresten en 3,4 miljoen euro naar aanleiding van amendement m.b.t. de sterfhuisclausule bij BA16.

#### 5.4.2 *Internationaal Vlaanderen*

De evolutie binnen dit beleidsdomein kan grotendeels verklaard worden door de toename van de beleidskredieten binnen Toerisme Vlaanderen met ruim 8 miljoen euro. Hiermee bereikt de vooruitschuif van de investeringsmiddelen ten voordele van een versneld beleid rond hefboomprojecten zijn piek deze legislatuur.

#### 5.4.3 *Economie, Wetenschap en Innovatie*

Zoals afgesproken in het regeerakkoord wordt een opstap van 195 miljoen euro voorzien voor investeringen in wetenschappelijk onderzoek en innovatie. Hiervan is 83,5 miljoen euro toegewezen aan het Hermesfonds, 29 miljoen aan IMEC, 14,7 miljoen aan VIB, 5 miljoen aan Flanders Make en 1 miljoen aan het VLIZ. Daarnaast wordt er 10 miljoen van de opstap rechtstreeks getransfereerd naar de toelagen aan hogescholen en universiteiten bij het departement OV. De resterende kredieten voor wetenschappelijk onderzoek worden op een provisie-artikel voorzien binnen EWI en zullen bij de begrotingsaanpassing worden herverdeeld.

Als gevolg van de integratie van hogescholen en universiteiten in het budgettaire consolidatieproces zijn de uitgaven die geïnitieerd worden vanuit EWI nu zichtbaar bij de universiteiten en hogescholen zelf. Zij wenden deze toelagen aan om onderzoek mee te initiëren. Dit heeft een negatief effect op de beleids- en betaalluitgaven in de algemene uitgavenbegroting bij het departement EWI zelf met 198,3 miljoen (inclusief de opstap van 2 miljoen voor de implementatie van het decreet integratie binnen het hoger onderwijs). Ook bij de rechtspersonen binnen beleidsdomein EWI vindt er een gelijkaardige verschuiving van de uitgaven plaats: van de uitgaven van het FWO komt er 147,3 miljoen bij de universiteiten en hogescholen te liggen (inclusief een opstap van betaalkredieten aan universiteiten met 20,8 miljoen), van het VIB 5 miljoen en van het Hermesfonds 10 miljoen beleids- en 46,2 miljoen betaalkredieten.

Bij het VITO stijgen de beleidskredieten met 2,3 miljoen euro. De betaalkredieten met 7,2 miljoen, waarvan 5 miljoen zal worden aangewend voor de ontwikkeling van de Balmatt-site.

Bij het Hermesfonds wordt de beleidsmachtiging in het kader van Indirect Carbon Leakage (ICL) met 12,9 miljoen verlaagd. Enerzijds is dit het gevolg van een eenmalige bijstelling van 23,3 miljoen euro die in 2016 werd toegekend ter vereffening van eerdere prefinanciering door het Hermesfonds en die nu wordt teruggedraaid. Anderzijds stijgen de ICL-beleidsuitgaven in 2017 op basis van de evolutie van ICL-kosten met 10,4 miljoen euro. De betaalkredieten, gelinkt aan deze beleidskredieten, stijgen met 13,6 miljoen euro.



In het kader van de inhaalbeweging inzake sportinfrastructuur worden 20 miljoen euro beleidskredieten eenmalig overgeheveld naar Sport Vlaanderen. Ten slotte wordt er bij Hermes een besparing doorgevoerd van 5 miljoen euro in het kader van de maatregelen BO 2017.

Bij Gigarant wordt er de in 2016 éénmalig aangelegde provisie ingevolge een vermoedelijke uitwinning voor 5,5 miljoen euro geschrapt.

De uitgaven van het VEB stijgen met 42,6 miljoen euro en bestaan hoofdzakelijk uit kosten verbonden aan de leveringsactiviteit en dan meer specifiek de aankoopkosten van elektriciteit, de transport- en distributiekosten, kosten van groenestroomcertificaten en taksen & heffingen. Deze kosten worden één op één doorgerekend aan de klanten en zijn dan ook bij de ESR-geconsolideerde ontvangsten van de instellingen terug te vinden.

Bij de Vlaamse participatiemaatschappij (VPM) wordt een extra dividend aan het Vlaams gewest ,gelieerd aan het verhoogde GIMV/GIMV XL dividend, ten belope van 25 miljoen euro ingeschreven.

#### 5.4.4 *Onderwijs en Vorming*

Om de lonen en de structurele werking van het basis-, secundair en volwassenonderwijs te financieren zijn er bijstellingen gebeurd van 69,2 miljoen euro (lonen) en 3,7 miljoen euro (werking). Voor het hoger onderwijs wordt een bijstelling van 39,8 miljoen euro toegekend (combinatie van het groeipad voorzien in het integratiedecreet en het overschrijden van de zogenaamde 'klik' op basis van het aantal leerlingen).

In het kader van gemaakte afspraken bij de regeringsformatie wordt de extra investeringsimpuls voor schoolinfrastructuur van 50 miljoen euro aangehouden in 2017. Hierbij worden 12,6 miljoen euro bijkomende betalingskredieten voorzien.

In het kader van de PPS Scholen van Morgen wordt de toelage aan het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) verhoogd met 6,6 miljoen euro. De toelage wordt dan weer verlaagd met 15,8 miljoen euro op basis van de effectieve betaalbehoefte voor 2017 (los van verbintenissen in het kader van Scholen van Morgen). De betaalkredieten voor het Gemeenschapsonderwijs (GO!) worden eveneens verlaagd met 6,1 miljoen euro op basis van de effectieve betaalbehoefte voor 2017.

Het investeringsbudget van het nieuwe projectspecifieke PPS-programma voor scholenbouw wordt opgetrokken van 200 naar 300 miljoen euro.

Er wordt een netto-bijstelling van 48 miljoen euro toegekend bij de toelage aan de UZ Gent. Deze verhoging dient om het kapitaalsaldo van een lening van de UZ Gent vervroegd af te lossen. Hiervoor wordt wel een ESR-correctie toegepast, aangezien deze versnelde terugbetaling geen impact heeft op het vorderingensaldo.

De begrotingen van de Vlaamse universiteiten en hogescholen worden vanaf 2017 meegenomen in de geconsolideerd beleids- en betaalkredieten. Dit heeft twee belangrijke gevolgen voor de evolutie van de kredieten van Onderwijs en Vorming.

In eerste instantie nemen de uitgaven toe doordat toelagen die aan de universiteiten en hogescholen werden overgemaakt vanuit andere beleidsdomeinen (met name EWI, zie verder), nu zichtbaar worden in de onderwijskredieten via de uitgavenbegrotingen van de universiteiten en hogescholen.

De universiteiten en hogescholen financieren hun uitgaven niet enkel met Vlaamse toelagen, maar ook met hun eigen ontvangsten. Concreet nemen de geconsolideerde Vlaamse uitgaven hierdoor toe in vergelijking met de begrotingsaanpassing 2016 (zowel

voor de geconsolideerde ontvangsten als voor de geconsolideerde uitgaven van de Vlaamse overheid).

Beide evoluties geven aanleiding tot een aanzienlijke toename van de kredieten van dit beleidsdomein, maar zijn neutraal voor het Vlaams vorderingensaldo (enerzijds gaat het om een verschuiving van een ander beleidsdomein naar Onderwijs en Vorming, anderzijds gaat het om extra uitgaven die in functie staan van de eigen ontvangsten die voor het eerst worden meegenomen)

Binnen het groepad O&O wordt vanaf 2017 10 miljoen euro extra voorzien ten behoeve van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) aan de hogescholen.

Voor wat asiel betreft wordt ook in 2017 10,2 miljoen euro uitgetrokken om te investeren in de verhoging van de taalvaardigheid in het Nederlands van vluchtelingen via het Volwassenenonderwijs.

#### 5.4.5 *Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*

Er wordt 9,5 miljoen euro extra voorzien voor investeringen in de sectoren Kind en Gezin. In het kader van een algemene efficiëntiemaatregel op subsidies en structuren binnen het volledige beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin worden de kredieten binnen Kind en Gezin met 0,5 miljoen euro verminderd. De geraamde uitgaven voor gezinsbijslag worden verhoogd met 16,9 miljoen euro waarvan 2,2 miljoen euro voor de betaal- en beheerskosten van FAMIFED.

Binnen het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) stijgen de kredieten ten gevolge van de verdere uitrol van de persoonsvolgende financiering met 73,8 miljoen euro (opstap nieuw beleid). De efficiëntiemaatregelen op subsidies en structuren die naar aanleiding van de begrotingsopmaak zijn afgesproken, leiden tot een daling van de kredieten met 7 miljoen euro terwijl de weddedrift de geraamde uitgaven doet stijgen met 8,8 miljoen euro. Tot slot valt een eenmalig krediet uit 2016 om een afrekening uit 2014 op te vangen ter waarde van 4,5 miljoen euro weg.

Het Fonds Jongerenwelzijn zal in 2017 3 miljoen euro extra inzetten in het kader van nieuwe initiatieven. Tegelijk worden de kredieten met 1,15 miljoen euro verminderd in het kader van de efficiëntiemaatregelen op subsidies en structuren. Ten gevolge van de verhoogde vraag binnen de pleegzorg wordt in totaal 3 miljoen euro extra voorzien. Het leeuwendeel hiervan vloeit naar de zogenaamde perspectief zoekende en perspectief biedende pleegzorg. De weddedrift binnen de private voorzieningen resulteert dan weer in een meerkost van 1,5 miljoen euro. Het op kruissnelheid brengen van de geplande uitbreiding te Beernem zorgt voor een budgettaire impact van in totaal 2 miljoen euro.

Behalve bij Jongerenwelzijn, Kind & Gezin en VAPH, vindt er ook binnen de armoede en samenlevingsopbouw, het welzijnswerk, de mobiliteitshulpmiddelen, de eerstelijnsgezondheidszorg, de preventie, de gezinszorg, de geestelijke gezondheidszorg en het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een algemene efficiëntiemaatregel plaats voor in totaal 6,4 miljoen euro.

Binnen de alternatieve financiering van het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden aangelegenheden vallen ten gevolge van de eenmalige subsidiebetaling van 2016 voor 2,2 miljoen euro gebruikstoelagen weg. Om voor het luik alternatieve financiering tot een correcte ESR-impact te komen, dient er nog een ESR-correctie van 89,5 miljoen euro, met een positieve impact op het vorderingensaldo te worden toegepast (zie hoofdstuk 6 over de ESR-correcties).

De benodigde betaalkredieten voor de klassieke financiering van VIPA stijgen met 21,9 miljoen euro tot 53 miljoen euro. Dit is in hoofdzaak te wijten aan betaalverplichtingen ten

gevolge van investeringen die in vorige jaren werden opgestart, de evolutie in beleidskredieten is beperkt.

De voorziene kasuitgaven in het kader van de ziekenhuisfinanciering stijgen met 30,8 miljoen euro. Dit is het netto-effect van verschillende bewegingen. Er wordt 20,9 miljoen euro extra voorzien voor de implementatie van het strategisch forfait en 32 miljoen euro voor de implementatie van het instandhoudingsforfait terwijl er gelet op de inkanteling van de zogenaamde bouwkalenderprojecten in de forfaitaire financiering van de ziekenhuisinfrastructuur en reguliere wijzigingen binnen het bestaande Budget Financiële Middelen (BFM- een daling van de behoeften plaats vindt van 22 miljoen euro. Om tot een correcte ESR-matige verwerking van de ziekenhuisfinanciering te komen, dient op al deze voorziene kasmiddelen een ESR-correctie te worden toegepast van 276,7 miljoen euro. Deze ESR-correctie heeft een positief effect op het vorderingensaldo. Heel wat uitgaven uit het zogenaamde Budget Financiële middelen kenden immers al een ESR-impact in het verleden.

De dotatie van het Zorgfonds neemt met 12 miljoen euro toe, wat hoofdzakelijk verklaard wordt door een verwachte stijging van de subsidies voor tenlastenemingen a rato van 10,6 miljoen euro tengevolge de aangroei van het aantal bedden in de woonzorgcentra in overeenstemming met de erkenningskalender een groei van 2,5% in de mantel-en thuiszorg.

Voor de verdere uitrol (fase 2 en fase 3) van het basisondersteuningsbudget (BOB) wordt er bij het Zorgfonds 41,7 miljoen euro ingeschreven. Dit bedrag maakt deel uit van de 115,5 miljoen euro die de Vlaamse regering uittrekt voor de sector voor minder- en meerderjarige personen met een handicap (opstap nieuw beleid).

In overeenstemming met de erkenningskalender voor de woongelegenheden in woonzorgcentra en centra voor kortverblijf waarbij voor 2017 in een opstap met 1.766 woongelegenheden wordt voorzien wordt het krediet ter financiering van de woonzorgcentra met 55 miljoen euro opgetrokken. Voor het oplossen van de preciaire situaties die ontstaan zijn in het kader van de erkenningskalender wordt er 5,6 miljoen euro extra krediet voorzien. Voor de financiering van het sociaal akkoord in de woonzorgcentra wordt een minderuitgave van 2,8 miljoen euro verwacht. De resterende marge op het krediet sociaal akkoord zal ingezet worden voor de creatie van bijkomende RVT-erkenningen.

Voor de subsidiëring van de uitbreiding van het totale subsidiabele urencontingent gezinszorg met 2,5% wordt er 13,4 miljoen euro extra beleidskrediet voorzien. Daarnaast wordt er ook nog 2 miljoen extra voorzien (opstap nieuw beleid).

#### 5.4.6 *Cultuur, Jeugd, Sport en Media*

Omwille van de nieuwe initiatieven die bij begrotingsopmaak zijn doorgevoerd, nemen de beleidskredieten van het Fonds voor Culturele Infrastructuur (FoCI) toe met 10,2 miljoen euro beleidskredieten. Voor 9 miljoen euro gaat het om de afronding van de renovatie en de heropening van het KMSKA en daarnaast is er ook een voorstudie voor de renovatie van het operagebouw in Gent gepland. Hiervoor wordt in 2017 reeds 0,6 miljoen euro aan betaalkredieten voorzien. Daarnaast is er een algemene bijstelling van 3 miljoen euro in het kader van lopende projecten van het FoCI.

In 2016 werden middelen toegekend om de historische betaalachterstand m.b.t. de vereffening van de vzw Opera Voor Vlaanderen weg te werken. De overvloedige kredieten, 1,2 miljoen euro, worden nu in mindering gebracht.

De subsidies aan de politieke jongerenbewegingen worden vanaf 2017 afgeschaft. Dit vermindert de uitgaven met 0,5 miljoen euro.

Bij het Agentschap Sport Vlaanderen stijgen de beleidskredieten als gevolg van een verdere inhaalbeweging inzake sportinfrastructuur. Net als in 2016 wordt hiervoor 10 miljoen nieuw beleid voorzien. Daarnaast wordt er éénmalig 20 miljoen gecompenseerd vanuit het Hermesfonds.

Bij begrotingsopmaak 2017 wordt er geen aanwending van FFEU-middelen voorzien, wat een daling met 7 miljoen impliceert ten opzichte van 2016. De betaalkredieten blijven nagenoeg constant.

Bij de begrotingsopmaak 2017 nemen de beleidskredieten van de Vlaamse Radio en Televisie (VRT) met 1,1 miljoen euro toe. Enerzijds worden de afspraken zoals voorzien in de beheersovereenkomst 2016-2020 rigoureus nageleefd (besparingstraject, Transformatieplan), anderzijds voorziet de VRT een eerste aanzet inzake de geplande nieuwbouw (6,6 miljoen euro voor architect, voorbereidende afbraakwerken en bodemsanering).

Een van de nieuwe initiatieven van deze begrotingsronde is dat de kredieten van het Mediafonds – een aparte fondswerking binnen het VAF – verhogen met 1 miljoen euro.

Vanaf begrotingsjaar 2016 worden de pensioenverplichtingen van de statutaire VRT ambtenaren door het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media behartigd. De raming van de pensioenverplichtingen wordt in 2017 op 65,0 miljoen euro geraamd. Dit impliceert een toename met 2,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016, waarvan 1,3 miljoen euro ingenomen wordt door de indexaanpassing.

#### 5.4.7 *Werk en Sociale Economie*

Zoals voorzien bij de formatiebesprekingen, wordt er vanaf 2017 opnieuw een competitiviteitsprovisie voorzien van 125 miljoen. Dit krediet wordt voornamelijk aangewend om de transitiekost voor het nieuwe doelgroepenbeleid te financieren en voor nieuwe aanwervingsincentives.

Daarbovenop wordt er 15,3 miljoen euro extra voorzien voor conjunctuur gebonden toenames bij de doelgroepenkortingen. Bij de begrotingsaanpassing 2016 werd een deel van de opstart voor het nieuw doelgroepenbeleid gefinancierd met een overheveling van krediet vanuit de departementen MOW en EWI. In het kader hiervan keert er 18,5 miljoen terug naar deze beleidsdomeinen, waarvan 9,8 miljoen eenmalig.

De uitgaven voor de Vlaamse ondersteuningspremie stijgen met 3 miljoen euro, terwijl de uitgaven voor de werkhervattingstoelage met eenzelfde bedrag dalen.

Als gevolg van het stopzetten van de instroom voor loopbaanonderbreking op 2 september 2016 en de opstart van het nieuw Vlaams zorgkrediet, wordt er een minderuitgave van 13,8 miljoen verwacht in het overgangsjaar 2017.

De uitdoof van de maatregelen jongerenbonus non-profit en globale projecten bij startbaanovereenkomsten zal in 2017 leiden tot een besparing van 10 miljoen.

Aangezien de onderhandeling van de sectorconvenants 2016-2017 en de daarbij horende toekenning van middelen voor 2 jaar in 2016 heeft plaatsgevonden, worden hiervoor geen beleidskredieten voorzien in 2017, wat een daling van 11,8 miljoen ten opzichte van 2016 tot gevolg heeft. Ook volgt er uit de driejaarlijkse oproep Streekbeleid in 2016 een gelijkaardige daling van de beleidskredieten met 7,5 miljoen euro in 2017. Beide bijstellingen van de beleidskredieten hebben geen gevolgen voor de betaalkredieten. Voor

de cofinanciering van het ESF dalen de betaalkredieten wel, met 4,1 miljoen euro. Dit als gevolg van lagere vastleggingen in 2016.

Aangezien het gebruik van dienstencheques blijft toenemen, wordt voor de subsidiëring ervan 80,8 miljoen euro extra uitgaven voorzien.

Bij de VDAB is de uitgave van 2,5 miljoen euro in het kader van de asielcrisis opnieuw overgeheveld naar de provisie. Daarnaast worden in 2017 worden geen beleidskredieten meer voorzien voor tewerkstellingspremies voor vijftigplussers, als gevolg van de besparing die reeds eerder werd ingezet op dit beleid. Dit heeft tot gevolg dat de beleidskredieten dalen met 10,9 miljoen en de betaalkredieten dalen met 2,8 miljoen. In 2016 werd bij de VDAB 18,4 miljoen euro beleidskredieten voorzien voor investeringen met betrekking tot de T2 campus in Genk. Deze vallen nu weg. Tegelijk wordt er een stijging met 4 miljoen voorzien van de betaalkredieten voor investeringen.

In het kader van de regularisatie van de contingentgesco's wordt 332,6 miljoen overgeheveld naar het beleidsdomein Kanselarij en Bestuurszaken. Voor projectgesco's die op 1 juli 2016 werden geregulariseerd wordt 4,2 miljoen – het krediet equivalent aan 6 maand – overgeheveld naar de verschillende beleidsdomeinen.

Binnen de maatregel beschutte werkplaatsen zijn schommelingen in het aantal gepresteerde uren relatief sterk gelinkt aan de economische conjunctuur. Voor 2017 wordt een daling van de economische werkloosheid verwacht wat een hogere benutting van de programmeringsnorm impliceert. Om dit budgettaire te ondervangen wordt er 7 miljoen euro beleids- en betaalkrediet toegevoegd aan het Maatwerkbudget.

Conform de geldende wetgeving wordt een ondersteuningsorgaan aangesteld die instaat voor de collectieve ondersteuning ten behoeve van de sociale economie. Tot en met 2016 werd hiervoor gewerkt met opdrachten van 4 jaar. Vanaf 2017 zal echter gewerkt worden met jaarlijkse overheidsopdrachten waardoor 1 miljoen euro aan beleidskrediet recurrent moet voorzien worden (tegenover 4 miljoen euro om de 4 jaar).

Tot en met 2016 werd jaarlijks een deel van de dividenden uit de Vlaamse aandelen in de T-groep toegewezen aan het beleidsveld Sociale Economie. Omwille van de verkoop van deze aandelen door de Vlaamse Regering, wordt er 2,5 miljoen euro aan beleids- en betaalkrediet recurrent toegevoegd om het weggevallen dividend te compenseren.

Binnen de sociale inschakelingseconomie (SINE) wordt de tot op heden gehanteerde lineaire groeivoet bijgesteld op basis van de uitvoeringsrekening 2015. Dit heeft een verlaging van de beleids- en betaalkredieten met 1,1 miljoen euro tot gevolg.

#### 5.4.8 *Landbouw en Visserij*

Naar aanleiding van het decreet dat de regels vastlegt voor de werking en de verdeling van het Vlaams Fonds ter stimulering van (groot-) stedelijke en plattelandsinvesteringen worden drie subsidiestromen in één regelgevend kader gebundeld: het voormalige federale grootstedenbeleid, stadsvernieuwing en het plattelandsfonds. De middelen van het plattelandsfonds ten belope van 8 miljoen euro worden dus overgeheveld naar het nieuwe Fonds binnen Kanselarij en Bestuur.

Daarnaast wordt er binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij een bedrag van 1 miljoen euro per jaar ter beschikking gesteld voor flankerende maatregelen naar de landbouwsector toe als gevolg van de invoering van de kilometerheffing.

#### 5.4.9 *Leefmilieu, Natuur en Energie*

In het kader van de IHD/ PAS problematiek worden extra kredieten ten belope van 15 miljoen euro voorzien in 2017. Hiervan wordt op basis van de huidige ramingen 7,5 miljoen euro ingezet voor flankerende maatregelen en 7,5 miljoen euro voor natuurbehoud.

Daarnaast wordt er bijkomend een bedrag van 2,8 miljoen euro voorzien voor de realisatie van het parkbos Gent.

Vervolgens dalen de kredieten binnen het beleidsdomein Omgeving met 7 miljoen euro ten gevolge van de efficiëntie maatregelen Omgeving. Dit omvat onder meer een stroomlijning en heroriëntering van de bestaande onderzoeksprojecten naar meer beleidsrelevant onderzoek ten bedrage van 1,5 miljoen euro. Het overige bedrag wordt vrijgemaakt bij het Grondfonds (zie infra bij Ruimtelijke Ordening).

De bijkomende investeringsimpuls van 60 miljoen euro in 2016 m.b.t. de gemeentelijke rioleringsprojecten, wordt conform de afspraken rond de investeringsenveloppe voortgezet in 2017 ten bedrage van 50 miljoen euro.

De betoelaging van de drinkwatermaatschappijen vanuit het Minafonds bedraagt 3 miljoen euro minder ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 ingevolge een herraming van de Aquafinfactuur. Daarnaast wordt het inningspercentage van de drinkwatermaatschappijen herzien wat een extra positief effect van 4 miljoen euro met zich meebrengt.

Naar aanleiding van de afsluiting van het intra-Belgisch Klimaatakkoord worden de Vlaamse middelen uit de Belgische veiling van emissierechten voor de periode 2016-2019 geraamd op 533 miljoen euro. Deze legislatuur wordt daarvan 324 miljoen euro besteed aan intern klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering en 209 miljoen euro in het kader van de kosten van indirect carbon leakage. Voor de begrotingsopmaak 2017 wordt voor intern klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering een beleidskrediet van 75,5 miljoen euro uitgetrokken. De raming van de betaalkredieten stijgen bij de begrotingsopmaak 2017 naar 97,4 miljoeneuro. Hiervan wordt 51,5 miljoen euro besteed aan intern klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering en 45,9 miljoen euro aan de kosten van indirect carbon leakage.

Op basis van de raming van de ESR-ontvangsten van de energieheffing, en na verrekening van de verplichtingen ten aanzien van de VREG-financiering en de impulsprojecten, is er 463 miljoen euro beschikbaar voor het wegwerken van de certificatenoverschotten of een stijging van de betaalkredieten ten belope van 173,1 miljoen euro ten opzichte van 2016. Voor de financiering van de impulsprojecten wordt 4 miljoen euro extra voorzien.

#### 5.4.10 *Mobiliteit en Openbare Werken*

De beleidskredieten binnen beleidsdomein MOW stijgen in 2017 met ruim 400 miljoen euro. De investeringsbudgetten voor alle vervoersmodi stijgen hiermee naar historische hoogtes.

De investeringsmiddelen binnen het Vlaams infrastructuurfonds (VIF) stijgen met 125 miljoen euro. De extra investering van 100 miljoen euro, die beloofd werd bij de invoering van de slimme kilometerheffing (KMH) voor vrachtwagens, wordt vanaf 2017 gehonoreerd en bovendien losgekoppeld van de reële ontvangsten uit de KMH (zie ook verdere provisie KMH). Daarnaast wordt het Doorstromingsfonds binnen het VIF quasi verdubbeld tot 32 miljoen euro en worden de bijkomende inspanningen rond fietsinvesteringen versneld.

De nieuwe projectvennootschap 'De Werkvennootschap' krijgt een bijkomende investeringssimpuls van 60 miljoen euro, met het oog op het realiseren van grote infrastructuurwerken. Gelet op het zeer moeilijk inschatbare effect van doorlooptijden van procedures en bestekken en de focus op enkele grote werven, zoals de R0, worden deze middelen overdragen over de jaren en blijven deze (cumulatief) beschikbaar.

De investeringskredieten van Waterwegen en Zeekanaal NV stijgen met 20 miljoen euro. Deze middelen worden, samen met de hiervoor verkregen Europese cofinanciering, voornamelijk aangewend voor investeringen in het kader van het Seine-Scheldeproject. Dit betekent ook dat andere investeringsprojecten binnen de waterwegen niet uitgesteld moeten worden.

Gelet op de wens van het Rekenhof wordt de uitgavenprovisie gekoppeld aan de KMH ingeschreven bij MOW. De provisie bedraagt bij begrotingsopmaak 2017 54,1 miljoen euro. Concreet gaat dit om 40 miljoen euro voor flankerende maatregelen voor de transportsector en 14,1 miljoen euro die gekoppeld is aan en dus afhankelijk blijft van de reële inkomsten uit de KMH. Dit bovenop de reeds vermelde investeringssimpuls van 100 miljoen euro binnen het VIF.

Ook wordt binnen het VIF het krediet van 11,2 miljoen voor versnelde afhandeling van (lasten)dossiers uit het verleden in 2017 beperkt tot 7,5 miljoen euro, conform de afspraak bij de begrotingsopmaak 2016.

In het kader van de cofinanciering van de stationsomgeving Mechelen wordt opnieuw 10 miljoen euro voorzien.

Bij de begrotingsaanpassing 2016 werd voor het doelgroepenbeleid 9,8 miljoen euro MOW-krediet gecompenseerd naar het beleidsdomein Werk en Sociale Economie. Bij de begrotingsopmaak 2017 wordt deze compensatie teruggedraaid. Bovendien wordt vanuit het beleidsdomein Werk en Sociale Economie eenmalig 9,8 miljoen euro gecompenseerd om de beweging tussen Werk en Sociale Economie en Mobiliteit en Openbare Werken intertemporeel neutraal te maken. Bij de begrotingsaanpassing 2016 werd 6,8 miljoen euro van op de provisie van het VIF eenmalig geheroriënteerd naar het beleidsveld Wonen, met het oog op de toekenning van renovatiepremies. Ook deze compensatie wordt bij de begrotingsopmaak 2017 recurrent teruggedraaid.

De exploitatiekredieten van De Lijn dalen in 2017 met 7 miljoen euro, omdat de afgesproken besparingsmaatregelen rond interne efficiëntie verder op kruissnelheid komen. Het actualiseren van de parameters in de indexeringsmechanismen voor leerlingenvervoer, brandstoffen en exploitanten zorgt voor een toename van de uitgaven met 9,7 miljoen euro. Daarnaast wordt er door het aanwenden van de middelen uit de eerder opgebouwde fondsen een eenmalig investeringskrediet ingeschreven in de begroting van De Lijn. Het gaat om zo'n 17,6 miljoen euro voor investeringen in stationsomgevingen en 15,4 miljoen euro voor investeringen in het kader van het Masterplan Antwerpen. De investeringskredieten van De Lijn liggen in 2017 daarmee zo'n 50 miljoen euro hoger dan op het einde van de vorige legislatuur. Dit betekent een stijging van bijna 30%.

De eenmalige FFEU-middelen worden uit de MOW-kredieten gehaald. Concreet gaat dit om 7 miljoen euro bij Waterwegen en Zeekanaal NV en 10 miljoen euro bij NV De Scheepvaart. De nieuwe FFEU-middelen zullen in de loop van het jaar worden ingeschreven. Hiervan wordt ook in 2017 alvast 60 miljoen euro voorzien voor de nieuwe sluis Gent-Terneuzen.

Ook is er een toename aan beleidskredieten bij NV De Scheepvaart dankzij Europese cofinanciering (+ 13,0 miljoen euro).

De beleidsuitgaven van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) nemen toe met 91,2 miljoen euro. 80,2 miljoen euro betreft hoofdwerken voor de Oosterweel (Linkeroever). Deze uitgaven worden buiten de begrotingsnormering gehouden.

#### 5.4.11 *Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed*

De kredieten van het Grondfonds dalen met 3,1 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016. Dit is te wijten aan een daling van de kredieten ten belope van 5,5 miljoen euro in het kader van de efficiëntiemaatregelen Omgeving en een stijging van de kredieten ten belope van 2,4 miljoen euro ten gevolge van de herneming van doorstorting van de planbatenheffing.

Er wordt 10 miljoen euro aan nieuwe beleidsruimte ingeschreven voor nieuwe beleidsinitiatieven binnen Wonen te financieren voor de uitbreiding en ondersteuning van het sociaal verhuuraanbod en ondersteuning van de eigendomssector.

In het kader van het groeipad zoals voorzien in het grond- en pandendecreet nemen bij de VMSW de volumes voor sociale koop- en huurwoningen respectievelijk toe met 8,5 miljoen euro en 7,3 miljoen euro. De 200 miljoen euro aan bijkomend volume voor sociale huurwoningen dat de Vlaamse Regering in 2016 heeft toegekend blijft ook in 2017 gehandhaafd.

Ten gevolge van de uitbreiding van de Vlaamse consolidatieperimeter en de gunstigere rentetarieven waaraan de Vlaams Overheid kan lenen, worden de VMSW en het VWF sinds 2015 rechtstreeks gefinancierd vanuit de Vlaamse kas. De lagere rentekost (12,5 miljoen euro) die hieruit volgt wordt o.a. opnieuw ingezet voor de Gewestelijke Sociale Correctie (2 miljoen euro) en de renovatiepremie (4,5 miljoen euro).

In het kader van het groeipad voor diezelfde renovatiepremie dat tijdens de formatiebesprekingen werd afgesproken, wordt 30,7 miljoen euro bijgeschreven. In 2016 werd 11,8 miljoen euro vanuit het beleidsdomein MOW ingezet voor de renovatiepremie. Dit budget wordt in 2017 terug bij de MOW geplaatst.

In het kader van het decreet grond- en pandenbeleid wordt een opstap voorzien van 1 miljoen euro aan beleidskredieten voor infrastructuursubsidies voor de ontsluiting van sociale huur- en koopwoningen. Met betrekking tot de uitdovende subsidies bouw en renovatie (SBR) wordt sinds 2016 een significante vertraging in de uitbetaling van SBR-projecten waargenomen. Om deze reden kan het betaalkrediet verlaagd worden met 2,9 miljoen euro. De uitbetaling van beide subsidies verloopt via de VMSW.

Naar aanleiding van de verdere afronding van projecten gefinancierd vanuit het Fonds voor de Financiering van het Urgentieplan voor de Sociale Huisvesting worden de kredieten verder verlaagd met 8,5 miljoen euro.

De begrotingen van de erkende kredietmaatschappijen wordt bij de begrotingsopmaak 2017 voor het eerst opgenomen. Dit heeft tot gevolg dat de uitgaven toenemen met 26,6 miljoen euro.

#### 5.4.12 *Kanselarij en Bestuur*

Voor de uitbreiding van Depot te Vilvoorde werd in 2016 eenmalig 21,5 miljoen euro aan beleidskrediet vrijgemaakt. Dit krediet kan in 2017 dan ook worden verminderd. In 2017 dient echter wel 4,4 miljoen euro aan bijkomend betaalkrediet te worden voorzien.



Voor de renovatie van het Consciencegebouw wordt een opstap van 0,5 miljoen euro aan beleidskrediet voorzien. Dit brengt het totale beleidskrediet voor dit project in 2017 op 5,5 miljoen euro. Eveneens ontstaat er in 2017 een betaalbehoefte van 5,7 miljoen euro. Met het oog op de ingebruikname van het VAC Brussel in het voorjaar van 2017 worden 14,2 miljoen euro en 12,1 miljoen euro aan eenmalige beleids- respectievelijk betaalkredieten voorzien voor noodzakelijke investeringen.

Samen met de ingebruikname van het VAC Brussel loopt in het najaar van 2017 het huurcontract voor het Phoenixgebouw af. Omdat het huurcontract voor het VAC Brussel reeds in het voorjaar van 2017 van start gaat ontstaat er eenmalig een huuroverlap van 5,8 miljoen euro. Verder dient er voor het herstellen van de huurschade in het Phoenixgebouw eenmalig 1,5 miljoen euro aan beleids- en betaalkrediet te worden voorzien.

Om een oplossing te bieden aan een aantal huisvestingsdossiers (bv. noodzakelijke herhuisvesting en nieuwe inhuringen) wordt 0,7 miljoen euro aan beleids- en betaalkrediet voorzien.

In het kader van het Masterplan Waterbouwkundig Labo wordt er 2,6 miljoen euro beleids- en betaalkrediet toegevoegd aan de kredieten van het Facilitair Bedrijf (nieuw initiatief). Daarnaast worden ook beleids- en betaalkredieten voorzien uit het Vlaams Klimaatfonds (beleidsdomein LNE) en het Vlaams Infrastructuurfonds (beleidsdomein MOW).

De DAB ICT staat o.a. in voor de uitwerking van de datacenterstrategie van de Vlaamse Overheid en de evolutie naar Cloud-migratie. In 2017 worden hiervoor eenmalig 2 miljoen euro aan investeringsbudget vrijgemaakt als nieuw initiatief.

Bij diezelfde DAB ICT wordt in het kader van een interne reorganisatie het gecentraliseerde budget voor ICT-licenties verdeeld naar de diensten van de Vlaamse Overheid die hier een trekkingsrecht op hebben. Het betreft een budget van 14,8 miljoen euro aan beleids- en betaalkredieten dat naar de andere beleidsdomeinen verhuist.

Het decretaal voorziene groeipad van 3,5% procent voor het Gemeentefonds en het Stedenfonds wordt behouden waardoor de beleidskredieten stijgen met respectievelijk 84,2 miljoen euro en 5,3 miljoen euro.

In aanloop van de lokale verkiezingen van 2018 wordt in 2017 4 miljoen euro extra beleidskrediet ter beschikking gesteld om de voorbereiding te financieren.

Om een substantiële ondersteuning te kunnen bieden aan een selectie van verstedelijkte kernen in het bestuurlijk arrondissement Halle-Vilvoorde die geconfronteerd worden met de grootstedelijke problematieken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt 3 miljoen euro aan beleids- en betaalkredieten toegekend aan de steden Halle, Vilvoorde en Dilbeek (nieuw initiatief).

In het kader van de regularisatie van de gesco's bij de Vlaamse lokale besturen wordt het daarvoor voorziene budget van 333 miljoen euro overgedragen van Werk naar het Gemeentefonds.

In uitvoering van het regeerakkoord werden in 2016 verschillende sectorale subsidies geïntegreerd in het Gemeentefonds. Het betrof een totaal van 130 miljoen euro aan beleidskredieten. 25% van de betaalkredieten bleven echter bij de andere beleidsdomeinen om de in het verleden toegekende subsidies te kunnen vereffenen. In 2017 wordt dit saldo van 32,7 miljoen euro definitief overgedragen naar het Gemeentefonds.

Vanaf 2017 wordt het beschikbare budget voor de stadsvernieuwingsprojecten, het grootstedenbeleid en het plattelandsfonds samengevoegd in een nieuw Investeringsfonds voor de lokale besturen. Met betrekking tot het plattelandsfonds impliceert dit een overdracht van 8 miljoen euro vanuit het beleidsdomein LV.

De 11,8 miljoen euro aan eenmalige asielkredieten die bij de begrotingsaanpassing 2016 werden toegevoegd aan het programma Integratie- en Inburgeringsbeleid worden bij de begrotingsopmaak 2017 teruggenomen. De kredietbehoeften bij o.a. het Agentschap Integratie en Inburgering in het kader van de asielcrisis wordt voorzien binnen een bij Financiën en Begroting aangelegde provisie.

De in 2015 doorgevoerde besparing op de toelage aan het Vlaams Brusselfonds wordt gedeeltelijk teruggedraaid, wat resulteert in een bijstelling van 2 miljoen euro beleidskredieten.

.

#### 5.4.13 *Hogere Entiteiten*

De evoluties in dit beleidsdomein zijn beperkt en worden voornamelijk bepaald door inflatie.

## **6 ESR-CORRECTIES**

Om tot een vorderingensaldo te komen dat conform is met de ESR 2010 verordening moeten er een aantal correcties op het vorderingensaldo van de Vlaamse gemeenschap uitgevoerd worden.

Een eerste categorie van correcties betreft enerzijds correcties die betrekking hebben op instellingen die deel uitmaken van de overheidsperimeter en anderzijds correcties met betrekking tot het aanrekeningsmoment.

Een tweede categorie betreft een aantal PPS-constructies en alternatieve financieringsprojecten die het INR heeft geherklasseerd in het licht van het verstrengd Europees begrotingstoezicht en de invoering van het ESR 2010.

De wijzigingen ten opzichte van de begroting 2016 voor twee categorieën van correcties worden hieronder individueel beschreven.

### **6.1 ESR-correcties**

Begin 2013 heeft de Vlaamse Overheid het restant van de emissierechten in de nieuwkomersreserve voor de periode 2008-2012 geveild, wat resulteerde in een kasontvangst van 36,4 miljoen euro. Op basis van de toenmalige Eurostat Manual on Government Deficit and Debt waren deze ontvangsten pas ESR-aanrekenbaar op basis van de inlevering van de emissierechten door de exploitanten en diende er jaarlijks een ESR-correctie opgenomen te worden. Volgens de nieuwe methodiek beschreven door Eurostat in de Manual on Government Deficit and Debt editie 2016 zullen de inkomsten uit de Belgische veilingen voor 100% aangerekend worden in jaar X op basis van de intra-Belgische verdeelsleutel, in het geval dat de hoeveelheid ingeleverde rechten groter is dan de hoeveelheid geveilde rechten. Dit laatste is momenteel het geval, waardoor vanaf 2017 de volledige ESR-ontvangsten worden aangerekend en er dus niet meer gewerkt moet worden met ESR-correcties.

In het kader van de geplande opheffing van het ESF-Agentschap is deze enkel nog verantwoordelijk voor de afwikkeling van het afgelopen operationeel programma 2007-2013. Het agentschap ontvangt niet langer een toelage en maakt niet langer een begroting op, doch worden de uitgaven die het agentschap verricht met de historisch opgebouwde reserves gecorrigeerd op het vorderingensaldo. In tegenstelling met 2016 verwacht het ESF in 2017 geen betalingen meer voor het OP 07-13. De ESR-correctie die werd voorzien in 2016 (-11,8 miljoen euro) kan bijgevolg worden geschrapt in 2017.

Het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek heeft voor de nieuwe toekenningsjaren vanaf 2016 een nieuw voorschottensysteem uitgewerkt waarbij het voorschot nauw aansluit bij de onderliggende transactie namelijk de uitgave bij de hogescholen en universiteiten. Voor de voorbije toekenningsjaren t.e.m. 2015, zijn de voorschotten reeds sneller toegekend, maar zal de saldering echter pas gebeuren na afsluiting van het project. Zo voorziet het FWO voor 2017 31,1 miljoen euro voor saldering van 'oude' toekenningsjaren terwijl de universiteiten en hogescholen verwachten om 41,3 miljoen euro uit te geven voor hun FWO projecten (mede op basis van de eerdere bevoorschotting). Derhalve dient er in een ESR-correctie van 10,2 miljoen euro voorzien te worden wat 32,5 miljoen euro minder is dan bij de begrotingsaanpassing 2016.

## 6.2 Verstrend Europees begrotingstoezicht

Bij de begrotingsopmaak 2017 wordt de bouwkost voor het project Scholen van Morgen geraamd op 107,4 miljoen euro. Voor de reeds opgeleverde scholen wordt de aflossing van de kapitaalcomponent a rato van 23,7 miljoen euro in mindering gebracht van de jaarlijks te betalen beschikbaarheidsvergoeding. Tot slot wordt de negatieve component prijsherzieningen (5 miljoen euro) in de éénmalige beschikbaarheidsvergoeding - die wordt betaald bij oplevering- geneutraliseerd om tot de esr-matig aanrekenbare intercalaire intrest te komen.

Per saldo is er voor Scholen van Morgen dus een ESR-correctie van  $107,4 - 23,7 + 5 = 88,7$  miljoen euro wat 427,1 miljoen euro minder is dan bij de begrotingsaanpassing 2016.

Op 28 augustus 2015 werd het Eurostat advies mbt het project VIAPASS ontvangen. Eurostat beschouwt het project als een dienstencontract met uitzondering van de vaste portieken en de OBU's. Deze infrastructuur wordt als overheidsactief geherklasseerd met impact op het vorderingensaldo. De OBU's worden in 2016 gefinancierd via een éénmalige mijlpaalvergoeding aan NV Satelic.

In de bouwfase 2014 -2016 hebben de kapitaalsuitgaven voor de vaste portieken en de apparatuur op de vaste portieken een negatieve impact op het vorderingensaldo. Na oplevering mag de aflossing van kapitaalscomponent van deze geherklasseerde infrastructuur in mindering gebracht worden van de toelage aan VIAPASS. Voor 2017 betekent dit een positieve esr correctie van 1,5 miljoen euro.

Naar aanleiding van de EDP-notificatie van april 2016 werd de PPS-constructie bij de Lijn voor de stelplaatsen cluster II door het INR geherklasseerd. Voor 2017 worden de bouwuitgaven met impact op het vorderingensaldo geraamd op 3,3 miljoen euro.

Inzake de alternatieve investeringssubsidies bij VIPA wordt er ten opzichte van het kapitaalsdeel (90 miljoen euro) van ingeschreven gebruikstoelage bij de begrotingsopmaak 2017 een (negatieve) correctie van 89,5 miljoen euro toegepast om tot het geraamde bedrag van de onderliggende investering a rato van 0,5 miljoen euro in 2017 te komen.

Deze verbetering van de ESR-correctie met 39,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 is gekoppeld aan de instap van het 'ZNA ziekenhuis te Antwerpen' in de forfaitaire betoelaging vanaf 2017 (cfr bijlage 1)

Sinds 1/7/2014 is de Vlaamse overheid bevoegd voor de financiering van de infrastructuur en de medisch-technische diensten van de ziekenhuizen. De bevoegdheidsoverdracht betreft de onderdelen A1 en A3 van het Budget Financiële Middelen (BFM). Vanaf 1/1/2016 werd de Vlaamse overheid ook budgettair bevoegd voor deze onderdelen.

Het systeem van de A1 en A3 bestaat uit in de tijd gespreide betalingen die betrekking hebben op investeringen die in een vorige periode hebben plaatsgevonden. Conform het ESR 2010 worden jaarlijkse betalingen door de overheid aan een instelling die betrekking hebben op de aflossing van schulden die zijn aangegaan voor de uitvoering van investeringsprojecten, behandeld als investeringsbijdragen.

In de overheidsrekeningen wordt het voor de hele periode te betalen bedrag (exclusief interest gedeelte) in zijn geheel aangerekend op het ogenblik dat de bijdrage verschuldigd wordt. In dit geval is dit het eerste jaar van de (voorheen federale) tussenkomst. Met toepassing van deze ESR-aanrekeningsregels moet Vlaanderen nog een aantal investeringen, die vanwege VIPA een principieel akkoord voor de investeringsbetoelaging hadden verkregen en die voorzien werden op de bouwkalender die in het protocolakkoord op de IMC Volksgezondheid van 19 juni 2006 werd afgesloten (de zogenaamde bouwkalenderprojecten) onder het systeem van A1/A3 ESR-matig aanrekenen aangezien

die projecten pas in 2017 worden opgeleverd. Deze ingebruiknames in 2017 zouden resulteren in een geraamde ESR-matige aanrekening ten belope van 210,4 miljoen euro aan subsidiabele bouwkost.

Een forfaitaire subsidie - vergelijkbaar met een normale werkingssubsidie - verhelpt bovenstaande problematiek die sinds 2014 was ontstaan, aangezien zowel het uit te betalen bedrag als de periode waarvoor deze uitgekeerd wordt, jaarlijks dient herbevestigd te worden. Het jaarlijks forfait wordt m.a.w. uitbetaald voor onbepaalde duur en kan in principe gewijzigd worden.

Het is deze vorm van ondersteuning die nu gehanteerd zal worden voor de uitbouw van het forfaitair financieringsmodel voor de ziekenhuizen: Dit financieringsmodel is gebaseerd op het "lifecycle" concept waarbij de totale kost van de bouw, herconditionering en het onderhoud van een ziekenhuis over een periode van 40 jaar in rekening wordt gebracht voor de berekening van een instandhoudingsforfait en een strategisch forfait.

Het bedrag van het forfait, dat in de loop der tijd gewijzigd kan worden, wordt berekend op basis van verschillende criteria onafhankelijk van de werkelijke investeringskosten voor de ziekenhuizen. De toekenning van het forfait is ook voor onbepaalde duur, en staat dus volledig los van het effectieve investerings- en onderhoudsritme van de ziekenhuizen.

Aangezien de tussenkomst niet gebeurt naar aanleiding van een specifieke investering van het ziekenhuis, kan deze tussenkomst statistisch dan ook als een sociale overdracht in natura ten gunste van de huishoudens worden ingedeeld aangezien op deze manier de kost voor de ziekenhuispatiënt kan worden verlaagd.

De uitrol van het strategische forfait wordt momenteel beperkt tot de resterende bouwkalenderprojecten waardoor het voor deze projecten niet langer nodig is om de investeringskost van deze ziekenhuizen in één keer ESR-matig te begroten. Enkel het bedrag van de jaarlijks uitbetaalde forfaits, 16,5 miljoen euro, dient in 2017 kas- en ESR-matig te worden aangerekend.

Na vertaling van deze forfaitarisering wordt in de begroting 2017 van het VIPA met betrekking tot de (resterende) A1/A3 ziekenhuisfinanciering een kasraming voorzien ten belope van 479,2 miljoen euro. Vervolgens werd er hierop een positieve ESR-correctie toegepast ten belope van 276,7 miljoen euro om tot de uiteindelijke ESR-impact te komen ten belope van 202,6 miljoen euro. Deze ESR-impact omvat de intrestlasten alsook de forfaits medisch/niet-medisch en de forfaitaire toelagen van het gedeelte A3 en dus niet langer de kapitaallasten van de bouwkalender.

De verbetering in ESR-correctie met 116,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2016 vloeit grotendeels voort uit het wegvallen van de bouwkalenderprojecten ingevolge de uitrol van het strategisch forfait voor deze projecten.

De investeringsuitgaven m.b.t. A1/A3 ziekenhuisinfrastructuur, die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht in het kader van de 6de Staatshervorming gerealiseerd werden (de zogenaamde niet aangevraagde provisionele bedragen) worden voor 2017 geraamd op 40 miljoen euro. De Vlaamse Regering is hierbij de mening toegedaan dat desbetreffende ESR-impact gecorrigeerd dient te worden bij het aftoetsen van de begrotingsdoelstellingen voor de gemeenschappen en gewesten.

In 2017 wordt het nog openstaand saldo (50,5 miljoen euro) van de geconsolideerde lening van het UZ Gent in één keer uitbetaald. Door deze kapitaalsaflossing wordt de positieve ESR-correctie 48,5 miljoen euro hoger dan in 2016.

Wat de vorderingen ingevolge de uitvoering van de werken m.b.t. de Sluis Terneuzen betreft, gaan we in 2017 uit van een kost voor Vlaanderen ten belope van 11,4 miljoen

euro, wat een positieve ESR-correctie betekent van 48,2 miljoen euro ten opzichte van de 59,6 miljoen euro kasmiddelen die hiervoor voorzien worden bij de DAB VIF. De verwachte uitgaven liggen 1,4 miljoen euro hoger dan in 2016 waardoor de positieve ESR-correctie met éénzelfde bedrag vermindert.

Er wordt verwacht dat PMV haar participatie in Meander NV in 2016 zal verkopen. Deze verkoop van aandelen zal conform het ex ante advies van het INR geregistreerd worden als de (gedeeltelijke) verkoop van een gebouw met een positieve impact op het vorderingensaldo ten belope van 44 miljoen euro. In 2017 valt deze éénmalige opbrengst en dus ook de positieve ESR-correctie weg.

Teneinde de budgettaire weerslag van de gebeurlijke herklassering van dossier Brabo II, te kunnen ondervangen wordt er een provisie voor ESR-correcties van 26,3 miljoen euro ingeschreven wat 13,7 miljoen euro minder is dan bij de begrotingsaanpassing 2016.

## **7 HET VORDERINGENSALDO**

Tabel 7-5 toont de berekening van het vorderingensaldo voor de Vlaamse overheid. De tabel bestaat uit twee delen: de berekening van het vorderingensaldo van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) en de berekening van het vorderingensaldo van de te consolideren instellingen.

Vertrekkende van het begrotingssaldo (excl. Titel III) wordt het vorderingensaldo van de Vlaamse ministeries berekend. Het begrotingssaldo (excl. Titel III) wordt bepaald als het verschil tussen de begrote ontvangsten van de ministeries (excl. DAB's) exclusief leningopbrengsten en de begrote uitgaven van dezelfde ministeries.

De ontvangsten van de ministeries (excl. DAB's) zijn de totale ontvangsten uit de algemene middelenbegroting en bedragen 38,9 miljard euro. Voor de uitgaven van de ministeries (excl. DAB's) worden de totale vereffeningskredieten genomen uit de administratieve uitgaventabel. Deze worden berekend als de som van de VEK's en VRK's en bedragen samen 41,9 miljard euro (cfr. tabel 5-4).

Het begrotingssaldo bedraagt aldus  $38,9 - 41,9 = -2,9$  miljard euro.

Om tot het ESR- gecorrigeerd primair saldo van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) te komen worden op het begrotingssaldo een aantal correcties aangebracht.

Vooreerst worden ontvangsten en uitgaven begroot in het kader van kredietverleningen en deelnemingen (ESR-code 8) geneutraliseerd. Hetzelfde gebeurt met uitgaven om indirecte schuld af te lossen (ESR-code 9).

Het berekenen van het vorderingensaldo op geconsolideerde basis impliceert dat de financiële stromen van en naar de te consolideren Vlaamse instellingen moeten geneutraliseerd worden. Vandaar dat zowel aan uitgaven-, als aan ontvangstenzijde respectievelijk de dotaties aan, als de dotaties van de te consolideren instellingen worden geneutraliseerd.

Aan uitgavenzijde wordt er tot slot een correctie gemaakt voor de rente-uitgaven om het ESR-gecorrigeerd primair saldo van de ministeries te bekomen.

Toepassing van bovenstaande principes op de ontvangsten van de ministeries (excl. DAB's) kan schematisch als volgt worden voorgesteld:

Tabel 7-1: Saldi-berekening – ESR-gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting (in duizend euro)

	<b>BO 2017</b>
Ontvangsten	38.938.841
Leningen	-750
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-129.487
Toelagen van instellingen behorende tot de consolidatiekring	-36.348
<b>ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting</b>	<b>38.772.256</b>

Toepassing van bovenstaande principes op de uitgaven van de ministeries (excl. DAB's) resulteert in onderstaand berekeningschema.

Tabel 7-2: Saldi-berekening – ESR-gecorrigeerde uitgaven algemene begroting (in duizend euro)

	<b>BO 2017</b>
Uitgaven	41.866.200
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-2.256.740
Toelagen aan instellingen behorende tot de consolidatiekring	-10.849.803
Aflossingen schuld (esr code 9)	-45.250
VEK-buffer	-100.000
Rente-uitgaven	-93.471
<b>ESR gecorrigeerde primaire uitgaven algemene begroting</b>	<b>28.520.936</b>

Het ESR- gecorrigeerd primair saldo van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) is dan gelijk aan het verschil tussen de ESR-gecorrigeerde ontvangsten en ESR-gecorrigeerde primaire uitgaven van de algemene uitgavenbegroting en bedraagt 38,8 – 28,5 ofwel 10,3 miljard euro.

Het tweede deel bestaat uit de berekening van het ESR-gecorrigeerd primair saldo bij de te consolideren instellingen. Dit zijn de Vlaamse rechtspersonen en andere entiteiten die tot de Vlaamse consolidatieperimeter behoren.

Met betrekking tot de te consolideren instellingen wordt een gelijkaardige redenering toegepast om de totale begrotingsontvangsten en – uitgaven om te zetten in ESR-gecorrigeerde ontvangsten en - uitgaven. Vertrekkende van het begrote bedrag aan ontvangsten en uitgaven wordt via het becijferen van een aantal correcties tot het ESR-gecorrigeerd primair saldo gekomen.

Naast de hierboven beschreven ESR-correcties voor deelnemingen en kredietverleningen (code 8) en overheidsschuld (code 9) en het neutraliseren van de financiële stromen van en naar de ministeries en de te consolideren Vlaamse instellingen worden langs ontvangstenzijde het overgedragen saldo van een vorig begrotingsjaar en de opnemingen uit het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen).

Tabel 7-3: Saldi-berekening – ESR-gecorrigeerde ontvangsten instellingen (in duizend euro)

	<b>BO 2017</b>
Ontvangsten	21.555.255
Leningen	-2.763.442
Deelnemingen en kredietverleningen	-1.172.036
Toelagen van Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-11.189.561
Interne verrichtingen	-3.385.585
<b>ESR gecorrigeerde ontvangsten</b>	<b>3.044.631</b>

Langs uitgavenzijde worden dan weer het naar een volgend begrotingsjaar over te dragen saldo en de toewijzing aan het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen).

Tabel 7-4: Saldi-berekening – ESR-gecorrigeerde uitgaven instellingen (in duizend euro)

	<b>BO 2017</b>
Uitgaven	21.555.255
Aflossingen	-1.194.859
Deelnemingen en kredietverleningen	-2.930.850
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-372.061
Interne verrichtingen	-2.766.922
Rente-uitgaven	-308.324
<b>ESR gecorrigeerde uitgaven</b>	<b>13.982.239</b>

Het ESR-gecorrigeerd primair saldo van de te consolideren instellingen bedraagt  $3 - 14 = -11$  miljard euro.

Het ESR- gecorrigeerd primair saldo van de Vlaamse overheid wordt bekomen door de resultaten van de ministeries en de instellingen samen te voegen en bedraagt  $-0,7$  miljard euro.

Afgaande op de meest recente monitoringresultaten gaan we voor de onderbenutting uit van het nominaal geraamd bedrag voor 2016 zijnde 489,5 miljoen euro verhoogd met 50 miljoen euro op de opstap nieuw beleid inzake Onderzoek & Ontwikkeling.

Net zoals in 2016 kan verwacht worden dat het effect van de consolidatie van de hogescholen en universiteiten op het ESR-vorderingensaldo in 2017 neutraal is. Omwille van de volledige consolidatie van de begrotingen van de universiteiten en hogescholen in voorliggende begroting 2017 wordt de onderbenuttingshypothese bijkomend opgetrokken met 122,6 miljoen euro ten opzichte van 2016.

Het ESR-gecorrigeerd primair saldo van de Vlaamse overheid gecorrigeerd voor onderbenutting wordt het gecorrigeerde primair saldo van de Vlaamse overheid genoemd en bedraagt  $-686,3 + 539,5 + 122,6 = -24,2$  miljoen euro.

Tot slot dienen de geconsolideerde rente-uitgaven à rato van 401,8 miljoen euro in rekening gebracht te worden om het gecorrigeerde vorderingensaldo te bekomen van  $-426$  miljoen euro.

Van dit gecorrigeerde vorderingensaldo moeten nog de ESR-correcties, inzonderheid tengevolge het verstrengd Europees begrotingstoezicht, worden bijgeteld voor een bedrag van 310,2 miljoen euro om tot een ESR-gecorrigeerd vorderingensaldo incl. verstrengd Europees toezicht te komen van  $-115,8$  miljoen euro.

In de aftoetsing van het begrotingssaldo worden in voorliggende begroting 2 elementen buiten de begrotingsdoelstelling buiten beschouwing gehouden:

Vooreerst zijn er de bouwkosten van de Oosterweelverbinding: In 2017 worden hiervoor 80 miljoen euro aan uitgaven in de begroting voorzien. Gelet op het achterliggende terugverdienmodel, het strategisch belang van deze investering en het feit dat het een exceptioneel grote en eenmalige uitgave voor de Vlaamse overheid betreft, die niet-inpasbaar is zonder komende jaren andere noodzakelijke investeringen in het gedrang te brengen, heeft de Vlaamse regering beslist deze bouwuitgaven bij het aftoetsen van buiten de begrotingsdoelstelling buiten beschouwing te houden.

Naast de Oosterweelverbinding wordt de Vlaamse regering geconfronteerd met de specifieke problematiek van de federale regelgeving inzake investeringssubsidies voor ziekenhuisinfrastructuur. Concreet verwacht de Vlaamse regering 40 miljoen euro aan ziekenhuisinvesteringen in de begroting te moeten opnemen. Het betreft hier ziekenhuizen



die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht werden gebouwd. Omtrent deze problematiek wordt overleg opgestart met de federale regering.

Per saldo sluit de Vlaamse Regering af met een begroting in evenwicht.

Tabel 7-5: Normnaleving door de Vlaamse overheid (in duizend euro)

	ESR-effect	REA 2015	BA2016	BO 2017
<b>Algemene begroting Vlaamse ministeries (excl. Titel III)</b>				
Ontvangsten	+	41.416.496	37.655.585	38.938.841
Uitgaven	-	-37.205.134	-40.580.553	-41.866.200
<b>Begrotingssaldo Vlaamse ministeries (excl. Titel III)</b>				
	=	<b>4.211.362</b>	<b>-2.924.968</b>	<b>-2.927.359</b>
Ontvangsten	+	41.416.496	37.655.585	38.938.841
Leningen	-	-1.031.500		-750
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	-	-3.055.735	-85.971	-129.487
Dotaties van instellingen behorende tot de consolidatiekring	-	-1.126.226	-11.520	-36.348
Correctie aanrekening ontvangsten	+/-	-115.911		
<b>ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting</b>				
	=	<b>36.087.124</b>	<b>37.558.094</b>	<b>38.772.256</b>
Uitgaven	-	37.205.134	40.580.553	41.866.200
Deelnemingen en kredietverleningen (esr code 8)	+	-524.723	-2.474.487	-2.256.740
Dotaties aan instellingen behorende tot de consolidatiekring	+	-8.367.596	-8.518.583	-10.849.803
Aflossingen schuld (esr code 9)	+	0	-779	-45.250
VEK buffer			-100.000	-100.000
Overflow Hoger Onderwijs		-70.841	-58.991	
Rente-uitgaven	-	-100.656	-114.726	-93.471
<b>ESR gecorrigeerde primaire uitgaven algemene begroting</b>				
	=	<b>28.141.318</b>	<b>29.312.987</b>	<b>28.520.936</b>
<b>ESR- gecorrigeerd primair saldo Vlaamse ministeries (1)</b>				
	=	<b>7.945.806</b>	<b>8.245.107</b>	<b>10.251.320</b>
<b>Begrotingen te consolideren instellingen</b>				
Ontvangsten	+	14.059.576	18.077.631	21.555.255
Leningen	-	-84.091	-2.683.697	-2.763.442
Deelnemingen en kredietverleningen	-	-613.243	-1.111.783	-1.172.036
Dotaties van Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	-8.666.969	-8.895.418	-11.189.561
Interne verrichtingen	-	-2.902.241	-3.370.211	-3.385.585
Emissierechten		31.593		
<b>ESR gecorrigeerde ontvangsten</b>				
	=	<b>1.824.626</b>	<b>2.016.522</b>	<b>3.044.631</b>
Uitgaven	-	13.844.744	18.077.631	21.555.255
Aflossingen	+	-83.029	-978.794	-1.194.859
Deelnemingen en kredietverleningen	+	-306.029	-3.108.845	-2.930.850
Dotaties aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	+	-1.361.239	-142.717	-372.061
Interne verrichtingen	+	-2.506.636	-3.034.916	-2.766.922
ESR gecorrigeerde uitgaven FFEU	-	82.433		
DBF-Toerisme Vlaanderen	+			

	Rente-uitgaven	-	-58.850	-324.322	-308.324
	<b>ESR gecorrigeerde primaire uitgaven incl FFEU</b>	=	<b>9.611.393</b>	<b>10.488.037</b>	<b>13.982.239</b>
	<b>ESR- gecorrigeerd primair saldo te consolideren instellingen (2)</b>	=	<b>-7.786.767</b>	<b>-8.471.515</b>	<b>10.937.608</b>
	<b>ESR- gecorrigeerd primair saldo (1) + (2)</b>	=	<b>159.039</b>	<b>-226.408</b>	<b>-686.288</b>
	Onderbenutting Onderbenutting Hogescholen en Universiteiten	+		489.483	539.483
	<b>Gecorrigeerd primair saldo</b>	=	<b>159.039</b>	<b>263.075</b>	<b>-24.246</b>
	Rente-uitgaven	-	159.506	439.048	401.795
	<b>Gecorrigeerd vorderingensaldo</b>	=	<b>-467</b>	<b>-175.973</b>	<b>-426.041</b>
	ESR-correctie ontvangsten emissierechten	+	22.154	3.223	
	Correctie Zorgfonds (t.o.v. toelage)	+	1.113	-578	-578
	Correctie ESF-agentschap (t.o.v. toelage)	+	-15.301	-11.753	0
	Correctie FWO correctie Hogescholen en universiteiten	+	78.516	-42.709	-10.214
	Aanrekening waterdistributienetwerken	-			
	Herclassificaties financiële verrichtingen	-	-14.610		
	<b>TOTAAL Effect ESR correcties</b>		<b>71.872</b>	<b>-51.817</b>	<b>-10.792</b>
	Voorziene bouwuitgaven binnen DBFM Scholen van Morgen	+	-351.363	-515.802	-88.709
	Herclassificatie alternatieve financiering VIPA	+	-184.241	50.142	89.514
	Herclassificatie VMSW	+	219.370	0	
	Herclassificatie VWF	+	-6.120	0	
	Viapass	+		0	1.467
	rollend fonds PMV	+		-346	-346
	positieve correctie Amoras	+	4.157	4.700	4.700
	De Lijn Stelplaats Tongeren	+	172	168	168
	De Lijn Stelplaatsen BOVZO	+	633		
	De Lijn Stelplaatsen Cluster II	+	-25.483		-3.264
	Brabo 1	+	3.523	1.276	1.276
	Brabo 2	+			
	Livan	+	-1.524	2.742	2.742
	VIA-invest (Zaventem, N-Z Kempen, R4)	+	6.881	4.392	4.392
	jeugdverblijfinfrastructuur	+	-3.075	0	
	UZ Gent	+	-2.797	2.008	50.512
	Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3	+		160.270	276.671
	effect niet aangevraagde provisionele bedragen A1/A3	+		0	-40.000
	Sluis Terneuzen	+	-3.904	49.600	48.210
	Correctie registratie vastgestelde rechten	+	-20.615		
	EKM's	+	4.455		
	Gestandaardiseerde garanties	+	-13.323		
	zesde staatshervorming	+	2.861		
	VAC Brussel	+		44.000	
	Provisie ESR-correcties	+		-40.000	-26.312
	<b>TOTAAL Effect verstrengd begrotingstoezicht</b>	+	<b>-370.393</b>	<b>-236.849</b>	<b>321.021</b>

<b>Vorderingensaldo incl. effect verstrengd begrotingstoezicht incl. uitgaven asielcrisis</b>	=	<b>-298.988</b>	<b>-464.640</b>	<b>-115.812</b>
éénmalige uitgaven asielcrisis	+		94.420	
<b>Vorderingensaldo incl. effect verstrengd begrotingstoezicht excl. uitgaven asielcrisis</b>	=	<b>-298.988</b>	<b>-370.220</b>	<b>-115.812</b>
Bouwkost Oosterweel				80.220
A1/A3				40.000
<b>Niet in rekening nemen bij aftoetsen begrotingsdoelstelling - A1/A3 en Oosterweel</b>			<b>0</b>	<b>120.220</b>
<b>Vorderingensaldo excl. Oosterweel en A1/A3</b>		<b>-298.988</b>	<b>-464.640</b>	<b>4.408</b>

## **8 HET FINANCIËEL BEHEER**

### **8.1 De geconsolideerde schuld: inleiding**

In overeenstemming met het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) wordt de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid samengesteld. Het INR heeft haar laatste lijst van de te consolideren instellingen meegedeeld naar aanleiding van de EDP-notificatie van september 2016. Van de instellingen die op deze lijst voorkomen, worden de financiële en overige schulden hieronder weergegeven (zie tabel 1-6). Deze overige schulden worden, in overeenstemming met het INR, meegenomen in de geconsolideerde schuld.

Samen met de directe en indirecte schuld van de Vlaamse ministeries (incl. zichtrekening) vormen de financiële en overige schulden van al deze rechtspersonen en geconsolideerde alternatief gefinancierde investeringsschema's de geconsolideerde bruto-schuld. Eventuele beleggingen worden niet van de uitstaande bruto-schuld afgetrokken.

Op geconsolideerd niveau worden de leningen die zijn aangegaan tussen entiteiten binnen de consolidatieperimeter evenwel niet meegerekend. Dergelijke leningen zijn omwille van deze reden onmiddellijk afgetrokken van de schuld van de desbetreffende instellingen.

De geconsolideerde schuld bedraagt eind 2015 18,9 miljard euro.

### **8.2 Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2016 en 2017**

De evolutie van de bruto-geconsolideerde schuld is vooreerst afhankelijk van het begrotingssaldo. Het effect op de schuld hiervan kan best worden ingeschat via het verwachte saldo in ESR-termen op de geconsolideerde begroting. De evolutie van de schuld wordt verder ook beïnvloed door de evolutie van de ontvangsten en uitgaven inzake kredietverleningen en participaties (esr-8).

#### *8.2.1. Het begrotingssaldo in ESR-termen*

In 2016 wordt een tekort verwacht van 464,6 miljoen euro (incl. asielcrisis) waardoor de geconsolideerde schuld eind 2016 met dit laatste tekort zal toenemen.

In 2017 wordt – rekening houdende met de bouwkosten voor Oosterweel en rekening houdende met de nog ESR-matig aan te rekenen subsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die voor de bevoegdheidsoverdracht zijn gebouwd – een beperkt ESR-matig tekort van 116 miljoen euro ingeschat.

Daar er van uitgegaan wordt dat de NV BAM het tekort van 80,2 miljoen euro als gevolg van de bouwkost van Oosterweel uit haar kasreserves zal betalen, wordt met dit tekort geen rekening gehouden in de berekening van de evolutie van de geconsolideerde schuld.

De nog ESR-matig aan te rekenen subsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die voor de bevoegdheidsoverdracht zijn gebouwd, worden toegevoegd aan de in het kader van de 6<sup>de</sup> staatshervorming overgenomen schuld in het kader van de ziekenhuisfinanciering.

#### *8.2.2. Kredietverleningen en participaties in 2016 en 2017*

Ook het saldo van de kredietverleningen en participaties bepaalt mee de evolutie van de geconsolideerde schuld. Aan de hand van de hiervoor in de begroting ingeschreven

budgetten worden de kasuitgaven en -ontvangsten van de kapitaalparticipaties van de Vlaamse overheid ingeschat.

De volledige terugbetaling door KBC eind december 2015 van de steun verkregen in 2009 voor een bedrag van 3 miljard euro (2 miljard euro hoofdsom + 1 miljard euro terugbetalingspremie) beïnvloedt in grote mate de evolutie van de geconsolideerde schuld in 2015 en 2016. Een deel van deze ontvangsten werd eind 2015 ingezet voor tijdelijke beleggingen waardoor de geconsolideerde schuld eind 2015 niet met de volledige 3 miljard euro gedaald is. In 2016 werd het resterend deel van deze 3 miljard euro o.a. gebruikt om de terugbetaling van de grote EMTN-uitgifte van 1,25 miljard euro op te vangen.<sup>9</sup> In 2016 en 2017 vallen als gevolg van het wegvallen van deze terugbetaling de voorziene esr-8 ontvangsten van het ministerie terug tot respectievelijk 86 miljoen euro en 129 miljoen euro.

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte telt het kaseffect en hiervoor zijn de vereffeningskredieten van belang. Voor de algemene ESR-8 budgetten van het huidige jaar werd in de begrotingsaanpassing 2016 voor 168 miljoen euro aan vereffeningskredieten ingeschreven. Dit bedrag werd geraamd aan de hand van de betaalkalenders in de beslissingen van de Vlaamse Regering aangepast aan de reeds uitgevoerde betalingen en nieuwe inzichten. De belangrijkste zijn voor het TINA-fonds, Arkimedes, Aquafin, Sofi en het wettelijk volstort minimum aan PMV voor de kapitaalverhogingen van 2015 en de herbestemming van de 150 miljoen euro van het Vlaams Energiebedrijf. Voor 2017 wordt hiervoor 89 miljoen euro voorzien bestemd voor het TINA-fonds, Arkimedes en voor Energie. Daarnaast zijn er nog enkele andere ESR-8 uitgaven verspreid over de verschillende beleidsdomeinen. In totaal wordt er voor 2016 en 2017 respectievelijk 242 miljoen euro en 167 miljoen euro aan ESR-8 vereffeningskredieten ingeschreven bij het ministerie. In dit bedrag zitten de doorstortingen aan VMSW en VWF van de directe financiering door het Vlaams Gewest niet vervat daar deze schuldopnames verwerkt werden op de lijn van de ESR-9 ontvangsten van deze rechtspersonen. Ook de doorstorting aan School Invest zit hierin niet vervat daar deze verwerkt zit in het ESR-resultaat.

Deze ESR-9 ontvangsten (= schuldopnames) en uitgaven (= aflossingen van schulden) van VMSW en VWF worden respectievelijk geraamd op 2,1 miljard euro en 888 miljoen euro in 2016 en 2,2 miljard euro en 921 miljoen euro in 2017.

Tot slot zijn bij de rechtspersonen nog 426 miljoen euro aan ESR-8 ontvangsten en 572 miljoen euro aan ESR-8 uitgaven ingeschreven voor 2016. Voor 2017 wordt 439 miljoen euro aan ESR-8 ontvangsten en 600 miljoen euro aan ESR-8 uitgaven ingeschreven. Om dubbeltellingen te vermijden (want werd reeds meegenomen op de lijnen ivm de directe financiering en het ESR-resultaat) wordt in deze cijfers geen rekening gehouden met de ESR-8 bewegingen bij VMSW, VWF en School Invest.

---

<sup>9</sup> Voor meer uitleg omtrent KBC zie ook de algemene toelichting bij de BA2016.

Tabel 2-1: Ingeschreven ESR-8 en ESR-9 ontvangsten en -uitgaven bij BA2016 en BO 2017 (in duizend euro)

<b>Deelnemingen en kredietverleningen</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
<b>Ministeries</b>		
ESR-8 ontvangsten ministeries	85.971	129.487
ESR-8 vereffeningskredieten ministeries	-241.989	-167.343
<b>Vlaamse Rechtspersonen</b>		
ESR-8 ontvangsten rechtspersonen	425.745	439.041
ESR-8 uitgaven rechtspersonen	-572.178	-600.148
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	-2.149.233	-2.182.323
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	887.712	920.775
Saldo	-1.563.972	-1.460.511

### 8.2.3. Samenvatting

Voor 2016 wordt een verdere stijging van de geconsolideerde schuld verwacht als gevolg van het te verwachten begrotingstekort eind 2016 en het saldo aan esr-8 verrichtingen. Eind 2016 wordt verwacht dat de geconsolideerde schuld met 5,5 miljard euro zal toenemen. Het positief saldo op de zichtrekening en de afgelopen beleggingen voor in totaal 1,5 miljard euro worden aangewend.

In 2017 wordt op basis van de resp. begrotingen een toename van de geconsolideerde schuld verwacht als gevolg van het saldo aan esr-8 verrichtingen en de inkanteling van de schuld van de ziekenhuisinfrastructuur. In het kader van de interfederale werkgroep wordt bekeken of die schuld niet beter in kaart gebracht kan worden via de boekhoudingen van de ziekenhuizen zelf. Eind 2017 wordt op basis van de resp. begrotingen een verdere toename van de geconsolideerde schuld verwacht met 1,5 miljard euro.

Tabel 8-2: Geraamde evolutie van de geconsolideerde schuld in 2016 en 2017 (in duizend euro) op basis van de resp. begrotingen.

	2016	2017
<b>ESR-resultaat</b>	<b>-464.640</b>	<b>4.408</b>
ESR-8 ontvangsten ministeries	85.971	129.487
ESR-8 uitgaven ministeries	-241.989	-167.343
ESR-8 ontvangsten rechtspersonen	425.745	439.041
ESR-8 uitgaven rechtspersonen	-572.178	-600.148
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	-2.149.233	-2.182.323
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	887.712	920.775
Ziekenhuisinfrastructuur	-4.963.206	-40.000
<b>Toename</b>	<b>-6.991.818</b>	<b>-1.496.103</b>
Zichtrekening + beleggingen	1.508.494	
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>-5.483.324</b>	

### 8.3 Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2016 en 2017

In 2016 zullen de uitstaande directe schulden op korte termijn, die eind 2015 755 miljoen euro bedroegen, volledig worden terugbetaald. De aflossingen van schulden op lange termijn worden voor 1,3 miljard euro terugbetaald. In 2016 komt in juli een grote EMTN-uitgifte van 1,25 miljard euro op eindvervaldag. Naast deze grote eindvervaldagen hebben de Vlaamse ministeries ook enkele kleinere vervaldagen. Van de overgenomen leningen van de vismijn Oostende vervalt 204 duizend euro in 2016. De laatste vervaldag van deze leningen is pas in 2028. De aflossingslasten ingevolge de overgenomen leningen van de Gemeentelijke Holding bedragen 52,4 miljoen euro in 2016. De laatste eindvervaldag van deze leningen is in 2026.

De terugbetalingen kunnen grotendeels gefinancierd worden door de vervallen uitstaande beleggingen eind 2015 (1,1 miljard euro) en positieve stand op de zichtrekening (410 miljoen euro).

In 2017 zijn er enkele kleinere vervaldagen voor de overgenomen leningen van de Gemeentelijke Holding (2,4 miljoen euro) en Vismijn Oostende (213 duizend euro).

Wanneer we geen rekening houden met de directe rechtstreekse financieringen geven onderstaande tabellen de bruto-financieringsbehoeften voor 2016 en 2017 van het ministerie, VMSW, VWF en School Invest weer.

Tabel 8-1: Financieringsbehoefte ministerie BA 2016 en BO 2017 zonder directe financieringen (in duizend euro)

<b>Ministerie</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Aflossing schuld ministerie	1.306.035	2.796
Aflossingen BCP	775.000	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	25.386	7.048
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht	175.973	345.821
Saldo esr-8 ministeries	156.018	37.856
Saldo esr-8 CFO-leden	118.144	87.747
Kasoverschotten + beleggingen	-1.508.494	0
<b>Totaal</b>	<b>1.048.062</b>	<b>481.268</b>
Aflossingen	2.081.035	2.796
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>-1.032.973</b>	<b>478.472</b>



Tabel 1-4: Netto schuldtoename in 2016 en 2017 van VMSW, VWF en School Invest (in duizend euro) zonder directe financiering

<b>VMSW</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Nieuwe schulden (ministerie)	1.190.632	1.306.687
Nieuwe kortlopende schulden (andere dan ministerie)	522.600	522.636
Aflossing schuld ministerie	29.533	70.142
Aflossingen LT schuld (vroegere gewaarborgde schuld)	221.878	223.012
Aflossing KT-schuld	473.402	472.064
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>988.419</b>	<b>1.064.105</b>

<b>VWF</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Nieuwe schulden ministerie	431.501	350.000
Nieuwe schulden FS3	4.500	3.000
Aflossing schuld ministerie	0	9.990
Aflossing LT schuld (vroegere gewaarborgde schuld)	162.899	145.567
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>273.102</b>	<b>197.443</b>

<b>School Invest</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Nieuwe schulden	476.615	432.710
Aflossingen van schulden	0	20.478
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>476.615</b>	<b>412.232</b>

In het kader van het actief schuldbeheer zal de Vlaamse Overheid ook in 2016 de financiering verzorgen van de eenmalige uitbetaling van de alternatieve subsidies verstrekt door het VIPA voor een ingeschat bedrag van 36,2 miljoen euro in 2016.

Vanaf midden 2015 neemt de Vlaamse overheid ook de rechtstreekse financiering op zich van de sociale huisvestingsmaatschappijen VMSW en VWF. Voor 2016 en 2017 wordt telkens 1,2 miljard euro voorzien voor VMSW en 473 miljoen euro en 340 miljoen euro voor VWF. Hierin zitten de aflossingen van deze nieuwe schulden vervat. Bij de opnames wordt een zo goed mogelijke match gezocht met de leningsbehoefte van deze instellingen en dit in een meerjarig perspectief.

Tot slot wordt voor de overname van de langetermijnfinanciering van de DBFM Scholen van Morgen door de NV School Invest in een totale directe financiering voorzien van 707 miljoen euro in 2016 en 412 miljoen euro in 2017 via kapitaal en via obligaties uitgegeven via het X/N- vereffeningsstelsel en via het BCP-programma. Hierin zitten de aflossingen van deze nieuwe schulden vervat.

Bovenvermelde opnames laten de directe schuld stijgen terwijl de schulden van de desbetreffende instellingen dalen met de terugbetaling van hun bestaande portefeuille van (gewaarborgde) schulden (zie verder tabel 1-6).

Samengevat geeft onderstaande tabel de bruto-financieringsbehoeften voor 2016 en 2017 weer rekening houdende met deze directe financieringen.

Tabel 1-5: Financieringsbehoefte ministerie BA 2016 en BO 2017 (in duizend euro)

	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Aflossing schuld ministerie	1.306.035	2.796
Aflossingen BCP	775.000	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	25.386	7.048
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht	175.973	345.821
Saldo esr-8 ministeries	156.018	37.856
Saldo esr-8 CFO-leden	118.144	87.747
Kasoverschotten + beleggingen	-1.508.494	0
Herfinanciering VIPA	36.200	0
Herfinanciering VMSW	1.161.099	1.236.545
Herfinanciering VWF	472.501	340.010
Financiering Schoolinvest	707.000	412.232
<b>Totaal</b>	<b>3.424.862</b>	<b>2.470.055</b>
Aflossingen	2.081.035	2.796
<b>Netto schuldtoename</b>	<b>1.343.827</b>	<b>2.467.259</b>

#### **8.4 Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2015, 2016 en 2017 per entiteit**

In onderstaande tabel wordt tot slot een vergelijking gemaakt tussen de reële situatie van de geconsolideerde schuld eind 2015 en de verwachte geconsolideerde schuld bij BA 2016 en BO 2017.

Tabel 1-6: Evolutie van de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid opgedeeld per entiteit (in duizend euro)

	<b>REA 2015</b>	<b>BA 2016</b>	<b>BO 2017</b>
Directe schuld MVG incl. negatieve stand zichtrekening	4.106.938	5.333.188	7.826.759
Indirecte schuld MVG	1.788	1.592	1.391
Negatieve stand C.F.O. te consolideren V.O.I.'s	0	17.277	0
ex-FRGE	50.300	50.300	10.985
<b>Vlaams openbare instellingen (CFO)</b>			
BLOSO	1.641	1.641	1.641
De Scheepvaart	22.273	22.273	22.273
FFEU	0	0	0
FIT	1.726	1.726	1.726
FJW	19.151	19.151	19.151

FoCI	1.513	1.513	1.513
Grindfonds	41	41	41
Hermesfonds	40.521	40.521	40.521
IWT	42.316	42.316	42.316
Kind en Gezin	1.180	1.180	1.180
Pendelfonds	0	0	0
Syntra Vlaanderen	3.969	3.969	3.969
Toerisme Vlaanderen	3.222	3.222	3.222
VAPH	18.366	18.366	18.366
VDAB	53.081	53.081	53.081
VFL	750	750	750
VITO	2.062	2.062	2.062
VLM	97.017	97.017	97.017
VRT	8.254	8.254	8.254
VVM De Lijn	150.170	150.170	150.170
andere < 100 k euro	15	15	15
<b>Instellingen geherklasseerd voor 2014 en niet behorend tot CFO</b>			
BAM	152.926	136.273	120.175
VLIR	5.027	5.027	5.027
VLAM	1.699	1.699	1.699
VLIZ	632	632	632
VIB	7.830	7.830	7.830
FWO	161.003	161.003	161.003
Muntpunt	322	332	332
Lijninvest	370	370	370
andere < 100 k euro	86	86	86
Saldo Gesubsidieerd vrij onderwijs			
Nationaal Waarborgfonds	78.724	52.551	24.935
Agion (systeem 1/1/89 - 30/09/89)	7.604	6.872	5.770
Agion (systeem vanaf 30/09/89)	293.118	310.848	334.886
Universiteiten en hogescholen	305.089	305.089	305.089
Parlement	1.100	1.100	1.100
Amoras	59.309	54.930	50.230
<b>Nieuw in 2014 (herklassificatie INR maart)</b>			
PMV	9.193	9.193	9.193
PMV Re Vinci	5.994	5.533	5.072
Lak Invest	23.351	22.505	21.651
Wandelaar Invest	77.300	77.300	77.300
Arkimedes Management	0	0	0
Novovil	1.000	1.000	1.000
VPM	30.000	30.000	30.000
Diestsepoort	0	0	0
andere < 100 k euro	71	71	71
<b>Nieuw in 2014 (herklassificatie INR september)</b>			
VMSW*	6.313.000	6.130.663	5.958.223
VWF*	3.005.411	2.841.841	2.699.274
VIPA	1.846.551	1.760.227	1.670.713
EKM's	596.903	596.903	614.896
Arkimedes fonds I	47.952	47.952	0

H.W.P.	4.000	4.000	4.000
Brustem Industriepark	0	0	0
Terra Energy Holding	0	0	0
iVentures	0	0	0
Site kanaal	349	349	349
Tunnel Liefkenshoek	28.097	28.097	28.097
Domus Flandria	21.272	21.272	198
IBBT (iMinds)		0	6.383
andere < 100 k euro	51	51	51
<b>PPS-schulden geconsolideerd</b>			
DBFM "Scholen voor Morgen"	531.927	343.729	0
Brabo I	73.540	73.100	71.824
Livan I	68.062	65.320	62.578
Stelplaatsen	5.860	5.531	8.795
Stelplaatsen BOvZO (nieuw vanaf 2015)	30.585	30.585	30.585
Stelplaatsen cluster 2			3.264
Via invest zaventem (nieuw vanaf 2015)			
R4 (nieuw vanaf 2015)			
Noord zuid kempen (nieuw vanaf 2015)			
Toerisme Jeugdverblijf (nieuw vanaf 2016)			
VAC Brussel (nieuw vanaf 2016)	17.020	0	
<b>Nieuw</b>			
UZ Gent	54.400	52.392	0
Ziekenhuisinfrastructuur		4.963.206	4.726.534
<b>Totaal geconsolideerde schuld</b>	<b>18.863.816</b>	<b>24.391.489</b>	<b>25.717.627</b>

De op basis van de specifieke deelcomponenten geraamde geconsolideerde schuld bedraagt eind 2017 25,7 miljard euro ofwel een stijging met ruim 1,3 miljard euro ten opzichte van de situatie eind 2016 (zoals geraamd bij de 1<sup>ste</sup> begrotingsaanpassing 2016). Deze toename is quasi volledig toe te schrijven aan de netto-toename van de schuld op basis van (vermarktbaar) kredietverleningen en participaties (ESR-8) in hoofdzakelijk de sociale woonsector.

Tegenover deze geconsolideerde schuld staan ook activa. Naar aanleiding van de indiening van de meerjarenraming zal opnieuw een oefening voorgelegd worden omtrent de stand van de (vermarktbaar) activa.

Het gegeven dat ten aanzien van de geconsolideerde schuld ook (vermarktbaar) activa staan, zal ook meegenomen worden in de bespreking van de uit te werken schuldnormering.

In bovenstaande tabel worden enkel de geconsolideerde schulden weergegeven. Daar het overgrote deel van de PPS-schulden geconsolideerd zijn, zijn deze ook vervat in bovenstaande tabel. Voor de PPS-schulden die niet geherklasseerd zijn, kan verwezen worden naar het jaarlijks rapport van het PPS-kenniscentrum.

Voor een overzicht van de totale gewaarborgde schuld (waarvan het overgrote deel in de geconsolideerde schuld vervat zit) kan verwezen worden naar het kas-, schuld- en waarborgrapport van het departement Financiën en Begroting dat in de maand mei aan het Vlaams Parlement bezorgd werd. Daar de grootste instellingen die van een waarborg genoten in het verleden nu rechtstreeks gefinancierd worden zal de gewaarborgde schuld de komende jaren een dalende evolutie kennen.

## **9 Bijlage I - Ziekenhuisfinanciering – Omschakeling naar een forfaitair systeem**

Sinds 1/7/2014 is de Vlaamse overheid bevoegd voor de financiering van de infrastructuur en de medisch-technische diensten van de ziekenhuizen. De bevoegdheidsoverdracht betreft de onderdelen A1 en A3 van het Budget Financiële Middelen (BFM). Sinds 1/1/2016 is de Vlaamse overheid ook budgettair bevoegd voor deze onderdelen waardoor alle ESR-matige en kasmatige verplichtingen, ook met betrekking tot investeringen uit het verleden, ten laste van Vlaanderen zijn.

Het systeem van de A1 en A3 bestaat uit in de tijd gespreide betalingen die betrekking hebben op investeringen die in een vorige periode hebben plaatsgevonden. Conform het ESR worden jaarlijkse betalingen door de overheid aan een instelling die betrekking hebben op de aflossing van schulden die zijn aangegaan voor de uitvoering van investeringsprojecten, behandeld als investeringsbijdragen.

In de overheidsrekeningen wordt het voor de hele periode te betalen bedrag (exclusief interestgedeelte) in zijn geheel ESR-matig aangerekend op het ogenblik dat de bijdrage verschuldigd wordt. In dit geval is dit het eerste jaar van de (voorheen federale) tussenkomst. Die toelage kan gaan om een zogenaamd provisioneel bedrag aangevraagd door de instelling of het bedrag berekend na controle door de FOD.

Vlaanderen wordt na de bevoegdheidsoverdracht geconfronteerd met verschillende problematieken.

Een eerste problematiek betreft de zogenaamde niet aangevraagde provisionele kredieten. Het gaat hier om investeringen waartoe voor de bevoegdheidsoverdracht is beslist en die voor de bevoegdheidsoverdracht in gebruik zijn genomen. Indien ziekenhuizen niet onmiddellijk na de realisatie van een investering een provisioneel krediet aanvragen, wordt het recht op een tegemoetkoming pas vastgesteld bij controle door de inspecteur van de FOD Volksgezondheid. In het advies van 22 juni 2015 schrijft het Instituut voor de Nationale rekeningen hierover het volgende: "Zoals bekend is er een belangrijke vertraging bij de controle van de jaarrekeningen van de ziekenhuizen, die maakt dat er in verschillende gevallen een vertraging kan zijn bij de aanrekening van de bedragen. Gelet op de beschikbare gegevens gaat het INR er van uit dat het recht op de investeringsbijdrage komt vast te staan ongeveer op het moment dat de eerste toelage wordt betaald." Het effect van deze zogenaamde niet aangevraagde provisionele bedragen wordt voor 2017 op 40 miljoen euro geraamd. Aangezien het hier gaat om investeringen die voor de bevoegdheidsoverdracht reeds werden in gebruik genomen, en die, mede ten gevolge de aanzienlijke vertraging in de controle door de FOD Volksgezondheid, nu pas een budgettaire impact kennen, wordt deze impact bij het aftoetsen van deze evenwichtsdoelstelling buiten beschouwing gelaten.

Naast de problematiek van de niet aangevraagd provisionele bedragen, wordt Vlaanderen ook geconfronteerd met de zogenaamde bouwkalenderprojecten in het Budget Financiële Middelen. Het gaat hier om projecten met een duale financiering vanuit enerzijds VIPA en anderzijds vanuit de nu overgehevelde federale ziekenhuisfinanciering. Het VIPA gedeelte werd, op een investering van het Ziekenhuisnetwerk Antwerpen na, reeds in de Vlaamse begroting aangerekend aangezien de VIPA financiering start 1 jaar na het bevel tot aanvang der werken. Het overgehevelde federale deel van de financiering start pas na de oplevering en kent ook dan pas een budgettaire impact. Een aanzienlijk aantal van deze projecten zal de komende jaren opgeleverd worden en zou dus een impact kennen op de Vlaamse begroting. Voor 2017 gaat het bijvoorbeeld om 333,5 miljoen euro. Het spreekt voor zich dat dit zonder meer aanzienlijke lasten uit het verleden zijn die erg zwaar dreigen te wegen op de Vlaamse begroting.

Er werd dan ook getracht om de ESR-matige verplichtingen meer in lijn te brengen met de kasmatische verplichtingen, zoals voor 2014 voor zowel VIPA Alternatief als BFM het geval was. Zoals hierboven reeds werd vermeld ontvangt een ziekenhuis voor nieuwbouw de financiering vanuit het Budget Financiële Middelen immers in 33 jaarlijkse schijven terwijl de som van deze 33 schijven in het jaar van de eerste betoelaging in de Vlaamse begroting dient te worden opgenomen.

Het forfaitariseren van de financiering kan hiertoe een oplossing bieden. Uit bestaande INR-adviezen met betrekking tot het nieuwe Vlaamse financieringsmodel inzake ouderenzorg en de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur in het Waalse Gewest komt duidelijk naar voor aan welke voorwaarden dergelijke forfaitair systeem moet voldoen zodat het INR het als ESR-neutraal kan beschouwen. Het is met name belangrijk dat het forfait voor onbepaalde duur geld en niet verbonden is aan een bepaalde looptijd of kost van een specifieke investering. Wel is het toegestaan om de start van het forfait afhankelijk te maken van een initiële investering. Het INR stelt hierover dat 'het feit dat het criterium van een initiële investering wordt gebruikt – om te vermijden dat instellingen die in het verleden hebben genoten van een investeringsbijdrage onmiddellijk recht hebben op het nieuwe forfait – heeft in principe geen impact op de statistische behandeling. Er is immers geen directe link met de kost van de gerealiseerde investering.'

Aan ziekenhuizen die op de reeds vermelde bouwkalender staan, zal dan ook de kans worden geboden om in te stappen in een forfaitair systeem van onbepaalde duur dat voldoet aan de in vorige paragraaf vermelde voorwaarden. Dit strategisch forfait voor bouwkalenderprojecten werd zo geconcipeerd dat alle bouwkalenderprojecten gedurende de levenscyclus van hun nieuwbouw minstens evenveel middelen zullen ontvangen als in het oude systeem het geval zou zijn geweest. Uiteraard wordt er, zoals in het oude systeem het geval was, ook een component voorzien die de intrestkosten vergoedt. Het totale forfait voor bouwkalenderprojecten zal in 2017 ongeveer 20,9 miljoen euro bedragen. Het omschakelen naar een forfaitair systeem zorgt er ook voor dat de kasuitgaven identiek zijn aan de ESR-matige impact op de Vlaamse begroting.

Het forfaitaire financieringsmodel wordt ook toegepast voor toekomstige investeringen die kaderen binnen het zorgstrategisch plan. Dit forfaitaire financieringsmodel bestaat uit twee afzonderlijke forfaits, zijnde een strategisch forfait en een instandhoudingsforfait, die samen gebaseerd zijn op het "lifecycle" concept waarbij de totale kost van de bouw, herconditionering en het onderhoud van het ziekenhuis over een periode van 40 jaar in rekening wordt gebracht.

Het instandhoudingsforfait moet ziekenhuizen in staat stellen om hun huidige infrastructuur in exploitatie te kunnen houden. Een ziekenhuis kan dit forfait vrij besteden om generieke onderhoudswerkzaamheden uit te voeren en roerende investeringen tijdig te vervangen. Dit instandhoudingsforfait zal reeds vanaf 2017 aan elk ziekenhuis toegekend worden, evenwel gecorrigeerd voor eventuele financiering waarop men vanuit vroegere systemen nog recht heeft. Voor het instandhoudingsforfait wordt er bij begrotingsopmaak 2017 dan ook 32 miljoen euro extra vrijgemaakt.

Het strategisch forfait financiert dan weer de nieuwbouwkosten alsook een tijdig groot onderhoud en een herconditionering gedurende een veertigjarige levenscyclus. Onder herconditionering begrijpt men het volledig strippen en vervolgens vernieuwen van een gebouw.

In het algemeen zal de omschakeling van de huidige financiering naar een forfaitair systeem in 2017 een positieve impact op vorderingensaldo hebben van 312,6 miljoen euro. De bouwkalenderprojecten ter waarde van 333,5 miljoen euro worden vervangen door een forfaitaire betoelaging van gezamenlijk 20,9 miljoen euro. Indien de 33 miljoen euro

nieuwe middelen voor het instandhoudingsforfait in rekening worden gebracht, bedraagt het positieve effect 280,6 miljoen euro.